

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Klara Duda

Ústavněprávní aspekty vlivu státu na nezávislost médií v České republice a v Polsku

Diplomová práce

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Ústavněprávní aspekty vlivu státu na nezávislost médií v České republice a v Polsku“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 151 407 znaků včetně mezer.

V Olomouci dne 27.9.2022

Klara Duda

Ráda bych poděkovala vedoucímu práce, JUDr. Maximu Tomoszkovi, Ph.D. za veškerou pomoc, vedení a cenné rady při psaní této práce i během celého studia. Poděkování patří také mému manželovi, rodině a přátelům za podporu a pomoc, bez nichž by studium nebylo možné a nemělo smysl. V neposlední řadě patří moje díky za vše Bohu.

Obsah

Seznam zkratk	5
Úvod	6
1 Teoretické základy	8
1.1 Vymezení základních pojmů	9
1.1.1 Média veřejnoprávní, soukromá a státní	11
1.1.2 Média nezávislá	13
1.1.3 Pluralitní média v pluralitní společnosti	15
1.1.4 Role médií ve společnosti	17
1.2 Dotčená základní práva a ústavní principy	20
1.2.1 Svoboda projevu	20
1.2.2 Jiná dotčená základní práva	22
1.2.3 Dotčené ústavní principy	24
2 Konkrétní problémy	27
2.1 Snahy o ovlivnění veřejnoprávních médií	27
2.1.1 „Proces upadku medií publicznych“	29
2.1.2 Financování veřejnoprávních médií	36
2.1.3 Regulační orgány a vedení médií	42
2.2 Soukromá média ovlivňována státem a veřejnými činiteli	45
2.2.1 Média ve službě politika	45
2.2.2 Další cesty ovlivnění soukromých médií	51
Závěr	55
Seznam literatury	58
Shrnutí	72
Summary	72
Seznam klíčových slov	73

Seznam zkratek

ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
ČT	Česká televize
TVP	Telewizja Polska
PiS	Pravo i Sprawiedliwość
ANO	ANO 2011, politické hnutí
ÚS	Ústavní soud ČR
KRRiT	Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji
RRTV	Rada pro rozhlasové a televizní vysílání
RMN	Rada Mediów Narodowych
Listina EU	Listina základních práv a svobod Evropské unie
ZSZ	Zákon o střetu zájmů
URTV	Ustawa o radiofonii i telewizji
Listina, LZPS	Listina základních práv a svobod ČR
Úmluva, EÚPL	Úmluva o ochraně lidských práv a svobod
ZČT	Zákon o České televizi
ZČRo	Zákon o Českém rozhlase
ZPRTV	Zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání

Úvod

Média jsou v současnosti nedílnou součástí fungování společnosti. Práce, jež se zaměřuje na nezávislost médií, má za cíl zhodnotit roli a svobodu médií v demokratickém právním řádu a vztah státu k nim, přičemž důraz bude kladen primárně na média veřejnoprávní. Hlavní výzkumná otázka, kterou si práce klade, zní: do jaké míry má mít stát vliv na veřejnoprávní média? Vedlejší otázkou bude, zda i soukromoprávní média potřebují ochranu nezávislosti.

Cílem práce je analýza současné situace v České republice a Polsku a s tím související předestření rizik, která ovlivňování médií ze strany státu nese. V této souvislosti budou zodpovězeny otázky, jak velká je v současnosti míra ohrožení některých ústavně zakotvených práv na tomto poli a zda jsou v tomto směru činěny nějaké kroky k jeho zamezení či nápravě.

Následná komparace situace v České republice a Polsku jako zemích s podobným právním systémem bude podkladem pro zhodnocení hlavních rizik, kterým je třeba věnovat pozornost, a vyvození závěrů, jak postupovat, aby došlo k nápravě, či z čeho si vzájemně vzít ponaučení.

Problematika nezávislosti médií, zejména těch veřejnoprávních, a vlivu státu na ně je v současnosti tématem hojně diskutovaným, přičemž podíl na tomto má zejména jednání představitelů státu či politických subjektů. Státní zásahy do nezávislosti médií a s tím spojené ohrožení práva na svobodu projevu i svobodný přístup k informacím jsou často spojovány s nárůstem populismu či nástupem oligarchistických vůdců a jsou vnímány jako jeden z aktuálních problémů demokratické společnosti. Ve společnosti občas zaznívají i otázky, zda vůbec potřebujeme veřejnoprávní média a zda tato jsou objektivní a nezávislá.

Důvod komparace české a polské situace spočívá v několika faktorech. Těmi jsou podobnost státního zřízení a právního řádu obou států, včetně podobnosti historického vývoje státu - i společnosti jako takové. Jelikož jde o země sousedící a v některých ohledech velmi podobné, dochází vedle časté spolupráce (ať už dvojstranné nebo v rámci Visegrádské čtyřky), také k prolínání politických i sociálních názorů (navzdory občasné „lidové“ susedské nevraživosti obou národů), na čemž může mít podíl i globalizace a členství v EU. Na základě toho se domnívám, že práce komparující nezávislost médií v těchto dvou státech může být přínosná právě proto, že svoboda tisku je jednou ze záruk zachování zdravé společnosti a demokratického státu. Lze mít za to, že tyto dva státy si tak mohou být vzájemnou inspirací či varováním pro účely zachování nezávislosti médií při současném zohlednění jiných práv a zájmů.

První kapitola práce vymezí základní teoretické pojmy, dotčená základní práva a právní úpravu, přičemž největší pozornost bude věnována ústavnímu rámci úpravy. Půjde o část deskriptivní, která je však nezbytná k následné analýze a komparaci, a tedy i k zodpovězení výzkumných otázek.

Ve druhé kapitole bude pozornost věnována aktuálním problémům a hrozbám ohrožení nezávislosti médií v souvislosti s působením státních orgánů a vrcholných představitelů státu, včetně opatření činěných k jejich nápravě. Jednotlivé problematické aspekty budou rozebrány vždy v prostředí českém i polském. Následně se pokusím o komparaci situace v obou státech, přiblížím hlavní podobnosti a rozdíly, jakož i stěžejní rizika.

Předně se zaměřím na veřejnoprávní média a jejich regulaci, aktuální rizika pro jejich nezávislost, poté také na hlavní rizikové faktory vlivu státu na soukromá média. Výsledkem tedy bude analýza aktuálního vlivu státu. Naznačení možností řešení některých problémů a nastínění základů úpravy fungování médií, jež musí být dodrženy, aby byla zachována svoboda těchto, bude předzávěrem zodpovězení hlavní výzkumné otázky i otázek souvisejících.

1 Teoretické základy

Média jsou v současném světě neodmyslitelnou součástí života většiny obyvatel planety. Jsou zdrojem informací (i nástrojem přenosu) z blízkého okolí i celého světa, zároveň jsou (alespoň tedy v nějaké formě) dostupné pro drtivou většinu lidí, jsou proto i prostředkem vlivu. Díky rozvoji internetu jsou nyní navíc velmi rychlým zdrojem informací s poměrně širokými možnostmi obsahu. Zaznívají proto názory, že lze média označit za čtvrtou moc ve státě¹, a to vedle moci zákonodárné, výkonné a soudní. Ačkoliv nelze média vnímat jako „moc“ z pohledu dělby moci ve státě, jak je stanovena Ústavou, není pochyb o tom, že média disponují značnou mocí ve smyslu síly vlivu na společnost. O důvodech tak vysokého vlivu by bylo možno vést polemiky, lze mít za to, že důvěra společnosti v média pramení jednak z jejich vývoje v čase jako především informačního zdroje (ve smyslu dlouhodobého informování o zásadním dění), jednak ze zakotvení předpokladu objektivity a pravdivosti jimi šířených informací.

Ačkoliv je dle průzkumů důvěra lidí v média stále poměrně vysoká, nutno upozornit, že v posledních několika letech tato důvěra pomalu klesá a zároveň rostou rizika pro svobodu médií, novinářů, ale i samotnou svobodu slova.² Události posledních let navíc prohlubují hned několik globálních krizí včetně té mediální, podle Reportérů bez hranic jsme se proto dostali do desetiletí klíčového pro budoucnost žurnalistiky.³ Analýza pro rok 2021 postřehla výrazné zhoršení přístupu k informacím i kvůli pandemii, která byla záminkou odepření přístupu novinářů k informacím.⁴ Analýza pro rok 2022 pak odhalila nárůst mediální polarizace v demokratických státech způsobený mimo jiné informačním chaosem – šířením

¹ POUPEROVÁ, Olga. *Regulace médií*. Praha: Leges, 2010, s.17.

Vedle toho se lze setkat i s mediokracií, tedy vnímáním médií hlavním mocenským subjektem (JAKUBOWICZ, Karol. *Média a demokracie v 21. století: hledání nových modelů*, z polského originálu *Media a demokracja w XXI wieku* přeložila Svatava navrátilová. Brno: Masarykova univerzita. 2013/2017, s. 144).

² STEM. *Nová studie zkoumá vztah mediální gramotnosti, důvěry v média a náchylnosti k dezinformacím* [online]. STEM, Ústav empirických výzkumů, z.ú., 8.11.2019 [cit. 5. listopadu 2020]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/nova-studie-zkouma-vztah-medialni-gramotnosti-duvery-v-media-a-nachylnosti-k-dezinformacim/>

a REPORTÉŘI BEZ HRANIC. *2019 - World Press Freedom Index – A cycle of fear*. [online]. Reporters Without Borders [cit. 5. listopadu 2020]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/2019-world-press-freedom-index-cycle-fear>.

³ REPORTÉŘI BEZ HRANIC. *2020 - World Press Freedom Index: "Entering a decisive decade for journalism, exacerbated by coronavirus"* [online]. Reporters Without Borders [cit. 5. listopadu 2020]. Dostupné na: <https://rsf.org/en/2020-world-press-freedom-index-entering-decisive-decade-journalism-exacerbated-coronavirus>.

⁴ REPORTÉŘI BEZ HRANIC. *2021 World Press Freedom Index: „Journalism, the vaccine against disinformation, blocked in more than 130 countries“* [online]. Reporters Without Borders [cit. 18. února 2022]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/2021-world-press-freedom-index-journalism-vaccine-against-disinformation-blocked-more-130-countries>.

dezinformačních okruhů na sociálních sítích a rozšiřováním názorových médií. Dezinformacím také pomáhají i autokratické režimy mající nad médii kontrolu.⁵

Moderní společností jsou média nicméně vnímána jako hlídací pes demokracie (původní termín „public watchdog“ formulovaný judikaturou Evropského soudu pro lidská práva), prostředek kontroly státního aparátu či vládnoucí moci, tedy pojistka proti zneužití veřejné moci. Jedná se entitu, která není součástí mocenských sil, nýbrž stojí na straně lidu, má za cíl sloužit veřejnosti, informovat ji o zneužívání moci a hlídat demokratické fungování státu.⁶ Tato role tak dává sdělovacím prostředkům výsadní postavení, o kterém bude pojednáno níže.

S nástupem internetu se podstatná část informačního koloběhu přesunula do virtuálního prostředí a běžné formy médií – tedy především média tištěná – se musely vypořádávat s poklesem zájmu a hrozbou zániku při nedostatku financí, jednotlivá média tak byla nucena přizpůsobit svoje fungování současným trendům. Společnost si nebývale rychle navykla čerpat informace prakticky zadarmo a hned v prostředí internetu, bylo proto třeba reagovat na tuto změnu a hledat způsoby financování mediálních domů novými cestami. Některým společnostem se v novém prostředí daří lépe, jiným hůře, jisté však je, že pro dobré fungování společnosti jsou kvalitní, pravdivá a nezávislá média nezbytnou součástí. Nezávislá média jsou totiž pro svobodnou společnost klíčová. Jak uvádí Aleš Rozehnal, „*Nikdy ale nepřežije (demokracie – pozn. autora), pokud nemá svobodná a nezávislá média.*“⁷

Chceme-li se věnovat rozboru nezávislosti médií a vlivu státu na tyto, je předně nutné vymezit si základní pojmy s tématem související, tedy především pojem „média“, „nezávislost“ či „pluralita“, ale zároveň je vhodné shrnout i dotčená základní práva nebo ústavní principy, když tyto jsou jádrem problematiky nezávislosti médií - a tedy i této práce.

1.1 Vymezení základních pojmů

Pro posuzování vlivu státu na nezávislost médií je především třeba uvést základní vysvětlení několika pojmů, včetně nástinu dělení médií do kategorií klíčových pro tuto práci.

Předně je vhodné si krátce vymezit pojem média, když se jedná o jádro této problematiky. Obecně lze média (či též zástupný termín masmédia) vnímat v několika smyslech

⁵ REPORTÉŘI BEZ HRANIC. 2022. *World Press Freedom Index : a new era of polarisation* [online]. Reporters Without Borders [cit. 8. května 2022]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/rsfs-2022-world-press-freedom-index-new-era-polarisation>.

⁶ Pojem „hlídací pes“ formuloval ESLP v rozhodnutí Barthold proti Německu z 25. března 1985. Termín je běžně používán v odborných publikacích (srov. BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010. s. 66, a POUPEROVÁ, Olga. *Institucionální aspekty regulace médií*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 144).

⁷ ROZEHNAL, Aleš. *Možnosti omezení koncentrace vlastnictví médií* [online]. Pravniprostor.cz, 25.6.2018 [cit. 20. listopadu 2020]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/k-moznosti-omezeni-koncentrace-vlastnictvi-medii>.

– především jako komunikační kanál, resp. prostředek komunikace, kterým informace proudí; jako nosiče informací, tedy technický prostředek (technologie), na němž jsou informace zachyceny; nebo jako sociální instituce, tedy subjekty produkující a rozšiřující daná sdělení a informace. Legální definici tohoto termínu v českém právním řádu nenalezneme, můžeme se s ním setkat toliko v judikatuře či odborných publikacích. Právní normy operují s pojmem „hromadný sdělovací prostředek“ (případně „hromadný komunikační prostředek“), avšak ani tento obecně nedefinují, to činí pouze u jeho jednotlivých druhů.⁸

Pro účely této práce lze používat tyto pojmy zástupně, když i odborná veřejnost je zpravidla vnímá obsahově shodně⁹, dovolím si tedy mezi nimi nerozlišovat a budu-li operovat pojmem (hromadný) sdělovací prostředek, média, masová média nebo masmédia, budu mít vždy na mysli média ve smyslu výše uvedeném.

Aleš Rozehnal definuje média jako zprostředkující činitele či prostředí, tedy vše, co umožňuje komunikaci a slouží jako prostředek k uchování a přenosu sdělení v prostoru a čase, pod tento pojem lze tedy podřadit technické prostředky, ale i sociální systémy sloužící masové komunikaci.¹⁰

Ve všech výše uvedených smyslech lze vidět základní charakteristický rys, a to práci s informacemi. Základní funkcí médií je bezesporu poskytování informací, zejména o veřejném životě, a kontrola veřejné moci; jsou také prostorem vedení veřejné debaty, vytvářejí veřejné mínění. Vedle toho mají média i funkci vzdělávací a kulturní. Karel Šimka trefně shrnuje, že dle západního mínění by jejich charakteristickými rysy měly být pluralita, kvalita a relevantnost.¹¹

Mezi masová média lze bezesporu zařadit tisk, tedy média tištěná (periodický i neperiodický tisk), dále také elektronická média, tedy klasická média s vysílaným signálem (rozhlasové a televizní vysílání), a v současnosti i nové formy digitálních médií, zejm. tedy média šířená v internetovém prostředí.¹²

⁸ ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina. Pojem mediálního práva a jeho subjekty. In: Kroupa, Jiří a kol. *Mediální právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 18-19. Podrobněji k pojmu média viz POUPEROVÁ: *Regulace médií...*, s. 17-24.

⁹ Srov. např. ŠIMÁČKOVÁ: *Pojem mediálního práva...*, s. 19.

¹⁰ ROZEHNAL, Aleš. *Mediální právo*. Plzeň: vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, s. 7. Citováno dle ŠIMÁČKOVÁ: *Pojem mediálního práva...*, s. 22.

¹¹ ŠIMKA, Karel. Skeptické úvahy o tom, zda lze regulaci médií dosáhnout jejich plurality, kvality a relevance (Pokus o esej o mediální transformaci). In: ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed.). *Regulace médií*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2018, s. 27-28.

¹² Podrobněji k elektronickým médiím: ROZEHNAL, Aleš. *Elektronická média* [online]. Pravniprostor.cz, 26.5.2016 [cit. 20. listopadu 2020]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/elektronicka-media>

1.1.1 Média veřejnoprávní, soukromá a státní

Základní dělení, relevantní pro tuto práci, je dělení médií na veřejnoprávní, soukromá a státní. Média však lze dále dělit také např. dle typu přenosu, vysílacího kódu, dosahu, obsahu, periodicity, diverzity, vlastníků, aj. podle toho, na jaký rys se zrovna zaměříme.¹³

K dělbě médií na veřejnoprávní, soukromá a státní je vhodné nejdříve uvést, že toto rozlišování se u nás objevuje ve vztahu k vysílání, nikoliv k tištěným médiím, která jsou v současnosti všechna soukromá (jen s malou výjimkou v podobě obecních a krajských novin, které jsou vydávány samosprávnými celky, tedy subjekty veřejné moci, nikoliv však státem¹⁴).

Státní média jsou taková média, která byla zřízena a jsou podřízená či kontrolována státem, resp. vládou. Vláda tak rozhoduje o podobě média nebo o obsazení orgánů, ale i přímo financuje takové médium. Tento model je charakteristický pro totalitní režimy, které považují svobodná média za hrozbu a šířené informace podřizují svojí kontrole a propagandě.¹⁵

Jako soukromá (komerční) média lze označit média, která jsou ve vlastnictví soukromých vlastníků (soukromých osob). Jejich hlavním cílem zpravidla je vytvářet vlastníkům zisk (pokud ovšem vlastnickovým zájmem není zisk, nýbrž prosazení jiných svých zájmů typu zviditelnění se či vliv na recipienty).

Veřejnoprávní média (či též média veřejné služby¹⁶) pak lze vymezit jako média, která vykonávají veřejnou službu či slouží veřejnému zájmu. Nejsou podřízená přímo státnímu aparátu, spíše zprostředkovaně veřejnosti, a to v rovině nezávislosti institucionální i organizační, ale i v rovině nezávislosti obsahové. Zpravidla jsou zřízena zákonem, který stanoví oprávnění provozovat vysílání, ale i povinnost poskytovat veřejnou službu a povinnosti ve vztahu k obsahu – a to právě s ohledem na veřejnou službu. Zároveň nejsou financována přímo státem, ale zprostředkovaně, například koncesionářskými poplatky občanů. Rovněž lze definovat negativně, a to tak, že se nejedná o média soukromá ani státní.¹⁷

Povinnost poskytovat veřejnou službu, tedy sloužit veřejnému zájmu, lze pak specifikovat úkoly, mezi něž patří: zvyšovat (právní) povědomí publika a vychovávat ho, předávat demokratické a morální hodnoty, kultivovat ho, naplňovat kulturní cíle.¹⁸ Jak už bylo řečeno výše, jedním z hlavních úkolů médií je poskytování informací, jednou z hlavních rolí

¹³ KROUPA, Jiří. Média a společnost. In: KROUPA: *Mediální právo*..., s.16.

¹⁴ BARTOŇ, Michal. Pluralita médií jako ústavní princip. In: ŠIMÍČEK: *Regulace médií*..., s. 18-19.

¹⁵ POUPEROVÁ: *Institucionální aspekty*..., s. 135.

¹⁶ V našich poměrech lze tyto pojmy, resp. pojmy „veřejnoprávní vysílání“ a „vysílání veřejné služby“, zaměňovat, jelikož je prvek veřejnoprávního titulu vzniku provozovatele a prvek povinnosti poskytovat veřejnou službu propojen. Viz POUPEROVÁ: *Institucionální aspekty*... s.135.

¹⁷ POUPEROVÁ: *Institucionální aspekty*... s.135-138.

¹⁸ POUPEROVÁ: *Institucionální aspekty*... s.138.

veřejnoprávních médií je proto poskytovat informace prostřednictvím zpravodajství a realizovat tak právo na informace jako součást svobody projevu. S ohledem na ústavněprávní zaměření této práce bude právě tomuto úkolu věnována pozornost a například úkoly na poli kultury budou pominuty.

Součástí veřejné služby je i předávání obsahu, který může být pro většinové publikum nezajímavý. Oproti tomu komerční média mohou vysílat pouze obsah, který bude mít vysokou sledovanost a vypustit méně „lákavé“ a nevýnosné obsahy, jelikož výše uvedené povinnosti nemají.

Legitimita existence veřejnoprávních médií tak spočívá ve veřejném zájmu na přístupu k širokému spektru informací, s vyšší morální i kulturní úrovní, ale i k takovým informacím, které by pro svou malou „cílovou skupinu“ neměly šanci zaznít v soukromých médiích. Ostatně, zajímavé jsou i průzkumy nasvědčující lepší mediální gramotnost u respondentů sledujících média veřejné služby.¹⁹

Právě s ohledem na úkol poskytovat veřejnou službu jsou – a bezpochyby musejí být – veřejnoprávní poskytovatelé předmětem hlubší právní regulace než ti soukromoprávní. Je tak zároveň více chráněna jejich nezávislost, ale i více omezena jejich autonomie.

Lze se přiklonit k názoru Olgy Pouperové, že ačkoliv komerční média mohou teoreticky být schopná nahradit obsahově ta veřejnoprávní a lze proto debatovat o jejich nadbytečnosti, v současnosti nabídka soukromé sféry takové obsahové šíře nedosahuje a veřejnoprávní vysílání má stále smysl. Může totiž se svou povinností naplňování všech úloh působit jako „vztažný bod“ ve fragmentovaném mediálním prostředí.²⁰

Ústavní záruku existence veřejnoprávních médií lze vyvodit z principu plurality médií právě v situaci, kdy komerční média nebudou schopná zajistit kvalitní a vyvážené poskytování informací.²¹ Nutno také uvést, že ačkoliv ESLP nepotvrdil obecnou povinnost zřídit veřejnoprávní média (opačně však monopol veřejnoprávního vysílání zajištěním oprávnění k vysílání pouze těmito sdělovacím prostředkům není v současné době ospravedlnitelný – srov. rozsudek ESLP ve věci Informationsverein Lentia v. Rakousko, § 39), judikoval, že pokud stát

¹⁹ STEM/MARK. *Mediální gramotnost je v Česku nízká – pouze čtvrtina dospělé populace v ní dosahuje uspokojivé úrovně* [online]. STEM/MARK, 2018 [cit. 10. listopadu 2020]. Dostupné z: <https://www.stemmark.cz/medialni-gramotnost-je-v-cesku-nizka-pouze-ctvrtina-dospele-populace-v-ni-dosahuje-uspokojive-urovne/?fbclid=IwAR2Yn7ZbFBmHB8WuDSPUKIH6aNTNCJSqbGM0iBhAYK8ydWfXIhz9PdRMyak>

²⁰ POUPEROVÁ, Olga. Existuje povinnost státu zřídit vysílání veřejné služby a zajistit podmínky pro jeho trvalou existenci? In: ŠMÍČEK: *Regulace médií...*, s. 113-116.

²¹ BARTOŇ, Michal, HEJČ, David. In: HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. *Listina základních práv a svobod*. 1. vydání (1. aktualizace) [online databáze]. Praha: C. H. Beck, 2021 [cit. 10. listopadu 2021] (čl.17). Dostupné z: [databáze beck-online.cz](https://www.beck-online.cz)

tato média zřídil, je povinen zajistit jejich nezávislost (Wojtas-Kaleta v. Polsko, § 47, a Manole a další v. Moldávie, § 101). Stejně tak za určitých situací může zrušení veřejnoprávního vysílání být zásahem do svobody projevu.²²

1.1.2 Média nezávislá

Výkon veřejné služby u veřejnoprávních médií je neoddělitelně spjat s pojmem „nezávislost médií“, nezávislost je pochopitelně klíčová pro všechny druhy médií, nejen veřejnoprávní, ale i soukromoprávní.

Předně je vhodné zmínit chápání pojmů nezávislost a svoboda. Zatímco svoboda je v obecném chápání termín více filozofický a všeobsahující a lze jej vyjádřit jako možnost uplatňovat svou vůli, ale i volně se projevovat nebo rozhodovat. Nezávislost lze vnímat úžeji a vyjádřit ji jako nepodléhání vlivu někoho či něčeho (např. státu) či samostatnost. Svobodu však lze vyjádřit také jako politickou nezávislost.²³ Oba pojmy spolu úzce souvisí, často jsou používány společně nebo zaměňovány. Pokud jde o média, lze shrnout, že v demokratické společnosti by měla být svobodná i nezávislá (rovněž v anglických textech se vyskytuje kombinace „free and independent“²⁴). Pro účely této práce tak budu tyto pojmy používat ve shodném chápání.

Pokud jde o zakotvení svobody médií, ačkoliv není explicitně specifikována v české Ústavě a Listině nebo evropské Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, lze požadavek na existenci svobodných médií dovodit výkladem z garance svobody projevu v čl. 17 LZPS. Ústavně zakotvená svoboda projevu je tak zárukou existence svobodných médií.²⁵ Podobně ji lze dovodit i z čl. 10 Úmluvy, ESLP judikoval řadu opatření, která mají svobodu tisku zajistit.²⁶ Michal Bartoň toto shrnuje větou: „(M)á-li existovat skutečná svoboda projevu, musí být zajištěna svoboda médií.“ a doplňuje, že pro svobodu médií je klíčová jejich pluralita (k tomu více viz níže).²⁷ Výslovně pak o svobodě (a pluralitě) médií mluví Listina základních práv EU, která vedle svobody projevu (čl. 11 odst. 1) uvádí v čl. 11 odst. 2, že „svoboda a pluralita sdělovacích prostředků musí být respektována“. Lze ještě doplnit názor Ústavního

²² POUPEROVÁ: *Existuje povinnost státu...*, s. 100-104.

²³ Definice pojmů viz HAVRÁNEK, Bohuslav. *Slovník spisovného jazyka českého* [online]. Lexikografický kolektiv Ústavu pro jazyk český ČSAV, 2011 [cit. 22. listopadu 2020]. Dostupné z: <https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?db=ssjc>

²⁴ Příkladmo: VAN TILLO, Christian. *A free and independent press is a necessity, not a luxury* [online]. Euractiv.com, 3.5.2017 [cit. 22. listopadu 2020] Dostupné z: <https://www.euractiv.com/section/freedom-of-thought/opinion/a-free-and-independent-press-is-a-necessity-not-a-luxury/>

²⁵ BARTOŇ: *Pluralita médií...* s. 13-15. A BARTOŇ, HEJČ. In: HUSSEINI: *Listina základních práv...*, [cit. 10. listopadu 2021] (čl.17)

²⁶ KOSAŘ, David. In: KMEC, Jiří a kol. *Evropská úmluva o lidských právech*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1031 (čl. 10)

²⁷ BARTOŇ: *Pluralita médií...*, s. 24.

soudu vyřčený v nálezu sp.zn. I. ÚS. 394/04, že svobodný tisk je závislý na oboustranném svobodném toku informací mezi sdělovacími prostředky a čtenáři²⁸.

Oproti tomu polská úprava obsahuje svobodu tisku přímo v polské Ústavě (Konstytucji), kdy v čl. 14 stanoví, že „*Rzeczpospolita Polska (Polská republika) garantuje svobodu tisku a jiných sdělovacích prostředků (volně přeloženo autorem)*“.²⁹ Čl. 14 tak stanoví nejen povinnost státu nezasahovat do svobody médií, ale i pozitivní závazek zajištění této svobody tak, aby média měla faktickou možnost ji využívat.³⁰ Polská ústava je tedy oproti té české o něco podrobnější, když nemusí vyvozovat svobodu médií z garance svobody projevu, ale vyčleňuje na to oddělený článek zařazený hned do úvodní části ústavy, do kapitoly o státním zřízení. Nelze zároveň říci, že by ten či onen přístup byl chybný, když oba státy volí rozdílnou obecnost či podrobnost úpravy (i co se celé ústavy týče), zároveň však oba garantují svobodu médií. Příliš podrobná úprava by mohla být problematická s ohledem na nutnost častější novelizace při vývoji státu v čase, dle mého názoru se však ani v případě polské ústavy nedá mluvit o příliš podrobné úpravě (ostatně, se svými 243 články včetně lidskoprávních ustanovení není o mnoho delší než česká ústava).

Podrobné zásady svobody médií dovodil ze svobody projevu německý ústavní soud, který mimo jiné judikoval, že institucionální nezávislost médií je obsažena v ústavní záruce svobody projevu a že stejně tak vyplývá ze svobody projevu povinnost státu vydat zákony zajišťující nezávislost provozovatelů vysílání, a to nejen nezávislost na státu, ale i na vlivných sociálních skupinách.³¹ Pokud jde o nezávislost médií na politické moci, ta je dle našeho ÚS klíčová, když dle nálezů Pl. ÚS 4/17 plní média nezastupitelnou kontrolní funkci vůči státu a tuto mohou těžko efektivně vykonávat, pokud jsou pod vlivem státu (tak tomu bývá u státních médií v nedemokratických režimech) či jeho vrcholných činitelů (může se přitom jednat o vliv právní, personální, ale i ekonomický).³²

Svoboda médií je spolu se svobodou projevu základem a garancí demokratického právního státu, jelikož každému zajišťují možnost přijímání a sdělování informací a vyjadřování názorů a postojů, a to i sdělování širokému okruhu osob. Je vhodné připomenout tezi, že svoboda projevu náleží každému, zatímco svoboda tisku náleží tisku (resp. médiím), z toho důvodu je svoboda projevu v hierarchii ústavních hodnot umístěna výše nežli svoboda

²⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 27. září, 2005, sp. zn. I. ÚS. 394/04, část V.

²⁹ „Art. 14 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483), ve znění pozdějších předpisů.

³⁰ ZAREMBA, Michał. In: ZAREMBA, Michał (red.). *Prawo prasowe. Komentarz*. [online databáze]. Wolters Kluwer Polska, 2018 [cit. 25. listopadu 2020] (Art. 2). Dostupné z: databáze sip.lex.pl.

³¹ POUPEROVÁ: *Institucionální aspekty...*, s. 155-156.

³² Nález Ústavního soudu ze dne 11. února 2020, sp.zn. Pl. ÚS 4/17, bod 161.

tisku, která je pouze technickým prostředkem pro realizaci svobody projevu (zároveň ji však nelze monopolizovat nebo omezovat její distribuci).³³

Nad rámeček výše uvedeného lze ještě dodat, že veřejnoprávní média mají stejné právo realizovat svobodu projevu (ke svobodě projevu více viz níže), tedy svobodně a nezávisle sdělovat informace, jako soukromá média – nezáleží na právní formě média, nositeli svobody projevu jsou všechna média. Veřejnoprávní média proto musí být při výkonu chráněna i vůči státu (a to právě i jasným oddělením od jeho mocenského vlivu).³⁴

1.1.3 Pluralitní média v pluralitní společnosti

Pluralita znamená mnohost, rozmanitost či složitost, např. názorová pluralita vyjadřuje rozmanitost názorů ve společnosti.³⁵ V současných demokratických státech je pluralita jedním z pilířů společnosti, a to právě ve vztahu k názorové pluralitě, jelikož je vyjádřením rovnosti a důstojnosti lidí všech názorů a postojů. Zajištění pluralitního prostředí lze už dle ÚS ČSFR nalézt v čl. 2 odst. 1 Ústavy v proklamaci, že „*stát je založen na demokratických hodnotách*“.³⁶ Jak už bylo naznačeno výše, pro existenci pluralitní společnosti je nezbytná existence pluralitních médií.

Pavel Molek vnímá pluralitní prostředí, ve kterém lze vést debatu o veřejných otázkách svobodně a jen s minimem zakázaných témat, jako podmínku sine qua non pro řádné fungování demokratického právního státu. Roli médií pak spatřuje v jejich úkolu přinášet pluralitní debatu (tedy být fórem), a to ve dvou aspektech – jednak existencí různých médií představujících různé názorové proudy (tedy přinášet informace z různých stran), jednak umožněním přístupu do médií každému, kdo o to bude mít zájem (tedy umožnit sdělit informace či názor). Zatímco většinový názor může v pluralitní diskusi zaznít vždy, menšinový názor takovou jistotu nemá a potřebuje proto podporu. Možnost vyjádřit menšinový názor je tak chráněna například stanovením v zákoně č. 231/2001Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání (dále jen ZPRTV), povinností provozovatele vysílání poskytovat objektivní a vyvážené informace nezbytné pro svobodné vytváření názorů.³⁷

³³ LIS, Wojciech, WIŚNIEWSKI, Piotr, HUSAK, Zbigniew. *Prawo prasowe. Komentarz* [online databáze] Warszawa: C.H.Beck, 2012 [cit. 5. prosince 2020]. Dostupné z: [databáze legalis.pl](http://databaze.legalis.pl)

Stejně tak Bartoň vyjadřuje, že čl. 17 LZPS stanoví formy šíření názoru (slovem, písmem, tiskem, ...) ve smyslu technického způsobu šíření a samotná existence médií je v čl. 17 obsažena pouze implicitně. (BARTOŇ: *Pluralita médií...* s. 14).

³⁴ POUPEROVÁ: *Institucionální aspekty...*, s. 138.

³⁵ HAVRÁNEK: *Slovník spisovného jazyka...* [cit. 22. listopadu 2020].

³⁶ Nález Ústavního soudu ČSFR ze dne 4. září 1992, sp. zn. Pl. ÚS 5/92

³⁷ MOLEK, Pavel. Ústavněprávní a lidskoprávní základy mediálního práva – svoboda projevu. In: KROUPA: *Mediální právo...*, s. 41-43.

Pluralita médií je nepsaným předpokladem vyplývajícím z již zmiňovaného čl. 10 Úmluvy. Z toho vyplývá, že stát nemůže mít monopol v žádné mediální oblasti, a tedy že musí existovat dostatek autonomních sdělovacích prostředků (které zároveň budou reprezentovat různé názory a směry), většina tak musí být v soukromém vlastnictví. Zároveň je ze strany státu vyžadována různorodá činnost regulačního i organizačně-dozorčího charakteru.³⁸ Existence či vytvoření pluralitního mediálního prostředí spadá pod pozitivní závazky státu podle čl. 10 Úmluvy, nestačí, aby stát pouze nezasahoval, ale aby vytvořil odpovídající zákonný i administrační rámec.³⁹ Tento rámec přitom musí garantovat nejen pluralitu z pohledu množství subjektů, ale především pluralitu obsahu.⁴⁰

Dle Michala Bartoně lze pluralitu médií považovat za ústavní princip (lze ji stejně jako samotnou existenci médií vyvodit implicitně z ústavní garance svobody projevu) hned z několika důvodů. Jedním z nich je dělba vlivu a umožnění vzájemné kontroly médií, které jsou možné právě jen v pluralitním prostředí – díky takové samoregulaci prostředí, ve kterém existuje dostatečný počet médií s reálnou schopností konkurence a vlivu, je pak snížena nutnost regulace excesů ze strany státu. Pluralita je tak nezbytná pro samotnou svobodu médií vůči státu.⁴¹

S tím souvisí i obsahová mnohost či diverzita sdělení ve veřejném prostoru, kdy zaznívají myšlenky a názory různých stran, přičemž tato obsahová pluralita má své limity obecně platné pro každého (ochrana osobnosti, verbální trestné činy), ale i související pouze s médii (požadavky objektivit a vyváženosti typické zejm. pro veřejnoprávní média). Dalšími aspekty plurality médií jsou například:

- garance plurality při vzniku médií, tedy co nejširší přístup na trh s pouze nezbytnými podmínkami stanovenými státem pro vznik oprávnění,
- pravidla pro křížení vlastnictví (lze pochybovat o pluralitním prostředí v situaci, kdy by všechna média ve státě vlastnila jedna osoba),
- transparentnost vlastnických vztahů, úprava střetu zájmů (kdy jde naopak o spojení mediálního vlivu s mocí politickou nesoucí mnohá rizika),

³⁸ GARLICKI, Lech, HOFMAŃSKI, Piotr, WRÓBEL, Andrzej. In: GARLICKI, Lech. *Konwencja o ochronie praw czlowieka i podstawowych wolności. Tom I. Komentarz do artykułów 1–18* [online databáze]. Warszawa: C.H.Beck, 2010 [cit. 5. prosince 2020] (Art. 10). Dostupné z: [databáze legalis.pl](http://dabaze.legalis.pl)

³⁹ NOWICKI, Marek Antoni. *Komentarz do Konwencji o ochronie praw czlowieka i podstawowych wolności, [w:] Wokół Konwencji Europejskiej. Komentarz do Europejskiej Konwencji Praw Czlowieka, wyd. VII* [online databáze]. Warszawa: Wolters Kluwer Polska, 2017 [cit. 5. prosince 2020]. Dostupné z: [databáze sip.lex.pl](http://dabaze.sip.lex.pl).

⁴⁰ A BARTOŃ, HEJČ. In: HUSSEINI: *Listina základních práv...*, [cit. 10. listopadu 2021] (čl.17).

⁴¹ BARTOŃ, HEJČ. In: HUSSEINI: *Listina základních práv...*, [cit. 10. listopadu 2021] (čl.17). Shodně BARTOŃ: *Pluralita médií...*, s. 16-22.

- ale i nezávislost orgánů mediální regulace nebo existence veřejnoprávních médií.⁴²

O některých z těchto aspektů bude ještě hlouběji pojednáno, jelikož právě s ohledem na pluralitu médií jako ústavnímu principu lze narušení těchto znaků považovat za riziko pro svobodu projevu a demokratický právní stát.

1.1.4 Role médií ve společnosti

Již výše bylo řečeno, že ačkoliv se někdy mluví o médiích jako čtvrté moci ve státě, nelze toto pojímat z právního hlediska doslovně. Je však nepochybné, že média mají výjimečné postavení, jelikož v demokratické společnosti plní důležitou úlohu. Tento názor je konstantně připomínán nejen v odborných publikacích, ale i judikatuře ESLP a ÚS (srov viz dále). Zároveň nutno říci, že tato důležitá úloha tak médiím poskytuje nejen významnou pozici ve společnosti a s tím spojená oprávnění, ale rovněž povinnosti.

Mimo jiné, jak už bylo zmíněno výše, jsou metaforickým hlídacím psem demokracie. Tuto úlohu plní sdělovací prostředky tím, že sdělují veřejnosti informace týkající se veřejného zájmu. Jejich hlavním úkolem je realizace práva na svobodu projevu především prostřednictvím práva na informace – tedy poskytováním informací veřejnosti.

Dle konstantní judikatury proto nejenže média mají právo sdělovat informace, ale zároveň veřejnost má právo tyto informace obdržet, lze tak vyvodit povinnost rozšiřovat informace a myšlenky, u nichž je na tom veřejný zájem (srov. např. *Sunday Times v. Spojené Království*, § 65, *Jersild v. Dánsko*, § 31, *Bergens Tidende a další v. Norsko*, §49). Nutno totiž podotknout, že dle ESLP jsou pouze hromadné sdělovací prostředky schopné zajistit proces komunikace (resp. veřejné debaty) v současné společnosti a jsou proto nezbytným nástrojem realizace svobody příjmu informací (viz *Lingens v. Rakousko*, §41-42).⁴³

Tyto závěry lze nelézt i ve vnitrostátní judikatuře, kdy český ÚS judikoval například to, že roli „hlídacího psa demokracie“ plní média tím, že „*pravdivě informují o otázkách, jež jsou předmětem obecného zájmu, a komentují je*“, v čemž ÚS shledává zprostředkování rozvoje demokratického řádu, a to právě skrze svobodnou, individuální a veřejnou tvorbu názorů, a dodává, že tak „*svoboda projevu masových médií slouží k naplnění konstitutivních znaků demokratické pluralitní společnosti*“.⁴⁴

Pro naplňování této úlohy musí být masmédiím poskytnuty různé formy ochrany, příkladem tohoto je právo novinářů chránit své zdroje, jelikož bez tohoto by zdroje mohly být

⁴² BARTOŇ: *Pluralita médií...* s. 16-22.

⁴³ Více viz KOSAŘ. In: KMEC, KOSAŘ. *Evropská úmluva...*, s. 1006-1007,1031 (čl.10). Nebo GARLICKI, HOFMAŇSKI, WRÓBEL. In: GARLICKI, Lech. *Konwencja o ochronie...* [cit. 5. prosince 2020] (Art. 10).

⁴⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 1. 2018, sp. zn. I. ÚS 4035/14, bod 38.

odrazeny od poskytování informací rizikem odhalením své osoby a způsobilost médií plnit svou roli by byla podkopána.⁴⁵ Dalším aspektem je i ochrana použití určitého stupně nadsázky a provokace⁴⁶ a pozornost soudů při přezkumu zásahů, které by mohly ohrozit účast médií, a tedy i samotnou veřejnou debatu⁴⁷. Dále lze také uvést povinnost veřejné moci poskytovat informace o své činnosti (pokud se v konkrétním příkladě nejedná o informaci vyloučenou z této povinnosti), jelikož zneužití moci je pod kontrolou veřejnosti právě svobodným přístupem k informacím, na němž mají sdělovací prostředky svou úlohu a pro něž je získávání informací nezbytným krokem.⁴⁸

Privilegia, která médiím plynou z jejich role a která jsou nezbytná pro zachování jejich speciální svobody činnosti, lze shrnout do následujících bodů: privilegium kontroverznosti obsahu a ostrosti formy, privilegium odvráceného důkazního břemene, privilegium ochrany informačních zdrojů a privilegium omezeného charakteru sankcí⁴⁹. Nutno však zároveň uvést, že svoboda médií je realizována v souvislosti s konkrétními povinnostmi a odpovědností, když ani média nebo novináři nemohou překračovat jisté hranice (srov. *Jersild v. Dánsko*, § 31) a jejich faktický monopol na informačním a komunikačním poli může být snadno zneužit k dezinformování a prosazování vlastních zájmů. Zároveň je nutno dodat, že požadavky a očekávání se budou lišit i v závislosti na tom, zda bude daný výrok posouzen jako skutkové tvrzení nebo hodnotící soud.⁵⁰

Ačkoliv se judikatura ESLP na tomto poli ještě vyvíjí a je poměrně diferencovaná případ od případu, lze shrnout, že po médiích lze požadovat: přenos informací přesných a spolehlivých, založených na reálných faktech, týkajících se všech otázek veřejného zájmu, a jednání v dobré víře a v souladu s novinářskou etikou (srov. *Bergens Tidende v. Norsko*, § 53).⁵¹

V současné době však existují rizika pro plnění úlohy hlídání psa, ale i pro samotnou existenci kvalitních médií. Digitalizace zapříčinila nejen pokles příjmů médií, ale i očekávání veřejností v rychlé zveřejňování informací. Podpora investigativní žurnalistiky, která je pro plnění role hlídání psa nezbytná, je tak s ohledem na její finanční nákladnost nižší než dříve⁵².

⁴⁵ Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 14. září 2010, *Sanoma Uitgevers B.V. v. Nizozemsko*, §50.

⁴⁶ Viz rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 50. května 1999, *Bladet Tromsø a Stensaas v. Norsko*, § 59.

⁴⁷ BARTOŇ, HEJČ. In: HUSSEINI: *Listina základních práv...*, [cit. 10. listopadu 2021] (čl.17) nebo *Bladet Tromsø a Stensaas v. Norsko*, § 64

⁴⁸ CHALOUPKOVÁ, Helena, HOLÝ, Petr, URBÁNEK, Jiří. In: CHALOUPKOVÁ, Helena, HOLÝ, Petr, URBÁNEK, Jiří. *Mediální právo. Komentář 1. vydání*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2018, s. 333 (čl.17).

⁴⁹ GARLICKI, HOFMAŇSKI, WRÓBEL. In: GARLICKI, Lech. *Konwencja o ochronie...* [cit. 5 prosince 2020] (Art. 10).

⁵⁰ BARTOŇ, HEJČ. In: HUSSEINI: *Listina základních práv...*, [cit. 10. listopadu 2021] (čl.17)

⁵¹ Tamtéž. A z novější judikatury lze uvést např. rozsudek ESLP *Lindon, Otchakovsky-Laurens and July v. Francie*, §67, nebo *Pedersen a Baadsgaard v. Dánsko*, § 78.

⁵² TABERY, Erik. Prostor nahrazuje fakta. In: ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed.). *Regulace médií...*, s. 59.

Dalším úkolem médií je vytváření fóra pro veřejnou diskusi, přičemž realizace této možnosti není omezena jen na média a profesionální žurnalisty, nýbrž vytváří prostor pro diskusi i pro jiné organizace nebo jednotlivce.⁵³ Svobodná veřejná diskuse je v demokratické společnosti nezbytným prvkem, její hodnota nachází své bezprostřední odůvodnění v samotné podstatě demokratického systému, jelikož svoboda projevu stanoví jeden z nejdůležitějších nástrojů garantujících realizaci atributů demokratické společnosti – názorové plurality, otevřenosti a tolerance.⁵⁴ Jelikož média plní klíčovou roli ve vytváření rámce pro politickou debatu a podílejí se tak na realizaci zásad demokracie a plurality (které zaujímají exponované místo mezi hodnotami Úmluvy), zvyšuje se i jejich postavení - včetně požadavku nezávislosti a ochrany.⁵⁵

Ve společnosti se však ozývají i názory, že vliv masmédií je v současné době až příliš vysoký a poskytuje naopak rizika pro demokratický právní stát možností hluboce ovlivňovat veřejné mínění a prosazovat zájmy svoje, resp. svých vlastníků. Média získávají pozici nejdůležitějšího prostředníka předávajícího veřejnosti politickou komunikaci i informace o politických událostech. Je tak na místě se nyní už místo otázek na nezávislost médií na politice a společnosti ptát spíše, jestli je politika a společnost nezávislá na médiích.⁵⁶ Eliška Holubová zároveň připomíná, že ačkoliv jsou média „*detektivem ve veřejných službách investigativní žurnalistiky*“ i již zmiňovaným „*metaforickým hlídacím psem*“ a souhlasí s jejich klíčovou rolí, připomíná, že existuje i „*odruďa mediálního psa, který zdivočel, utrhł se z vodítka*“, kterým jsou bulvární novináři či paparazi, jež nemají zájem na šíření informací relevantních pro veřejnost, nýbrž pouze detailech ze života slavných osobností, a že je třeba v každém individuálním případě důkladně vyvažovat svobodu projevu s právem na ochranu soukromí.⁵⁷ Ostatně ESLP tak ve své judikatuře činí a využívá při tom hned několik kritérií. Michal Bartoň v tomto směru dochází k závěru, že privilegia plynoucí médiím z jejich role ve společnosti (zejm. role hlídacího psa) těmto nenáleží, pokud jejich jednání nelze považovat za blížící se roli strážce, případně pokud není patrna snaha po jejich odpovědném jednání (což lze vyvodit např. z judikatury I. ÚS 1586/09).⁵⁸

⁵³ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 2/10, bod 39.

⁵⁴ SADOWSKI, Jacek. In: SAFJAN, Marek, BOSEK, Leszek. *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1-86.* [online databáze]. Warszawa: C.H.Beck, 2016. [cit. 10. prosince 2020] (Art. 54). Dostupné z: dabaze.legalis.pl

⁵⁵ GARLICKI, HOFMAŃSKI, WRÓBEL. In: GARLICKI, Lech. *Konwencja o ochronie...*, [cit. 10. prosince 2020] (Art. 10).

⁵⁶ JAKUBOWICZ: *Média a společnost...*, s. 146.

⁵⁷ HOLUBOVÁ, Eliška. Když se hlídací pes utrhne z řetězu aneb mediální svoboda v konfliktu s právem veřejných osob na soukromí. In: ANTOŠ, Marek, WINTR, Jan. *Volby, demokracie, politické svobody.* Praha: Leges, 2010, s. 192-201.

⁵⁸ BARTOŇ, HEJČ. In: HUSSEINI: *Listina základních práv...*, [cit. 10. listopadu 2021] (čl.17).

1.2 Dotčená základní práva a ústavní principy

Při rozboru vlivu státu na nezávislost médií je vhodné přehledně a krátce vymezit základní práva a ústavní principy, které mohou být v dané věci ohroženy. Základní práva (nebo také lidská práva)⁵⁹ jsou totiž - v přirozenoprávním chápání - obecně platná pro všechny, náleží nám již z toho důvodu, že jsme lidskými bytostmi, bez toho aniž by musela být zakotvena v právním řádu. Některé hodnoty totiž patří všem a jsou hodny ochrany v každých společenských podmínkách.⁶⁰ Jako takové jsou i nezbytnou součástí demokratické společnosti a právního systému státu. Jedná se o práva univerzální, rovná, nezcizitelná, nezadatelná a nezrušitelná.⁶¹ Pokud jsou státem zakotvena, stávají se veřejnými subjektivními právy a je vytvořen přímý vztah mezi jednotlivcem a státem. Zakotvených základních práv se lze domáhat právními prostředky, jedná se o přímo aplikovatelné právo.⁶²

Vedle výše uvedeného jsou tato práva také objektivním řádem hodnot společnosti. Jsou východiskem pro činnost veřejné moci, v souladu s nimi musí probíhat nejen interpretace a aplikace práva, ale také jeho samotná tvorba. Zároveň se jejich působení promítá také do vztahů mezi subjekty sobě rovnými (horizontální působení), zpravidla uplatňováno jako interpretační koncept při výkladu podústavního práva (nepřímé horizontální působení).⁶³ Ostatně, Ústavní soud dlouhodobě judikuje, že základní práva prozařují celým právním řádem.⁶⁴ Povinnosti státu ve vztahu k nim lze vymezit jako negativní – tedy povinnost nezasahovat do lidskoprávní sféry jednotlivců, a pozitivní – povinnost konat, naplňovat a chránit tato práva.⁶⁵

1.2.1 Svoboda projevu

O samotné svobodě projevu již bylo napsáno a judikováno mnoho, nejinak je tomu u vztahu této svobody k médiím. Jak již bylo naznačeno výše, svoboda a nezávislost médií bývá dovozována z obecné záruky svobody projevu (případ České republiky), pokud není zakotvena v samostatných ustanoveních právních předpisů, resp. přímo ústavy (případ Polska).

Pokud jde o právní zakotvení, na mezinárodní úrovni nalezneme svobodu projevu např. v čl. 10 Úmluvy, čl. 11 Listiny základních práv EU, který obsahuje přímo stanovenou svobodu a pluralitu médií (nutno dodat, že zrovna Polsko má však z uplatňování této Listiny výjimku dle Protokolu č. 30 k Lisabonské smlouvě), čl. 19 Mezinárodního paktu o občanských a

⁵⁹ Terminologie není ustálená, lze je používat zástupně ve stejném smyslu (minimálně pro účely této práce). Více srov: BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016. s. 26-30.

⁶⁰ Tamtéž, s. 38

⁶¹ Tamtéž, s. 30 a čl. 1 LZPS.

⁶² Tamtéž, s. 50-51.

⁶³ Tamtéž, 51-57.

⁶⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 24. září 1998, sp.zn. III. ÚS 139/98.

⁶⁵ BARTOŇ: *Základní práva...*, s. 53, 59.

politických právech. Na vnitrostátní úrovni zakotvuje svobodu projevu pro ČR čl. 17 Listiny základních práv a svobod a řadí jej mezi politická práva (práva umožňující podílet se na veřejném životě)⁶⁶. Pro Polsko pak čl. 54 Konstytucji, přičemž tady je zařazena mezi práva osobní (systematika tak naznačuje, že svobodě projevu nelze dávat charakter pouze politického práva), a samotnou svobodu médií čl. 14 Konstytucji, tato je tedy zařazena hned do první části Konstytucji (pravidla určující podobu státního systému), což lze vnímat jako zdůraznění, že tato svoboda patří mezi ústavní principy polského státu, ačkoliv je jinak s čl. 54 úzce spojena a je třeba ji zkoumat v souvislosti s tímto nebo jinými články⁶⁷.

Nad rámec vlastností výše uvedených nutno říci, že v případě svobody projevu se jedná o právo omezitelné, tedy relativní, do takových práv lze zasáhnout, a to zejména pokud se dostane do konfliktu s jiným ústavně zaručeným právem či veřejným statkem. Absolutní aspekt lze nalézt pouze u zákazu cenzury, ten nelze nikdy omezit, cenzura tak bude vždy protiústavní.⁶⁸

Nositeli svobody projevu jsou přitom nejen osoby fyzické (ačkoliv jsou to především ony), ale v omezené míře i osoby právnické – tyto pouze tehdy, pokud je to z povahy věci možné, nejčastěji se bude jednat právě o média (srov. např. II. ÚS 1375/11).⁶⁹

Obsahem svobody projevu, nejjednodušeji řečeno, je právo vyjadřovat své názory – a to všemi myslitelnými způsoby (LZPS uvádí: slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem⁷⁰), neoddělitelnou součástí je zároveň právo informace přijímat, když jedno bez druhého by nemohlo efektivně fungovat. Lze znovu připomenout, že obsahem tohoto základního práva není pouze negativní závazek státu (nezasahovat), ale i pozitivní závazek (chránit a umožnit výkon).⁷¹ Svoboda projevu chrání nejen samotný obsah sdělení, ale i technické způsoby šíření. Jak už bylo řečeno výše, je taktéž institucionální zárukou existence svobodných médií.⁷²

Svoboda médií, a vůbec existence médií, je jedním z klíčových aspektů svobody projevu, bez existence sdělovacích prostředků by totiž nebylo možné informace a názory projevovat a přijímat. Ostatně klíčovost médií pro svobodu projevu naznačuje výsadní

⁶⁶ Tamtéž, s.367.

⁶⁷GARLICKI, Leszek, SARNERCKI, Paweł. In: GARLICKI, Leszek, ZUBIK, Marek (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom I, wyd. II* [online databáze]. Opublikowano: Wyd.Sejmowe 2016 [cit. 5. prosince 2020] (Art. 14). Dostupné z: databáze sip.lex.pl.

⁶⁸ BARTOŇ: *Základní práva...*, s. 76.

⁶⁹ BARTOŇ, HEJČ. In: HUSSEINI: *Listina základních práv...*, [cit. 10. listopadu 2021] (čl.17).

⁷⁰ Čl. 17 odst. 2 usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁷¹ BARTOŇ, HEJČ. In: HUSSEINI: *Listina základních práv...*, [cit. 10. listopadu 2021] (čl.17). Shodně GARLICKI, SARNERCKI. In: GARLICKI, ZUBIK: *Konstytucja Rzeczypospolitej...* [cit. 5. prosince 2020] (Art. 14).

⁷² BARTOŇ: *Základní práva...*, s. 382-383.

postavení novinářské svobody s jejich silnou ochranou, stejně jako snaha o jejich maximální nezávislost na politické moci. Navzdory tomuto však samotné zveřejnění informace či názoru v médiích nedává konkrétnímu projevu absolutní povahu, pouze se posiluje jedna strana vah při vyvažování, pokud došlo ke kolizi s jiným chráněným právem.⁷³

Zásadní význam svobody projevu připomíná dlouhodobě i ESLP, který zdůrazňuje politicky akcentovanou interpretaci svobody, ale zároveň její důležitost pro rozvoj lidské osobnosti. Už v rozsudku Handyside proti Spojenému království uvedl, že svoboda projevu je základem demokratické společnosti a nepostradatelnou podmínkou jejího rozvoje (zároveň však také podmínkou seberealizace jednotlivce), v rozsudku Lingens proti Rakousku pak navázal vysvětlením, že jádro demokratické společnosti tvoří svobodná politická diskuse.⁷⁴

1.2.2 Jiná dotčená základní práva

Je nesporné, že svoboda projevu je primárním základním právem s médii souvisejícím. V úvahách o nezávislosti médií je však vhodné se zamyslet i nad tím, jaká další základní práva by mohla být dotčena. Má-li stát či někdo z jeho představitelů silný vliv na média, může poměrně jednoduše ovlivnit obsah, který se k uživatelům dostane a který ne.

Pokud situaci posuneme dále do extrému a podíváme se na aktuální situaci médií zejména v totalitních státech, nelze se ubránit otázce, zda stát prostřednictvím médií nezasahuje do svobody myšlení svých občanů. Šířením státní propagandy a potlačováním přístupu k informacím opačným má nutně vliv na názory, které si příjemci vytvářejí, a tedy i na jejich vnímání okolního světa. Lidé vystavení neustálé propagandě si sice můžou myslet, co chtějí, ale nemají často možnost objektivního srovnání. A po nějaké době část z nich může podlehnout a přijmout pravdu takovou, jak je předkládána – obzvlášť pokud bude podána důmyslně.

To, že stát předkládá pouze některé (nebo dokonce nepravdivé) informace budeme spíše podřazovat pod právo na přístup k informacím jako součást svobody projevu. Lze se však ptát, zda stát, který filtruje informace a takto ovlivňuje názory lidí, nebude chtít později myšlení i změnit či omezit v tom směru, že jen jeden úhel pohledu je správný. Pak budeme jen krůček od světa představeného ve fikcích George Orwella.

Myšlení lze definovat jako „*vnitřní proces vycházející z vjemů a zkušeností a vedoucí k jejich zobecňování a náhledu na svět*“⁷⁵, svoboda myšlení jako právo absolutní pak chrání

⁷³ BARTOŇ, HEJČ. In: HUSSEINI: *Listina základních práv...*, [cit. 10. listopadu 2021] (čl.17).

⁷⁴ WAGNEROVÁ, Eliška. In: WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář* [online databáze]. Praha: Wolters Kluwer, 2012 [cit. 5 prosince 2020] (čl. 17). Dostupné z: databáze ASPI.

⁷⁵ RIGEL, Filip. In: HUSSEINI: *Listina základních práv...*, [cit. 10. listopadu 2021] (čl.15).

tento proces před tím, aby se jej kdokoliv musel zříkat, měnit ho nebo zveřejňovat. Vnitřní sféra jednotlivce je chráněna před mocenskými zásahy, jelikož demokratický stát nemá právo ani potřebu do ní vidět.⁷⁶

Ačkoliv je právo zastávat názory vnitřní záležitostí člověka a je složité si představit, že lze proniknout doslova dovnitř hlavy a zasáhnout do něj, totalitní režimy minulého století jsou příkladem toho, jak lze prostřednictvím výchovy a propagandy ovlivnit formování názorů celých generací.⁷⁷ Podobně lze vidět snahu ovlivnit myšlení lidí, resp. veřejné mínění, i v případě volebních kampaní, příkladem toho můžou být kauzy společnosti Cambridge Analytica, která je spojována se snahou ovlivnit volby za pomoci zneužití údajů uživatelů sociálních sítí.⁷⁸ Riziko ovlivňování veřejného mínění by bylo patrně nejlépe zohlednit již při samotné organizaci fungování médií.

Zakotvení svobody myšlení můžeme nalézt v čl. 15 LZPS, čl. 9 odst. 1 Úmluvy, čl. 10 LZPEU, čl. 18 MPOPP, čl. 19 MPOPP mluví dokonce o právu zastávat svůj názor bez překážky. Polská Konstytucja oproti tomu svobodu myšlení výslovně nezmiňuje (stanovena je svoboda slova, svědomí a vyznání). Svoboda zastávat názory je tedy někdy brána jako složka svobody projevu a někdy vyčleněna do samostatného článku.⁷⁹ Nositeli svobody myšlení jsou z povahy věci pouze fyzické osoby a pouze tyto by se tedy mohly ochrany práva domáhat.⁸⁰

Vedle úvah o ohrožení svobody myšlení, které může být sporné, však ovlivnění obsahu médií může znamenat ještě jedno, snad snáze uchopitelné, riziko. A tou je otázka rovnosti a diskriminace. Uvažovat lze jednak o rovnosti samotných politických subjektů ve volbách, jednak o rovnosti v případě sporu „běžných“ osob s politickými subjekty. Pokud má vládnoucí strana nebo politik nezanedbatelný vliv na média, ať už proto že je přímo vlastní, rozhoduje o přidělených financích anebo ovládá vedení médií či dozorčí orgány, je schopna ovlivnit vydávaný obsah ve svůj prospěch. V politické kampani, zejména té předvolební, může mít takto ovlivněný obsah, podporující některé kandidáty a kritizující ostatní, zcela zásadní vliv na výsledek voleb (jak si ukážeme dále). Ve sporech s běžnými osobami pak bude podobným způsobem moct být ovlivněno mínění společnosti na danou kauzu a osoby zúčastněné.

Druhým aspektem je možná diskriminace některých médií vůči jiným, především samotným státem a jeho orgány. Vládnoucí strana či politici mohou upřednostňovat veřejné

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ Blíže viz MOLEK, Pavel. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 61-66.

⁷⁸ Srov. Např. WILSON, Richard. Cambridge Analytica, Facebook, and Influence Operations: A Case Study and Anticipatory Ethical Analysis. In: *European Conference on Cyber Warfare and Security*. Reading (UK): Academic Conferences International Limited 2019, s. 587-595.

⁷⁹ MOLEK: *Politická práva*..., s.61.

⁸⁰ JÄGER, Petr. In: WAGNEROVÁ: *Listina základních práv*... [cit. 10 prosince 2020] (čl. 15).

sdělovací prostředky, které jsou jim nakloněny a vydávají obsah daným subjektům vyhovující. Takové upřednostňování se pak může projevit zvýhodňováním například u financování - přímo v rámci rozpočtu a dotací nebo nepřímo prostřednictvím (ne)využívání reklam v daných médiích státními podniky (případně upřednostňováním u jakýchkoliv jiných veřejných zakázek určených pro média). Vedle financí se však může projevit i ve sdělování informací veřejných orgánů pouze některým sdělovacím prostředkům, respektive informování občanů o důležitých věcech pouze ve vybraných prostředcích, anebo v zamezování přístupu novinářům „nepřátelských“ médií na tiskové konference nebo jiné události.

Pokud takové zvýhodňování bude existovat ve velké míře, dlouhodobě, nebo zejména pokud bude prokázán zakázaný důvod rozlišování v podobě politického přesvědčení⁸¹, mohla by se znevýhodněná masmédia dovolávat ochrany proti diskriminaci veřejnou mocí.

Obecné deklarace o rovnosti všech bez rozdílu nebo konkrétněji o zákazu diskriminace (ať už z důvodu vyjmenovaného či jakéhokoliv) lze nalézt v čl. 1 odst. 1 a čl. 3 odst. 1 LZPS, čl. 14 Úmluvy, čl. 21 LZPEU, čl. 26 MPOPP nebo art. 32 Konstytucji. Poslední zmiňované ustanovení hovoří dokonce výslovně o tom, že všichni mají právo na rovné zacházení ze strany orgánů veřejné moci.⁸² Ochrany před diskriminací se přitom dle odborných názorů mohou domáhat nejen fyzické, ale i právnické osoby,⁸³ tedy přímo samotná média.

Průběh voleb, respektive ochranu před značným zvýhodněním jedné z politických stran v politické soutěži, lze zahrnout pod článek 5 Ústavy a článek 22 LZPS, které zajišťují volnou soutěž politických sil. Česká úprava je v tomto ohledu přesnější než úprava polská, která stanoví jen širší rámec a kde je potřeba použít výkladu a podřadit ji například pod art. 11 Konstytucji.⁸⁴

1.2.3 Dotčené ústavní principy

Vliv státu na veřejné sdělovací prostředky může být nejen zásahem do základních práv, ale také porušením ústavních principů, a tedy rizikem pro správné fungování demokratického právního státu. Svobodná média jsou totiž nezbytnou součástí demokratického právního státu, bez které by stát nemohl správně fungovat, a to navzdory tomu, že je naše Ústava (ani Listina) výslovně nezmiňuje. Právě s ohledem na již zmiňovanou kontrolní funkci médií vůči státu je

⁸¹ K zakázaným důvodům rozlišování viz: BARTOŇ: *Základní práva...*, s. 195-196.

⁸² Art. 32 odst. 1 věta druhá Konstytucji (volně přeloženo autorem práce).

⁸³ BOBEK, Michal. In: KMEC, KOSAR. *Evropská úmluva...*, s. 1232 (čl. 14). Nebo BARTOŇ, Michal. In: HUSSEINI: *Listina základních práv...*, [cit. 10. listopadu 2021] (čl.1)

⁸⁴ Rovnost stran je jedním z požadavků zásady politické plurality řazené pod art. 11 Konstytucji a je i judikována Trybunalem Konstytucyjnym. Blíže viz WITKOWSKI, Zbigniew. In: WITKOWSKI, Zbigniew, LIS-STARANOWICZ, Dorota, SEROWANIEC, Maciej. *Polskie prawo konstytucyjne w obliczu wyzwań współczesności*. Toruń: TNOiK, 2021. s. 123-125.

jejich existenci nutno považovat za nezbytnou a výkladem lze dojít k tomu, že i ústavně zaručenou.⁸⁵

Média v moci státu, jen jedné z jeho složek (riziko může nastat zejména u moci zákonodárné nebo moci výkonné) nebo jen jednoho klíčového člověka (například prezidenta či jiného vrcholného politika) budou mít za následek nebezpečnou kumulaci moci. Propojování politické moci a mediálního vlivu bývá v demokratických státech kritizováno⁸⁶ a to právě s ohledem na nebezpečí příliš velkého vlivu jednoho subjektu na společnost.

Lze se ptát, zda takovéto propojení vlivu nebude rizikem i pro samotnou dělbu moci, která je podstatnou náležitostí demokratického právního státu, jedním ze základních ústavních principů chránících fungování státu i práva jednotlivce.⁸⁷ Moc je v demokratickém státě rozdělena mezi legislativu, exekutivu a judikativu.⁸⁸ Mezi těmito složkami je vytvořena rovnováha systémem brzd a protiváh, tedy jejich vzájemnou kontrolou a vyvážeností.⁸⁹ Pokud bude mít jedna ze složek v moci média, mohla by tím získat převahu nad zbylými dvěma složkami (tyto klidně i obcházet), vychýlit rovnováhu, získat nepřiměřenou moc (třeba i podporu veřejnosti, která bude ovlivněna nebo přímo zmanipulována zavádějícími informacemi ze zpravodajství) a tuto moc pak ještě více zneužít ve svůj prospěch.

Může být sporné, zda média v moci státu či jedné z jeho složek lze skutečně vnímat jako ohrožení principu dělby moci, když média nejsou součástí zmiňovaných tří složek moci ani doplňujícího systému brzd a protiváh, který funguje právě mezi tripartitou. I pokud bychom však došli k názoru, že touto cestou ochranu poskytnout nelze, je přesto ochrana ústavním právem aplikovatelná, snad nejen prostřednictvím výše uvedených lidskoprávních ustanovení, ale i samostatně. Lze totiž nalézt ústavní principy s nezávislými médii související, které mohou, ale nemusí být pevně spojeny s lidskoprávními ustanoveními.

Prvním z nich je již zmiňovaná pluralita médií. Tu lze vnímat jako samostatný ústavní princip vyplývající z čl. 17 LZPS (tedy ze svobody projevu), jak bylo vysvětleno výše

⁸⁵ Jak už bylo řečeno výše. Viz např. BARTOŇ: *Pluralita médií...*, s. 13-15.

⁸⁶ Důkazem je například novelizační zákon č. 14/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Dále viz BARTOŇ: *Pluralita médií...*, s. 20-21.

⁸⁷ „...lze dovodit, že v samotném základu našeho ústavního systému je zakotven princip dělby státní moci, princip, vycházející z myšlenky, že v přirozenosti člověka je zakotvena tendence ke koncentraci moci a jejímu zneužití, který se stal garancí proti libovůli a zneužití státní moci a v podstatě i zárukou svobody a ochrany jednotlivce.“ Nález Ústavního soudu ze dne 18. 6. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 7/02. Srov. též RYCHETSKÝ, Pavel. In: RYCHETSKÝ, Pavel a kol. *Ústava České republiky. Zákon o bezpečnosti České republiky*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 13-14.

⁸⁸ Čl. 2 odst. 1 Ústavy.

⁸⁹ RYCHETSKÝ. In: RYCHETSKÝ, Pavel a kol. *Ústava České republiky...* s. 13-14. Více k systému brzd a protiváh i samotné dělbě moci viz též TOMOSZEK, Maxim. *Podstatné náležitosti demokratického právního státu*. Praha: Leges, 2015. s. 88-91 nebo WITKOWSKI. In: WITKOWSKI, LIS-STARANOWICZ, SEROWANIEC. *Polskie prawo konstytucyjne...* s. 120-123.

v kapitole 1.1.3. Pluralitní média jsou pak díky vzájemné kontrole více nezávislá na státu (který jim nemusí poskytovat ochranu), což má za následek menší riziko nepřiměřené kumulace moci a mediálního vlivu.⁹⁰ O ústavní ochraně lze uvažovat i v případě záruky existence veřejnoprávního vysílatele, pokud komerční vysílání není dostatečné například z důvodu chybějící obsahové diverzity.⁹¹

Vedle plurality, lze za ústavní princip považovat také samotnou nezávislost médií. Tato může vyplývat buď z čl. 17 (tak tomu bude v ČR, jak bylo uvedeno výše) anebo může být samostatným ústavním principem. Druhý přístup, podtrhující zároveň fakt, že se minimálně v Polsku jedná o jednu ze základních zásad politického systému státu, lze vyvodit z čl. 14 Konstytucji, který rozvíjí navazující výklad judikatury a odborných publikací. Čl. 14 je vyjádřením přesvědčení, že pro správné fungování demokratického právního státu jsou média nezávislá na veřejné moci a vládnoucí většině nezbytnou složkou.⁹² Důvodem důležitosti této zásady je to, že občanům zajišťuje možnost vědomého a aktivního podílení se na realizaci státní moci. Bez svobody médií by nemohla plně fungovat svoboda slova, čl. 14 Konstytucji proto klade na stát povinnost nezasahovat do nezávislosti médií.⁹³

Dalším principem je požadavek existence nezávislých orgánů regulujících a dozorujících média. Tento lze buďto podřadit obecně pod svobodu slova a její institucionální záruky, případně konkrétněji pod princip plurality médií⁹⁴, nebo by jej bylo možno považovat za samostatný ústavní princip⁹⁵. Tato nezávislost spočívá především v transparentnosti jejich obsazování a vyplývá především ze smyslu mediálních regulačních orgánů. Ty jsou schopné ovlivňovat vysílaný obsah nebo i výběr managementu veřejnoprávních médií, pokud stát, jeho složka či konkrétní politik bude mít v moci tyto orgány, bude schopený nepřímo ovlivnit i obsah.

V ČR je hlavním regulačním orgánem Rada pro rozhlasové a televizní vysílání, která je zřízena zákonem jako nezávislý státní orgán.⁹⁶ V Polsku je podobný orgán zmíněn přímo v Konstytucji, která v čl. 213 zakotvuje existenci Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji (dále také KRRiT) s uvedením, že tato bude hlídačem svobody slova, práva na informace a veřejného

⁹⁰ BARTOŇ: *Pluralita médií...* s. 11-25.

⁹¹ POUPEROVÁ: *Institucionální aspekty...*, s. 145-149.

⁹² GARLICKI, SARNERCKI. In: GARLICKI, ZUBIK: *Konstytucja Rzeczypospolitej...* [cit. 5. prosince 2020] (Art. 14).

⁹³ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego ze dne 30 října 2006, sygn. akt P 10/06, bod. 3.3, s.20. Shodně i: GARLICKI, SARNERCKI. In: GARLICKI, ZUBIK: *Konstytucja Rzeczypospolitej...* [cit. 5. prosince 2020] (Art. 14).

⁹⁴ Tak činí Bartoň například v BARTOŇ: *Pluralita médií...* s. 11-25.

⁹⁵ Pro tento přístup však patrně nelze zatím nalézt dostatečné podklady na ústavní úrovni.

⁹⁶ Zákon č. 231/2001 Sb. ze dne 17. května 2001, o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů.

zájmu v radiofonii a televizi.⁹⁷ Blíže bude o všech těchto orgánech a jejich nedostacích pojednáno dále v této práci. Požadavek jejich nezávislosti je zpravidla zakotven na zákonné úrovni, vnitrostátní i evropské⁹⁸. Je však zjevné, že prostřednictvím dozorčích orgánů může vládnoucí subjekt ovlivnit vedení, a tedy i obsah, veřejnoprávních médií. Může tak zasáhnout do svobody projevu, ústavní aspekt nezávislosti těchto rad tedy nelze přehlížet.

2 Konkrétní problémy

V této druhé, hlavní části práce se zaměříme na konkrétní problémy, ve kterých lze spatřovat vliv státu na média. Není pravděpodobně možné obsáhnout zcela všechna rizika jen v jedné práci, bude proto pojednáno o těch nejzásadnějších nebo nejaktuálnějších. Po vylíčení situace a rozebrání problému bude vždy nabídnuto srovnání situace ve druhém státě a případné možnosti či snahy o řešení.

2.1 Snahy o ovlivnění veřejnoprávních médií

V práci, která hlavní výzkumnou otázku soustřeďuje kolem nezávislosti veřejnoprávních médií a vlivu státu na tyto, nelze nezačít rozborem problému snah o zestátnění poskytovatelů veřejné služby. Jejich přínos pro plně pluralitní mediální prostředí v demokratickém právním státě je nepochybnitelná, jak bylo naznačeno již v úvodních kapitolách této práce. Smysl existence těchto médií je však pravidelně zpochybňován, vždy se totiž najde někdo, komu jejich práce nevyhovuje či je jimi ke své nelibosti kritizován. Způsob, jak s nimi naložit, je pak dvojitý – úplné zrušení anebo přeměna na média státní (mohli bychom to nazvat také národní, pokud bychom se chtěli tvářit, že nemají být zcela pod vlivem státu). Vedle těchto možností pak existuje také cesta zachování veřejnoprávních médií, ale jejich (alespoň částečně) utajená kontrola, tedy faktické ovlivňování jejich obsahu – i tato možnost je z demokratického pohledu samozřejmě nežádoucí.

Zrušením se tato práce nebude hlouběji zabývat, když není úplně otázkou ovlivňování médií státem. Případné zrušení by muselo obstát před kontrolou ze strany Ústavního soudu, unijních institucí a ESLP – ten již dříve judikoval, že by mohlo být porušením svobody slova, pokud by ostatní média nebyla schopná poskytnout dostatečnou náhradu šířeného obsahu⁹⁹. Dalším argumentem pro nutnost zachování veřejnoprávních poskytovatelů je pozitivní závazek státu zajistit úkoly veřejné služby. Pokud by došlo k jejich zrušení, musel by stát zajistit

⁹⁷ Art. 213 odst. 1 Konstytucji (volně přeloženo autorem).

⁹⁸ POUPEROVÁ: *Institucionální aspekty...*, s. 40-44.

⁹⁹ POUPEROVÁ: *Existuje povinnost státu...*, s. 100-104.

poskytování veřejné služby prostřednictvím médií soukromoprávních – tedy nakonec podrobit tyto širší právní regulaci a omezením.

Pokud jde o přeměnu na média státní, již výše bylo uvedeno, že je záměrem nežádoucím s ohledem na nezbytnost nezávislosti veřejnoprávních médií a jejich poskytování objektivních, pravdivých, nezaujatých informací široké veřejnosti. Návrhy na zestátnění se objevují pravidelně, paradoxně především těmi, jimž jsou tato média obvykle na škodu svou kritikou, těmi, kdo svobodu projevu chtějí fakticky spíše omezit.¹⁰⁰

Nezávislá veřejnoprávní média se svým specifickým postavením a úkoly jsou přitom klíčovým poskytovatelem objektivních a komplexních informací o dění ve státě, včetně jednání jeho představitelů. Díky své nezávislosti a ochraně jsou zároveň často méně ovlivnitelná než média soukromoprávní (nebo státní), jsou proto schopná efektně vykonávat svou roli hlídacího psa demokracie. Zároveň jsou však podstatnou hrozbou pro nepoctivé záměry politiků – snad ještě spolu s nezávislými médii financovanými ze speciálních grantů, darů veřejnosti, apod.¹⁰¹

Kvalitní obsah jsou tato média schopná veřejnosti přinášet a plnit tak svou službu poměrně dobře díky své nezávislosti (finanční i institucionální), pomáhá jim i zákonná úprava obsahu vysílání. Pokud jde o finanční nezávislost, ta je možná díky financování médií nepodřízenému přímo veřejné moci, například koncesionářskými poplatky – nejde tedy o financování z rozpočtu státu.¹⁰² Institucionální nezávislost plyne z faktu, že veřejnoprávní média by neměla být přímo podřízena veřejné moci či jejímu doзору. Nejsou součástí vládnoucí moci či strany, žádné ze složek tripartity ani státu jako takového – v ČR jsou například samostatnou právnickou osobou oddělenou od státu. Dozorujícími orgány by proto z důvodu ochrany měly být nezávislé orgány či instituce, ne úřady obsazené mocí výkonnou.¹⁰³

Obě výše uvedené záruky však mají své nedostatky a jsou pravidelně ohrožovány. Zatímco v Česku se jedná o dílčí, méně intenzivní zásahy, v Polsku je míra ohrožení značně větší, mluví se dokonce o tom, že fakticky už k přeměně na státní média došlo. Důvod k obavám naznačuje i index Reportérů bez hranic, který v roce 2022 přidělil Polsku 66. příčku, uvedl mimo jiné, že veřejnoprávní média, především TVP, se stala nástrojem vládní propagandy.¹⁰⁴ Česko si oproti tomu v žebříčku Reportérů polepšilo na 20 příčku, veřejnoprávní média jsou

¹⁰⁰ Srov. Např. BASTLOVÁ, Marie. *Okamura: Chceme zrušit Senát a zestátnit Českou televizi a Český rozhlas* [online]. iRozhlas.cz, 23. října 2017 [cit. 20. února 2022]. Dostupné z: <http://irozhl.as/1eG>.

¹⁰¹ Příkladem takových médií může být např. web HlídacíPes.org (viz <https://hlidacipes.org/o-nas-2/podporte-nas/>).

¹⁰² Srov. např. zákon č. 348/2005 Sb., o rozhlasových a televizních poplatcích a o změně některých zákonů, nebo § 10 zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁰³ POUPEROVÁ: *Institucionální aspekty...*, s.171-172.

¹⁰⁴ REPORTÉŘI BEZ HRANIC. *Poland*. [online]. Reporters Without Borders, 2022 [cit. 10. května 2022]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/country/poland>.

přítom popsána jako respektována a silně přítomná v mediálním prostředí, i navzdory politickému tlaku minulých let.¹⁰⁵ V následující podkapitole si proto podrobně rozebereme postup, jakým v uplynulém necelém desetiletí došlo ke změnám fungování polských veřejnoprávních vysílatelů, které vedly ke zhoršení jejich nezávislosti.

2.1.1 „Proces upadku medií publicznych“¹⁰⁶

Již v úvodu nutno říct, že zatímco v ČR se v podstatě od revoluce veřejnoprávním poskytovatelům celkem dařilo držet kurs k nezávislému a serióznímu poskytování informací, snad i díky (ve srovnání s jinými médii v ČR) poměrně vysoké důvěře ze strany příjemců a snaze většiny porevolučních vládnoucích subjektů taková média vytvořit a udržet,¹⁰⁷ v Polsku byla situace odlišná a média veřejné služby prakticky pořád čelí tlakům střídajících se dvou hlavních politických proudů - prostřednictvím vlivu na KRRiT politické síly ovlivňují i vedení médií, pravidelně je tak zejména TVP kritizována za chybějící objektivitu a za stranění vládnoucí moci.¹⁰⁸ Problémem je dlouhodobě i financování, které sice mělo být složeno z koncesionářských poplatků a reklam, nicméně příjem z koncese byl tak nízký, že se poskytovatelé jednak museli spoléhat na reklamy (čimž byli nuceni fungovat jako komerční média na zásadách trhu) a jednak nakonec na rekompensace od státu.¹⁰⁹ Polská média veřejné služby jsou tak považována za zpolitizovaná a ekonomicky závislá na vládě, ergo neplní svou ústavní roli.¹¹⁰ Zajímavým jevem je, že například dle průzkumů Digital News Report Češi obecně věří médiím méně, nejvíce z nich těm veřejnoprávním, Poláci naopak věří médiím o něco více, avšak veřejnoprávním méně než těm soukromým nezávislým.¹¹¹

¹⁰⁵ REPORTÉŘI BEZ HRANIC. *Czech Republic*. [online]. Reporters Without Borders, 2022 [cit. 10. května 2022]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/country/czech-republic>.

¹⁰⁶ Proces pádu veřejnoprávních médií (volně přeloženo autorem práce).

¹⁰⁷ Občasné snahy o opak byly odmítány novináři, veřejností i politiky. Srov. Např. událostí tzv. televizní krize: ČESKÁ TELEVIZE. *Televizní krize (2000)* [online] [cit. 10. května 2022]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/historie/ceska-televize-od-r-1993/krize/>. K důvěře viz např. SENKOVÁ, Zita, JIRÁK, Jan. *Jan Jirák: Důvěra ve veřejnoprávní média ukazuje, že mediální situace v české společnosti je zdravá* [online]. Dvojka.rozhlas.cz, 3. dubna 2020 [cit. 10. května 2022]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/jan-jirak-duvera-ve-verejnopravni-media-ukazuje-ze-medialni-situace-v-ceske-8175750>.

¹⁰⁸ DWORAK, Jan. Media narodowe czyli partyjne. In: DWORAK, Jan a kol. *Raport. Media publiczne 2015-2019: studium upadku. I co dalej?* Warszawa: Instytut Bronisława Komorowskiego, 2019. Nebo MOCEK, Stanisław. Władza i media. Dyskurs polityczny wokół mediów publicznych w Polsce. *Zoon Politikon* [online]. 8/2017, s. 33-60 [cit. 10. května 2022]. Dostupné z: www.doi.org/10.4467/2543408XZOP.17.002.9261

¹⁰⁹ MADEJSKI, Mateusz. *Finansowanie mediów publicznych. Polska to europejski fenomen* [online]. Money.pl, 6. března 2020 [cit. 10. května 2022]. Dostupné z: <https://www.money.pl/gospodarka/finansowanie-mediow-publicznych-polska-to-europejski-fenomen-6486004013508225a.html>. Také MOCEK: *Dyskurs polityczny...* [cit. 10. května 2022].

¹¹⁰ SZOT, Lucyna. Między wolnością a upolitycznieniem mediów publicznych. *Przegląd Politologiczny* [online], nr 2, s. 157-177 [cit. 10. května 2022]. Dostupné z: www.doi.org/10.14746/pp.2020.25.2.11

¹¹¹ ŠTĚTKA, Václav. Czech Republic. MAKARENKO, Vadim. Poland. In: NIELSEN, Rasmus Kiels and col. *Digital News Report 2019* [online]. Reuters Institute for the Study of Journalism, 2019. s. 79 a 101 [cit. 29. dubna 2022]. Dostupné z: <https://www.digitalnewsreport.org/survey/2019/>. ŠTĚTKA, Václav. Czech Republic. MAKARENKO, Vadim. Poland. In: NIELSEN, Rasmus Kiels and col. *Digital News Report 2021* [online]. Reuters

Klíčovým orgánem zabývajícím se polskými médii, včetně veřejnoprávních, je KRRiT, jejíž regulační funkce byla stanovena a vymezena zákonem „ustawa o radiofonii i telewizji“ z roku 1992, existence orgánu byla rovněž uvedena v Konstytucji, jednou z klíčových rolí byla donedávna volba mediálních dozorčích rad veřejnoprávních médií, které následně volily management.¹¹² Jak už bylo naznačeno, s problémy se polská veřejnoprávní média potýkají dlouhodobě, například v roce 2005 vydala povolební sněmovní většina zákon upravující složení KRRiT, odvolala dosavadní členy a zvolila nové, čímž ovlivnila volbu mediálních rad a managementu. Bez pochyby se tedy dalo hovořit o snaze ovlivnit fungování vysílatelů.¹¹³ I následující roky po výměně vládnoucí strany byly označovány za dobu dosud nevídaného zpolitizování veřejnoprávních médií.¹¹⁴

K drastickému zhoršení situace však došlo až po roce 2015, kdy po výhře voleb přistoupila k významnějším a komplexnějším změnám vládnoucí strana Prawo i Sprawiedliwość (PiS). Na konci roku byl přijat zákon o přechodném charakteru, tzv. „mała ustawa medialna“ (malý mediální zákon), měnící zákon o radiofonii a televizi.¹¹⁵ Dle této novelizace přecházely některé pravomoci na Ministra Skarbu Państwa¹¹⁶, měl nově oprávnění povolávat členy vedení veřejnoprávních vysílatelů i členy mediálních rad, byla odstraněna podmínka veřejných a transparentních konkurzů na tyto pozice i kritéria pro odvolání z pozice, vypuštěna byla i podmínka souhlasu KRRiT se změnou právní formy společností, zároveň byli s vejitím novelizace v platnost odvolání dosavadní členové rad i vedení.¹¹⁷ Tato změna jednak připravila KRRiT o její pravomoci, především jmenovat členy mediálních rad, což mohl být problém ústavněprávní s ohledem na ústavní zakotvení této instituce, jednak dávala politickým subjektům mnohem větší možnost vlivu na vysílatele veřejné služby, volba členů dozorčích rad i managementu jedním ministrem vládnoucí strany byla bezprecedentním krokem k ohrožení nezávislosti médií, a tedy porušením ústavních principů.

Institute for the Study of Journalism, 2021. s. 73 a 95 [cit. 29. dubna 2022]. Dostupné z: <https://www.digitalnewsreport.org/survey/2021/>.

¹¹² Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji, Dz. U. 1993 Nr 7 poz. 34, ve znění z Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 226. A Art. 213 an. Konstytucji.

¹¹³ KONARSKA Katarzyna. Zmiany w polityce medialnej Węgier i Polski. *Media Biznes Kultura* [online]. Nr 1 (10) 2021, s.93 [cit. 10. května 2022]. Dostupné z: <https://www.ejournals.eu/MBK/1-2021/art/19435/>

¹¹⁴ BARTOSZEWICZ, Mateusz, GOŁĘBIEWSKI, Filip. Paradoks oplacalności. Stronniczość polityczna na polskim rynku medialnym – próba syntezy. *Zarządzanie mediami* [online], 9/2021, s. 65. [cit. 10. května 2022]. Dostupné z: www.doi.org/10.4467/23540214ZM.21.002.13050

¹¹⁵ KONARSKA: Zmiany w polityce medialnej..., s.11 [cit. 10. května 2022]. A Ustawa z dnia 30 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji, Dz. U. z 2016 r. poz. 25

¹¹⁶ Minister Skarbu Państwa byl ministrem speciálního ministerstva, které nelze zaměňovat s ministerstvem financí, v současnosti je jeho ekvivalentem státních aktiv. Viz Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej, Dz.U. 1997 nr 141 poz. 943. A dále: Ustawa z dnia 23 stycznia 2020 r. o zmianie ustawy o działach administracji rządowej oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2020 r. poz. 284.

¹¹⁷ Ustawa z dnia 30 grudnia 2015 r. o zmianie URTV. A URTV, ve znění z Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 226.

Následovalo hromadné propouštění novinářů¹¹⁸, nutno však dodat, že k propouštění docházelo pravidelně i před nástupem vlády PiS¹¹⁹. Samotné přijetí zákona bylo pak odůvodňováno potřebou zlepšení nestrannosti médií a zdůraznění národních hodnot v emitovaném obsahu, celá plánovaná reforma veřejnoprávních médií byla odůvodněna navrácením plurality a kvalitní, pravdivé žurnalistiky.¹²⁰ Nicméně je právě propouštění novinářů považováno za jeden z důvodů přijetí novelizace z 2015, která měla jen dočasný charakter.¹²¹ Následovat měla transformace médií na média národní, centralizace dosavadních společností v jeden subjekt, který by byl státní právnickou osobou financovanou z Národního fondu médií.¹²²

Reakce na tento politický krok netrvala dlouho, již 13. prosince 2016 vydal polský ústavní soud (Trybunał Konstytucyjny, TK), rozhodnutí TK 13/16 poté, co podal polský ombudsman (i skupina poslanců) návrh na přezkum souladu zákona z 2015 s polskou ústavou. Soud se nezabýval celým rozsahem návrhu, jelikož v době rozhodnutí již platnost předmětné novelizace skončila a byla nahrazena dalším novelizujícím zákonem (blíže viz dále). Trybunał rozhodl o protiústavnosti těch ustanovení zákona z 2015, které zbavily KRRiT jejího vlivu na obsazování orgánů veřejnoprávních médií a její účasti v proceduře změn statusu společností, a to pro rozpor s art. 213 odst. 1 ve spojení s art. 14 a 54 odst. 1. TK uvedl, že ačkoliv může zákonodárce upravit fungování veřejnoprávních médií a způsob obsazování, jakož i způsob fungování a přiznání konkrétních kompetencí KRRiT, neznamená to, že tak může činit bez jakéhokoliv omezení. Art. 213 totiž zavazuje zákonodárce ke tvorbě takových zákonů, které umožní výkon ústavních kompetencí KRRiT, nemůže Radě odebrat kompetence sloužící bezprostředně výkonu úkolů stanovených v daném článku, nemůže ani rozdělit kompetence mezi více orgánů, přičemž Radě by zanechal pouze rozhodování o nezásadních věcech. Dle názoru Trybunału role strážce veřejného zájmu v radiofonii a televizi, která je dána KRRiT, vyžaduje, aby tato měla možnost efektivního působení na fungování veřejnoprávních médií,

¹¹⁸ GOLÍŃSKA-KONECKO, Magdalena. „Dobra zmiana“ w mediach. Komu wyszła na dobre? *Media - Kultura – Komunikacja Społeczna* [online], 3(14)/2018, s.76-77 [cit. 10. května 2022]. Dostupné z: www.doi.org/10.31648/mkks.3273. A KRAJEWSKI, Andrzej. TVP: wymiana kadr, politika, pieniądze. In: DWORAK: *Raport. Media publiczne...* s. 18.

¹¹⁹ GOLÍŃSKA-KONECKO: „Dobra zmiana“ w mediach... [cit. 10. května 2022]. A RÓŻYCKA, Magda. Zarządzanie zasobami ludzkimi w mediach publicznych. Studium przypadku TVP Katowice. *Zarządzanie mediami* [online], 4(2)/2016, 79-84 [cit. 10. května 2022]. Dostupné z: www.doi.org/10.4467/23540214ZM.15.006.5513

¹²⁰ KONARSKA: Zmiany w polityce medialnej..., s.11 [cit. 10. května 2022]. + MOCEK: Władza i media... s. 51 [cit. 10. května 2022].

¹²¹ Tamtéž.

¹²² Tamtéž.

mimo jiné právě přes vliv na složení vedení a mediálních rad, či status společností. Zákodárce proto musí zachovat rozhodující roli KRRiT v řízení veřejnoprávních médií.¹²³

Dříve než však soud stihl vydat výše uvedený rozsudek, parlament začal projednávat soubor zákonů kompletně reorganizujících fungování veřejnoprávních médií – ta se měla přetvořit na média národní, měl být změněn způsob financování (na veřejnou daň placenou společně s platbami za elektřinu) i volba managementu, měly být zrušeny mediální rady, utvořeny rady programové, dozor měla vykonávat Rada Mediów Narodowych (dále též RNM) a KRRiT prakticky úplně ztratit své kompetence na tomto poli. Tento soubor zákonů však nakonec sněmovnu vůbec neopustil. Byl přijat pouze zákon, jenž jen částečně a v upravené formě realizoval některé z návrhů na volbu vedení veřejnoprávních médií, zatímco způsob financování byl ponechán na pozdější dobu.¹²⁴

Přijatá Ustawa o Radzie Mediów Narodowych (zákon o Radě národních médií), na jejíž moci byl vytvořen nový orgán (Rada Mediów Narodowych, dále také RNM), vešla v platnost v červnu 2016. Hlavní pravomocí RNM se stala volba a odvolání ředitelů, vedení i mediálních rad veřejnoprávních médií – a dokonce i Polskiej Agencji Prasowej (polské tiskové agentury), a to nadále bez nutnosti transparentních výběrových řízení, a další úkoly spojené s kontrolou jejich fungování.¹²⁵ Technicky vzato tedy převzala roli, kterou dočasně vykonával Minister Skarbu, především však dříve KRRiT. Fakticky nadále trval (a trvá i v době psaní této práce) protiústavní stav, ve kterém byla ústavní instituci odebrána jedna z klíčových pravomocí (ačkoliv jí zůstaly alespoň pravomoci realizace systému financování médií veřejné služby) na úkor orgánu, který je pod vlivem politické moci ještě více než KRRiT. Členy totiž vybírá sněmovna a prezident na zásadě parlamentní většiny a menšiny, a nejsou vytvořeny záruky nezávislosti orgánu. Důkazem je i fakt, že členové RNM jsou z většiny aktivními politiky, jelikož politická příslušnost nestanoví pro členství v RNM překážku.¹²⁶

Na rozhodnutí ústavního soudu TK 13/16, které vyšlo už za platnosti nového zákona a nařizovalo navrácení širších pravomocí KRRiT, nebyl dosud brán zřetel, ačkoliv se polský veřejný ochránce práv opakovaně snaží upozorňovat vládu, že protiústavní stav trvá. Šéf RNM argumentoval tím, že rozhodnutí se týká pouze již zrušeného zákona, který již není v platnosti, a proto není třeba z něj činit žádné závěry a přijímat změny. Ministr kultury rovněž

¹²³ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego ze dne 13 prosince 2016, sygn. akt K 13/16, body 6.3., 7.8. a 9 (s. 1-3, 17, 18, 27, 26).

¹²⁴ TAZOWSKI, Ludwik. Zmiany prawa medialnego 2015-2018. In: DWORAK: *Raport. Media publiczne ...*, s. 59-61, 65.

¹²⁵ Art. 17 a 18 ustawy z dnia 22 czerwca 2016 r., o Radzie Mediów Narodowych, Dz.U. 2016 poz. 929.

¹²⁶ TAZOWSKI. In: DWORAK: *Raport. Media publiczne...* s. 66.

zdůrazňoval, že rozhodnutí bylo vydáno pro již neplatný zákon, avšak souhlasil, že je třeba zapojit KRRiT do procesu volby managementu, a uvedl, že práce na tomto trvá. Do dnešního dne však nedošlo k žádné změně.¹²⁷

Po sérii novel, které byly krokem k ovládnutí a neobjektivitě fungování veřejnoprávních médií, byla v roce 2018 přijata jedna¹²⁸ mající za cíl přizpůsobit právní normy evropským standardům a sdělení Evropské komise.¹²⁹ Tato novelizace upřesňovala fungování veřejnoprávních médií a úkoly, které mají tyto naplňovat, při vykonávání své mise - a to prostřednictvím strategického dokumentu „karta povinností“ (karta povinností), který každé médium v součinnosti s KRRiT vydává na pětileté období a v němž specifikuje své misijní cíle. Nově získala KRRiT možnost dozoru spočívající v oprávnění vydávat závazné pokyny týkající se realizace mise a při jejich nedodržení ukládat médiím finanční sankce. Zpřehlednění a uvedení v soulad s evropskou legislativou tak lze hodnotit jako pozitivní krok.¹³⁰

Vedle dozoru a fungování médií však vláda a sněmovna řešila také nefungující financování veřejnoprávních poskytovatelů. Jak už bylo uvedeno výše, polská VPM hospodařila s nedostatečnými příjmy z koncesionářských poplatků, od kterých je značné procento subjektů osvobozeno a část plátců prostě neplatí¹³¹, a reklam. Ve sněmovně proběhly v letech 2016 a 2017 debaty a návrhy vládnoucí většiny i opozice, snažící se najít stabilní a vhodný zdroj financování, žádný z nich však přijat nebyl.¹³² Nakonec se proto vláda, respektive sněmovna, uchýlila k cestě přiznávání jednorázových rekompenzací pro „podpoření“ rozpočtu VPM. Tato myšlenka spočívá na předpokladu, že zákonodárce v dřívější době rozšířil katalog subjektů osvobozených od poplatků a má proto nyní právo rekompenzovat úbytek prostředků určených pro média. Rekompenzace jsou přidělovány vždy ke konci roku, jejich horní hranici má stanovit výše prostředků vydaných na realizaci veřejné mise a na rozdělení se má podílet i KRRiT – tato pravidla byla nastavena proto, aby i z pohledu evropského práva bylo toto možno považovat za dovolenou pomoc.¹³³

Rekompenzace jsou přidělovány každoročně od roku 2017 do současnosti, částka se každoročně značně zvyšuje a pravidla se mění, nelze v nich proto zatím nalézt žádnou

¹²⁷ DZIAMBOR, Artur. *Co orzekł Trybunał Konstytucyjny w sprawie Rady Mediów Narodowych?* [online] Demagog.pl, 12. srpna 2021 [cit. 8. května 2022]. Dostupné z: <https://demagog.org.pl/wypowiedzi/co-orzekl-trybunal-konstytucyjny-w-sprawie-rady-mediow-narodowych/>.

¹²⁸ Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji oraz ustawy o opłatach abonamentowych, Dz.U. 2018, poz. 1717.

¹²⁹ Sdělení Komise 2009/C 257/01 o použití pravidel státní podpory na veřejnoprávní vysílání, Úř. Věst. C 257, 27.10.2009.

¹³⁰ TAZOWSKI. In: DWORAK: *Raport. Media publiczne...*, s. 70-73.

¹³¹ KRAJEWSKI. In: DWORAK: *Raport. Media publiczne...*, s-23-24.

¹³² TAZOWSKI. In: DWORAK: *Raport. Media publiczne...*, s. 69-74.

¹³³ Tamtéž. S. 74.

systematiku. Veřejnoprávní média jsou tak stále více ekonomicky závislá na politické moci. (více k rekompencacím viz další podkapitola).¹³⁴

Změna obsazení vedení, mediálních rad a novinářů, podobně jako finanční tlak ze strany státu, měla za následek změnu ve vysílaném obsahu. Větší pozornost i problémy se soustředily kolem televize (Telewizja Polska, TVP), nicméně i veřejnoprávní rozhlas (Polskie Radio) se potýkal s podobnými problémy. Například v roce 2020 kanál Trójka Polskiego Radia odstranil na pokyn vedení rádia z 1. místa týdenního žebříčku píseň kritizující předsedu PiS – na protest proti tomu rezignovali někteří prominentní novináři tohoto rádia (a díky crowdfundingové kampani založili dvě nové nezávislé online stanice).¹³⁵

Z analýz programů a zpráv vyplynul závěr, že TVP je více vládním médiem než médiem objektivním.¹³⁶ V obsahu byla pravidelně chválena PiS a kritizována opozice, objevila se také tendence zvat častěji vládnoucí politiky. Před prezidentskými volbami v roce 2020 neplnila svou povinnost objektivity, stala se nástrojem kampaně a viditelně stranila jednomu kandidátovi.¹³⁷ Veřejnoprávní televize se potýkala z několika kauzami, jako příklad lze uvést tzv. „paski“¹³⁸, které byly v analýze Rady polského jazyka ohodnoceny jako neobjektivní, neinformační, expresivní a snažící se ovlivnit odběratele. Problematikou se zabýval rovněž polský ombudsman, který podal stížnost ke KRRiT s odůvodněním, že jejich obsah je nespolehlivý a neobjektivní a mohl by být porušením URTV.¹³⁹ Dále lze připomenout jednostranný obsah materiálu „Wiadomości“ v den vraždy starosty Gdaňsku Pawła Adamowicze – zprávy byly nastaveny tak, že vinu za smrt starosty nesou opoziční politici.¹⁴⁰ Polský ombudsman na toto reagoval dopisem připomínajícím obsah svobody projevu a povinností veřejnoprávních médií realizovat veřejnou misi, jejichž elementem je vnitřní pluralita obsahu, tedy povinnost poskytování různorodých informací umožňujících vytvoření komplexního pohledu.¹⁴¹

¹³⁴ SZOT: *Między wolnościami...* [cit. 10. května 2022].

¹³⁵ MAKARENKO. In: NIELSEN: *Digital News Report 2021...* s. 94 [cit. 29. dubna 2022].

¹³⁶ REPORTÉŘI BEZ HRANIC. 2019 - *World Press Freedom Index...* [cit. 29. dubna 2022].

¹³⁷ OSCE OFFICE FOR DEMOCRATIC INSTITUTIONS AND HUMAN RIGHTS. *Poland, Presidential Election, 28 June and 12 July 2020: ODIHR Special Election Assessment Mission Final Report* [online]. OSCE, 2020, s.5 [cit. 29. dubna 2022]. Dostupné z: <https://www.osce.org/odihr/elections/poland/464601>.

¹³⁸ Lze přeložit jako: „informační lišta“. Jedná se o krátké komunikáty na spodní části obrazovky oznamující obšírnější materiál, který bude prezentován.

¹³⁹ RADA JEZYKA POLSKIEGO. *"Sprawozdanie o stanie ochrony języka polskiego za lata 2016-2017"* [online]. RNM przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk: Warszawa, 2019, s. 77-81 [cit. 29. dubna 2022]. Dostupné z: <https://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/C4B224C28DB9367BC12583CB0032CA99/%24File/3324.pdf>

¹⁴⁰ SZCZEŚNIAK, Agata. „*Wiadomości*” *szczują w dniu śmierci Adamowicza: winny Owsiak i Tusk* [online]. *Oko.press.pl*, 14 ledna 2019 [cit. 2. května 2022]. Dostupné z: <https://oko.press/wiadomosci-szczuja-w-dniu-smierci-adamowicza-winn-y-owskiak-i-tusk/>

¹⁴¹ BODNAR, Adam. *Wystąpienie do prezesa TVP* [online]. *Rzecznik Praw Obywatelskich – Adam Bodnar: Warszawa*, 16 ledna 2019 [cit. 2. května 2022]. Dostupné z:

Na sledovanost neměly všechny tyto změny zřejmě příliš velký vliv, stejně jako u všech ostatních hlavních stanic klesá sledovanost veřejnoprávních kanálů z dlouhodobého hlediska zhruba stejným tempem, značný nárůst sledovanosti byl zaznamenán pouze v prvním roce pandemie.¹⁴² Dlouhodobě však klesá důvěryhodnost TVP a PR, s každým rokem narůstá počet lidí, kteří veřejnoprávní média již nepovažují za důvěryhodný zdroj informací. Jen za poslední rok klesla v průzkumu Digital News Report Institutu Reuters důvěra TVP z 36 % na 24 %. Nutno však dodat že dlouhodobě dochází k celkovému poklesu důvěry ve všechna média (od roku 2015 o 14 %).¹⁴³ A zhoršuje se také ranking v analýzách organizace Reportéři bez hranic, v indexu, který tato každoročně vydává, poklesla nezávislost médií v Polsku z 18. pozice (rok 2015) jen za jeden rok na 47. (rok 2016), aktuálně je na 66. příčce.¹⁴⁴ Například v roce 2019 analýza obsahovala závěr, že v Polsku se média vlastněná státem stala nástrojem propagandy a jsou používána k pronásledování novinářů (těm může hrozit dokonce i soudní postih za sporné výroky o vládnoucích politicích).¹⁴⁵ Report Media Pluralism Monitor zabývající se riziky plurality médií v EU například v roce 2017 uvedl, že v Polsku největší riziko hrozí nezávislosti řízení a financování médií s ohledem na právní změny v 2015 a 2016, aktuálně hodnotí jako největší riziko politický vliv (69%) a nedostatečnou pluralitu trhu (74%).¹⁴⁶

Je zjevné, že polská veřejnoprávní média jsou ovlivněná státem a lze o nich hovořit již spíše jako o médiích státních. Kroky učiněné vládnoucí stranou, i kdyby byly původně některými politiky činěny s dobrou vůlí, narušily pluralitní mediální prostor v zemi. Došlo tak k porušení ústavního principu plurality a nezávislosti médií. Prostřednictvím médií se stát snaží

<https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Wyst%C4%85pienie%20do%20%20prezesa%20TVP.pdf>

¹⁴² KURDUPSKI, Michał. *Nielsen: oglądalność Polsat News, TVN24 i TVP Info w tym roku wzrosła o 36 proc.* [online]. Wirtualnemedi.pl, 2 prosince 2020 [cit. 2. května 2022]. Dostupné z: <https://www.wirtualnemedi.pl/artukul/nielsen-ogladalnosc-polsat-news-tvn24-i-tvp-info>

PALLUS, Patryk. *Telewizję w 2019 roku oglądaliśmy krócej. Królował Polsat, ale TVP ma też powód do zadowolenia* [online]. Business Insider Polska, 4. ledna 2020 [cit. 2. května 2022]. Dostupné z: <https://businessinsider.com.pl/biznes/media/ogladalnosc-telewizji-w-2019-roku-dane-nielsena/wk27h27>

¹⁴³ MAKARENKO, Vadim. Poland. In: NIELSEN, Rasmus Kiels and col. *Digital News Report 2022* [online]. Reuters Institute for the Study of Journalism, 2022. s. 94-95 [cit. 21. července 2022]. Dostupné z: <https://www.digitalnewsreport.org/survey/2022/>.

¹⁴⁴ TVN24. *Polska po raz kolejny spadła w rankingu wolności prasy. Najniższe miejsce w historii zestawienia* [online]. TVN24.pl, 4 května 2022 [cit. 21. července 2022]. Dostupné z: <https://tvn24.pl/polska/wolnosc-prasy-polska-po-raz-kolejny-spadla-w-rankingu-najnizsze-miejsce-whistorii-zestawienia-reporterow-bez-granic-5697359>

¹⁴⁵ REPORTÉŘI BEZ HRANIC. *2019 - World Press Freedom Index...* [cit. 21. července 2022].

¹⁴⁶ CMPF. *Monitoring Media Pluralism in Europe: Application of the Media Pluralism Monitor 2016 in the European Union, Montenegro and Turkey* [online]. Centre for Media Pluralism and Media Freedom - European University Institute, 2017, s.6 [cit. 21. července 2022]. Dostupné z: www.doi.org/10.2870/959900.

A CMPF. *Monitoring media pluralism in the digital era application of the media pluralism monitor in the European Union, Albania, Montenegro, The Republic of North Macedonia, Serbia & Turkey in the year 2020. Country report: Poland* [online]. Centre for Media Pluralism and Media Freedom - European University Institute, 2021, s.11-13 [cit. 21. července 2022]. Dostupné z: www.doi.org/10.2870/364352.

ovlivňovat názory společnosti a postihuje novináře, kteří chtějí prezentovat svoje odlišné názory. Dochází tedy k porušení obou stěžejních částí svobody projevu – práva informace přijímat (a vytvářet si názory) i práva informace (a svoje názory) šířit.

V upřednostňování některých médií – ať už při poskytování informací a rozhovorů anebo při volbě média pro inzerci – může docházet k diskriminaci ze strany státu. Z pohledu samotných médií by mohlo být porušeno právo na rovnost i upřednostňováním politiků vládnoucí strany – například právě v předvolebních debatách. V neposlední řadě může k diskriminaci docházet ve vztahu ke konkrétním novinářům, kteří mohou být propuštěni anebo soudně stíháni, pokud zastávají názory rozporné se zájmem vládnoucí moci.

2.1.2 Financování veřejnoprávních médií

Jedním z nástrojů, prostřednictvím kterého stát může ovlivňovat nezávislost veřejnoprávních médií, je způsob jejich financování. Pokud je vládnoucí moc schopná rozhodovat o konkrétní výši financí, které média veřejné služby obdrží (například pokud tvoří složku veřejného rozpočtu státu a nejsou nijak zákonem upraveny pravidla, která by zaručovaly dlouhodobější a nezávislý výpočet této složky), lze hned pochybovat o tom, zda jsou taková média schopná nezávislé žurnalistiky anebo upravují obsah tak, aby byla „zadobře“ s politikou a obdržela co největší finanční zdroje. Na druhou stranu příjmy z koncesionářských poplatků mohou buďto zatěžovat plátce anebo mohou být příliš nízké a nedostatečné pro fungování médií. Větší financování z reklam pro změnu tato média zatíží nutností jednání s velkými firmami, které by pak také mohly chtít prosazovat svoje zájmy. Primární snahou demokratického státu by tedy mělo být zvolit financování médií takové, aby média byly schopné poskytovat skutečně nezávislou službu veřejnosti bez toho, aby byly ohrožovány vlivem různých subjektů anebo rizikem nedostatku peněžních prostředků.

Výše už bylo vysvětleno, že v Polsku jsou v současnosti veřejnoprávní média financována z koncesionářských poplatků, příjmů z reklam a rekompenzací za subjekty osvobozené od poplatků.

První takovou rekompenzací média obdržela po změně zákona o rozpočtu na konci roku 2017.¹⁴⁷ Na základě tohoto ministr kultury přidělil KRRiT 980 milionů zlotých, které měly médiím nahradit ztrátu za roky 2010-2017. Tyto pak KRRiT rozdělila mezi jednotlivá média, přičemž TVP obdržela nejvíce.¹⁴⁸ Druhým podobným krokem byla změna zákona o

¹⁴⁷ Ustawa z dnia 9 listopada 2017 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2017, Dz.U 2017, poz. 2312.

¹⁴⁸ TAZOWSKI. In: DWORAK: *Raport. Media publiczne...*, s. 72-75.

koncesionářských poplatcích¹⁴⁹ v roce 2019, na jejímž základě přiznal médiím rekompensaci ministr financí ve spolupráci s ministrem kultury a KRRiT za roky 2018-2019. V tomto případě se jednalo o maximální částku 1,26 miliard zł, tentokrát však ne ve formě přímé dotace ze státního rozpočtu, nýbrž emitováním státních cenných papírů.¹⁵⁰ Hned v dalším roce však byla tato částka navýšena na 1,95 mld zł a následně doplacena.¹⁵¹

Změna zákona zároveň určila způsob výpočtu přidělovaných rekompensací do roku 2024, konkrétní výše emitovaných cenných papírů je pak stanovena vždy v rozpočtovém zákoně. V roce 2020 obdržela veřejnoprávní média 1,92 miliard zł – tuto výši provázela kauza sporu polského prezidenta Andrzeje Dudy se stranou PiS, kdy trval na tom, že rozpočtový zákon podepíše, pouze pokud bude z postu ředitele TVP sesazen kontroverzní Jacek Kurski, který televizi vede od roku 2016 a proti němuž opozice a odborná veřejnost dlouhodobě brojí. Jen pár měsíců po jeho odvolání jej však RNM zvolila na stejný post znovu.¹⁵²

Prezident tehdy přijetí zákona obhajoval i ujištěním, že regionální vysílatelé dostanou více prostředků než v minulých letech. Většina prostředků určených na rekompensace byla totiž vždy přidělena právě TVP – pro srovnání v roce 2019 dostala z celkové částky 1,26 mld zł celostátní televize 1,12 mld zł. Nakonec z celkové částky 1,92 mld zł obdržela v roce 2020 Telewizja Polska 1,71 mld zł.¹⁵³

I v roce 2021 a 2022 však byly rekompensace poměrně vysoké (1,95 a 1,995 mld zł) a většina prostředků šla znovu celostátní televizi (1,71 mld zł). Vhodno doplnit, že o přerozdělování rozhoduje pokaždé KRRiT.¹⁵⁴ Od změny zákona v roce 2020 totiž veřejnoprávní média mají dostávat částku minimálně ve výši, která byla přidělena právě při této změně zákona (1,95 mld zł). Tím zajistil zákonodárce médiím stálé financování z veřejných prostředků do roku 2024 a zároveň se tato stala více závislými na rozhodování vládnoucích.¹⁵⁵

¹⁴⁹ Ustawa z dnia 22 lutego 2019 r. o zmianie ustawy o opłatach abonamentowych, Dz.U. 2019, poz. 572.

¹⁵⁰ TAZOWSKI. In: DWORAK: *Raport. Media publiczne...*, s. 74. + Ustawa z dnia 9 stycznia 2020 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji oraz ustawy o opłatach abonamentowych, Dz. U. 2020 poz. 383.

¹⁵¹ Ustawa o zmianie URTV oraz ustawy o opłatach abonamentowych.

¹⁵² SZCZEŚNIAK, Agata. *Kurski wyleciał, Duda podpisał miliardy dla TVP. Wszystko po walce na noże na oczach całej Polski* [online]. *Oko.press.pl*, 6 března 2020 [cit. 2. května 2022]. Dostupné z: <https://oko.press/kurski-wylecial-z-tvp-duda-podpisał-miliardy-dla-tvp-wszystko-po-walce-na-noze-na-oczach-calej-polski/>.

¹⁵³ WIRTUALNE MEDIA. *TVP i Polskie Radio dostaną do 1,95 mld zł rekompensaty - budżet podpisany przez prezidenta* [online]. *Wirtualnemedi.pl*, 29 ledna 2021 [cit. 2. května 2022]. Dostupné z: <https://www.wirtualnemedi.pl/arttykul/1-95-mld-zl-rekompensata-dla-tvp-i-polskie-radio-w-2021-r>.

MIKOŁAJEWSKA, Bianka. *TVP dostala 5,9 mld zł pomocy publicznej w 4 lata. Do tego setki milionów z państwowych spółek i instytucji* [online]. *Oko.press.pl*, 12 lutego 2021 [cit. 2. května 2022]. Dostupné z: <https://oko.press/tvp-blisko-6-miliardow-zlotych-pomocy-w-4-lata/>

¹⁵⁴ WIRTUALNE MEDIA. *Andrzej Duda podpisał ustawę budżetową, znów 2 mld zł dla TVP i Polskiego Radia* [online]. *Wirtualnemedi.pl*, 3 února 2022 [cit. 2. května 2022]. Dostupné z: <https://www.wirtualnemedi.pl/arttykul/budzet-na-2022-rok-podpisany-rekompensata-abonamentowa-dla-tvp-i-polskiego-radia>.

¹⁵⁵ Art. 2 ustawy o zmianie URTV oraz ustawy o opłatach abonamentowych.

Dle odborníků by nesystematická veřejná podpora státu v takové výši, a navíc často v předvolebním období, mohla být ohodnocena Evropskou komisí jako nedovolená veřejná podpora.¹⁵⁶ Nutno dodat, že samotná existence rekompencací nemusí být nutně problematická, pokud fungují systematicky, transparentně a se zárukami ochrany před vlivem státu jejich prostřednictvím – to bohužel o aktuálním stavu polských rekompencací říci nelze.

Zvýhodnění „národních“ médií lze spatřovat i v tom, že polské státní podniky preferují ta, která jim vycházejí na ruku a nejsou k nim kritická – tedy především veřejnoprávní vysílatele – i při volbě médií pro svou reklamu, zatímco inzerce v kritických médiích je několikanásobně nižší. Takový přístup státních firem by bylo možno považovat za zvýhodňování preferovaných médií nebo nepřímé ovlivňování jejich obsahu. Mohlo by se jednat o skrytou veřejnou podporu, zejména v souvislosti s vysokými příjmy z rekompencací.¹⁵⁷

V České republice jsou média veřejné služby financována z koncesionářských poplatků a příjmů z vlastní podnikatelské činnosti – tedy i reklam.¹⁵⁸ Na rozdíl od Polska však příjem z poplatků tvoří značnou většinu celkového příjmu (zhruba 90 %¹⁵⁹), příjem z reklamy je ve srovnání s ním minimální (objem a podmínky reklamy jsou přitom omezeny zákonem¹⁶⁰), nejsou ani poskytovány žádné rekompence. Příjmy jsou zatím i díky vnitřním úsporným řešením v zásadě dostatečné, tedy ve srovnání s Polskem, a veřejnoprávní média jsou považována za finančně stabilní.¹⁶¹ S postupem času a vývojem cen však je potřeba poplatků navýšit – nezvedl se od roku 2008 – anebo začít finance řešit jinak, aby byla veřejnoprávní média dále schopná poskytovat kvalitní službu. Již nyní ČT například pozastavila výrobu větších dlouhodobějších projektů¹⁶². V opačném případě bude muset dojít ke změně fungování těchto vysílatelů.

¹⁵⁶ SZOT: *Między wolnościami...* [cit. 10. května 2022].

¹⁵⁷ Analýzu výdajů státních podniků na reklamu a vztahu k provládním médiím provedl v roce 2020 prof. Tadeusz Kowalski na základě monitoringu firmy Kantar. Lze shrnout, že příjmy provládních médií oproti těm protivládním rok od roku strmě rostou. Pro představu, v roce 2019 šlo více než 50 % výdajů určených na televizní reklamu státních podniků skupině TVP. Blíže viz: KOWALSKI, Tadeusz. *Analiza wydatków reklamowych spółek skarku państwa (SSP) w latach 2015-2019* [online]. Warszawa, 2020 [cit. 25. května 2022]. Dostupné z: www.doi.org/10.13140/RG.2.2.21092.73606.

¹⁵⁸ Srov. Např. § 10 zákona o ČT.

¹⁵⁹ ČT. *Rozpočet České Televize na rok 2022* [online]. Česká televize, prosinec 2021, s. 7 [cit. 25. května 2022]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/rada-ct/dokumenty/rozpocet-ct/>. A ČRo. *Český rozhlas plánuje v roce 2022 hospodářit s vyrovnaným rozpočtem* [online]. Český rozhlas, prosinec 2021 [cit. 25. května 2022]. Dostupné z: <https://informace.rozhlas.cz/cesky-rozhlas-planuje-v-roce-2022-hospodarit-s-vyrovnanym-rozpocetem-8641083>

¹⁶⁰ Srov. zákon o ČT a zákon o ČRo. Blíže přehledně také viz: POUPEROVÁ: *Institucionální aspekty...*, s. 205-207.

¹⁶¹ ČT. *Rozpočet České televize na rok 2022...* A ROŽÁNEK, Filip. *Nejvíce platí za média veřejné služby Švýcaři. Severské státy přešly na přímé daně* [online]. Lupa.cz, 1.7.2021 [cit. 25. května 2022]. Dostupné z: <https://www.lupa.cz/clanky/koncesionarske-poplatky-v-evrope-2021-televize-rozhlas/>.

¹⁶² AUST, Ondřej. *ČT omezuje výrobu pořadů na další dva roky. Čeká, jestli se zvýší poplatky* [online]. Mediář.cz, 27.4.2022 [cit. 25. května 2022]. Dostupné z: <https://www.mediar.cz/ct-omezuje-vyrobu-poradu-na-dalsi-dva-roky-ceka-jestli-se-zvysi-poplatek/>.

Současná vláda se v programovém prohlášení zavázala, že bude usilovat o svobodná a transparentní média veřejné služby mimo jiné i vyřešením udržitelného financování¹⁶³, zatím však k předložení návrhu změny zákona nedošlo, ani nejnovější návrh novelizace toto zatím neobsahuje¹⁶⁴.

Pravidelně se v médiích objevují návrhy na zrušení koncesionářských poplatků, zejména ze strany těch, kdo nejsou s fungováním veřejnoprávních médií nebo jejich obsahem spokojeni.¹⁶⁵ Používané argumenty se převážně týkají tvrzení nepřiměřenosti výše poplatku (navzdory tomu, že v poměru k příjmu domácností je výše poplatku ve srovnání s jinými evropskými zeměmi nižší¹⁶⁶), tvrzení neplnění veřejné služby a podmínek nestrannosti či nevyváženého zpravodajství.

Pokud by bylo rozhodnuto o zrušení koncesionářských poplatků (bez toho, aby byla zrušena i samotná média veřejné služby), není mnoho cest, jak vyřešit financování a zároveň dodržet nadnárodní právní dokumenty i ústavněprávní principy.

Pokud jde o ústavní záruky chránící veřejnoprávní média a jejich financování, zásadní je právo na svobodu slova, jak už bylo řečeno dříve v této práci, pod něj lze zahrnout princip plurality a princip nezávislosti médií. Stát proto musí zvolit takové řešení, které umožní realizaci kvalitní veřejné služby, a samozřejmě musí také nezasahovat do svobody médií – ani prostřednictvím financí.

Na evropské úrovni, která je pro tuto oblast rovněž důležitá, je pro financování médií klíčový především Protokol č. 29 o systému veřejnoprávního vysílání v členských státech (připojený ke Smlouvě o EU a Smlouvě o fungování EU)¹⁶⁷, relevantní mohou být také čl. 107-109 Smlouvy o fungování EU¹⁶⁸. Konkrétními pravidly pro státní financování se zabývá sdělení Komise¹⁶⁹, které vyjasňuje rozsah přípustné státní podpory. Reklamou se pak zabývá směrnice

¹⁶³ VLÁDA ČR. *Programové prohlášení vlády České republiky* [online]. Praha, 2022 [cit. 25 května 2022]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/programove-prohlaseni-vlady-193547/#kultura>.

¹⁶⁴ JETMAR, Jakub. *Všichni radní ČT i rozhlasu do půl roku skončí. Počítá s tím nový mediální zákon* [online]. Médiař.cz, 8.3.2022 [cit. 25 května 2022]. Dostupné z: <https://www.mediar.cz/vsichni-radni-ct-i-rozhlasu-se-srpnem-skonci-pocita-s-tim-novy-medialni-zakon/>.

¹⁶⁵ TRACHTOVÁ, Zdeňka. *SPD chce částečně zrušit koncesionářské poplatky. 'Útok na nezávislost médií,' kritizuje návrh Kalousek* [online]. iRozhlas.cz, 22. prosince 2019 [cit. 22. února 2022]. Dostupné z: <http://irozhl.as/8tS>.

¹⁶⁶ ROŽÁNEK, Filip. *Nejvíce platí za média...* [cit. 26 května 2022].

¹⁶⁷ Tzv. Amsterodamský protokol. Dokument 12012E/PRO/29, Úř. věst. C 326, 26.10.2012, s. 312

¹⁶⁸ Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie, 2012/C 326/01, Úř. věst. C 326, 26.10.2012.

¹⁶⁹ Sdělení Komise o použití pravidel státní podpory na veřejnoprávní vysílání.

o audiovizuálních mediálních službách¹⁷⁰. Nelze pominout ani doporučení č. 1878 Parlamentního shromáždění Rady Evropy¹⁷¹.

Konkrétní způsob financování je na volbě jednotlivých států, jestliže budou dodrženy záruky ochrany nezávislosti médií. Státy si mohou zvolit, zda půjde o financování pouze z veřejných prostředků nebo také i z jiných příjmů jako je reklama. Právě nezávislost médií a pluralita jejich obsahu je bodem, na který je v této věci třeba nejvíce dbát. Ztrátou nezávislosti totiž bude narušeno právo na přístup k informacím, a tedy svoboda slova.

Zařadit veřejnoprávní média do rozpočtu státu může být rizikem pro nezávislou a kvalitní veřejnou službu už samotnou existencí možného nepřímého vlivu. To lze ostatně pozorovat i na případu Polska, které média dotuje masivně a poměrně netransparentně, důvěryhodnost TVP klesá i z tohoto důvodu. Lze se sice pokusit nastavit systém se zárukami ochrany médií, možná by však bylo v kontextu české politické scény lepší tuto cestu neriskovat. Hlavní rozdíl spočívá totiž v tom, že o rozpočtu rozhodují politici každý rok, zatímco změnu koncesionářských poplatků musí provést změnou konkrétního zákona. Při projednávání rozpočtu je pozornost politiků i veřejnosti věnována mnoha důležitým oborům a jsou činěny různé kompromisy. Zároveň se jedná o oblast mnohem slabší a kontroverznější než například soudnictví, do jehož financování se politici málokdy odvažují zasahovat. Bylo by tedy snazší změnit příjem veřejnoprávních médií v tuto dobu. Pro stabilitu médií lze tedy považovat poplatky za vhodnější řešení.

Nahradit koncesionářské poplatky zvláštní daní, která by byla následně převáděna od státu k médiím, je řešením, které neřeší prakticky nic. Jednalo by se prakticky o totéž jako poplatek, fakticky by se pouze změnil způsob vybírání platby. Nevhodným řešením je také možnost dobrovolnosti placení a sledování veřejnoprávních sdělovacích prostředků, když toto je přímo v rozporu s jejich úkolem poskytovat službu všem.¹⁷²

Pokud by došlo ke zrušení poplatků a plnému nahrazení příjmy z podnikání, resp. reklam, došlo by prakticky k přeměně na klasická komerční média a zároveň k porušení evropských dokumentů. Pokud by nahrazení nebylo úplné ale jen většinové (a poplatek by se

¹⁷⁰ Směrnice Evropského parlamentu A Rady 2010/13/EU ze dne 10. března 2010, o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících poskytování audiovizuálních mediálních služeb (směrnice o audiovizuálních mediálních službách), Úř. věst. L 095, 15.4.2010.

¹⁷¹ PARLIAMENTARY ASSEMBLY. *Recommendation - Funding of public service broadcasting* [online]. Council of Europe – Parliamentary Assembly, 25. června 2009 [cit. 26. května 2022]. Dostupné z: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17763>.

¹⁷² Samotný poplatek není chápán jako platba za konkrétní program, ale jako příspěvek na veřejnou službu. Více viz rozsudek ESLP ze dne 31. března 2009, *Faccio proti Itálii*, č. 33/04, nebo také POUPEROVÁ: *Institucionální aspekty...*, 207-208.

tedy zachoval alespoň v minimální výši a zároveň byly stále dodrženy závazné předpisy¹⁷³), mohlo by dojít ke snížení kvality obsahu a zvýšilo by se riziko neplnění veřejné služby z důvodu snahy o tržní chování a vlivu velkých inzerentů.

Jako nejvhodnější řešení, z pohledu snahy o kvalitní nezávislá média, se pravděpodobně nabízí zachování povinnosti platit poplatky, přičemž by buďto bylo potřeba zvýšit částku (ne však natolik, aby byla nepřiměřenou zátěží pro poplatníky) anebo ji zachovat stejnou jako doposud a doplnit rozpočet některou z dalších možností. Rizika systému rekompensací znázornil problém polských VPM, fakticky by však nemusel být špatným řešením, pokud by byl nastaven transparentně a spravedlivě. Případně by bylo možné doplnit tento model nepatrně vyšší možností příjmu z reklam – bez toho, aby byla média nucena uvažovat při tvorbě obsahu příliš komerčně. V neposlední řadě by snad mohlo být zváženo doplnění tohoto širšího portfolia o příjmy z dotací, grantů nebo crowdfundingu. Výhodou těchto je fakt, že prostředky poskytne jen ten, kdo doopravdy chce, nevýhodou je nejistá výše obdržených prostředků v dlouhodobějším horizontu i riziko nevhodných „sponzorů“. Nabízí se otázka, zda by řešením nebylo i další zpoplatnění některého specifického obsahu či programu, mohlo by však být složité zachovat princip veřejnoprávních médií poskytovat službu všem.

Právě na polských médiích můžeme sledovat postupnou ztrátu nezávislosti, která vedla ke změně obsahu a faktickému omezení svobody slova. Klonění se k vládnoucí straně, prakticky žádná její kritika (zato vysoká míra kritiky opozice), tlak na novináře, úprava obsahu či pomíjení některých informací. Polská veřejnoprávní média nelze považovat za zcela objektivní a bezpečný zdroj informací a nelze je ani nazvat plně svobodnými.

V Polsku tak dochází nejen k nenápadnému porušování svobody slova, ale i přímo samotného principu plurality – někteří polští poslanci chápou úkol VPM poskytovat vyvážený a pluralitní obsah tak, že nemají být vyvážená sama ve svém obsahu, ale mají vyvažovat informace poskytované ostatními médii v Polsku.¹⁷⁴

Pokud na věc nahlédneme z ústavního hlediska, v situaci, kdy stát nezajistí financování veřejnoprávních médií, poruší jeden z principů veřejnoprávního vysílání a fakticky znemožní výkon veřejné služby těchto médií, jakožto strážců i realizátorů práva na informace. Záruka existence veřejnoprávního vysílání je dovozována právě z práva na informace obsaženého ve svobodě projevu. Pokud by stát zrušil financování médií, mohlo by se tak jednak o porušení svobody projevu dle čl. 17 LZPS apod.¹⁷⁵

¹⁷³ Srov. Zejména směrnice EP a Rady o audiovizuálních mediálních službách.

¹⁷⁴ LUFT, Krzysztof. Zmiana paradygmatu. In: DWORAK: *Raport...* s. 16.

¹⁷⁵ POUPEROVÁ: *Institucionální aspekty...*, s. 228

Samotné finanční zvýhodňování některých médií oproti ostatním (například nezákonnými rekompencacemi) by mohlo být nejen porušením vnitrostátního práva nebo evropského práva, pokud by byla například nepřiměřená rekompenzace uznána za nepřipustnou státní podporu (viz výše)¹⁷⁶. Mohlo by se také jednat o nepřipustnou diskriminaci, která by mohla narušit fungování pluralitního mediálního trhu – ergo by mohla stanovit také porušení ústavního principu plurality médií postupnou likvidací „konkurenčních“ médií. Zvýhodňování by zároveň bezpochyby mohlo narušit i princip nezávislosti médií (jak ostatně vyplynulo z podkapitoly výše).

Z výše uvedeného vyplývá, že zatímco v České republice je financování veřejnoprávních médií zatím relativně v pořádku, nicméně se bude muset v nejbližší době aktualizovat, v Polsku je finanční situace veřejnoprávních médií mnohem problematičtější, a to dokonce na ústavní úrovni. Polský stát v zásadě nemá jinou možnost, než se pokusit navrátit nezávislost veřejnoprávním médiím – na poli financování bude muset buď změnit systém rekompencací tak, aby byl transparentní a spravedlivý, anebo od něj upustit a změnit financování tak, aby jej co nejvíce oddělil od státu a ukázal, že nechce nadále ovlivňovat činnost médií. Samotná tato změna však k navrácení plurality a nezávislosti stačit nebude a bude potřebná změna i v ostatních problematických oblastech (rozebraných v podkapitole výše), pokud mají být veřejnoprávní média znovu považována za kvalitní, objektivní, pluralitní a nezávislá.

Česká republika si naopak v blízké se potřebě novelizace financování může na polském příkladu vzít ponaučení, jakým směrem se spíše nevydat. Pokud by se rozhodla systém koncesionářských poplatků nahradit například financováním z rozpočtu nebo částečnými rekompencacemi, bude muset vypracovat kvalitní systém, který bude transparentní a nebude zpochybňovat nezávislost médií. Jakoukoliv změnu se rozhodne provést, je naprosto nezbytné, aby nezávislost médií minimálně nezmenšila, v ideálním případě naopak posílila.

2.1.3 Regulační orgány a vedení médií

Předně je vhodné připomenout, jaké orgány jsou předmětem této podkapitoly. V České republice je hlavním regulačním orgánem Rada pro rozhlasové a televizní vysílání, mezi jejíž pravomoci spadá dohled na pluralitu a obsahovou nezávislost, kontrola dodržování právních předpisů nebo licenčních podmínek a další kompetence stanové zákonem.¹⁷⁷ Pro fungování veřejnoprávních médií jsou dále klíčové Rada ČT a Rada ČRo, mezi jejichž hlavní úkoly patří

¹⁷⁶ Blíže tamtéž, s. 166-170.

¹⁷⁷ § 4 an. ZPRTV.

například volba generálního ředitele a dohled na plnění úkolů veřejné služby v oblasti televizního vysílání. Samotná média pak vedou generální ředitele, pod které spadají ředitelé studií a další vrcholní manažeři.¹⁷⁸

Členové RRTV musí splňovat požadavky funkce stanovené zákonem, jsou jmenováni předsedou vlády na návrh Poslanecké sněmovny.¹⁷⁹ Rovněž členové Rady ČT a Rady ČRo musí splnit několik požadavků pro výkon funkce, jsou voleni Poslaneckou sněmovnou, návrhy kandidátů předkládají organizace a sdružení z vyjmenovaných oblastí.¹⁸⁰ Aktuálně je projednávána novelizace, která by mimo jiné do volby Rad zapojila i senát nebo kladla přísnější požadavky na nominující organizace.¹⁸¹

V Polsku je na nejvyšší pozici Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, která má teoreticky širší kompetence než RRTV. Jak už bylo zmíněno výše, je ústavním orgánem a měla by mít schopnost na fungování veřejnoprávních médií efektivně působit. Donedávna byla její pravomocí i volba mediálních rad¹⁸², v současnosti patří mezi její kompetence mimo jiné přerozdělování rekompenzací. Nyní je dále předmětná Rada Mediów Narodowych (ta má podobné, avšak širší kompetence než české mediální rady, mezi něž patří především volba ředitele a managementu, je nicméně méně propracovaná).¹⁸³ Samotná média pak vedou generální ředitele na čele širšího managementu, zřízena je dále dozorčí rada a programová rada.¹⁸⁴

Aktuálně (a v rozporu s právem i judikaturou polského ústavního soudu) tedy volí členy managementu, dozorčích a programových rad Rada Mediów Narodowych. Pokud jde o volbu členů RNM, tito taktéž musí splnit několik podmínek, 3 členy vybírá sněmovna a 2 povolává prezident, který vybírá z kandidátů navržených opozičními kluby. Zákon však neupravuje okruh kandidátů, ze kterého vybírá sněmovna nebo opozice, nejsou tedy nijak zapojeny nepolitické organizace.¹⁸⁵ Z členů KRRiT, kteří musí rovněž splnit několik podmínek, jsou 2 povolání sněmovnou, 1 senátem a 1 prezidentem.¹⁸⁶

¹⁷⁸ Např. § 9 ZČT a § 9 zákona č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷⁹ § 7 ZPRTV.

¹⁸⁰ § 4 ZČT a § 4 an. ZČRo.

¹⁸¹ BERGER, Vojtěch. *Nová sněmovna doplní mediální rady, plánuje změnit zákony o České televizi a rozhlasu* [online]. HlídacíPes.org, 2. prosince 2021 [cit. 26. května 2022]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/nova-snemovna-a-medialni-rady-obsadit-prazdna-kresla-pak-prekreslit-zakony-o-ct-a-cro/>.

¹⁸² Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji, Dz. U. 1993 Nr 7 poz. 34, ve znění Dz.U. 2015 poz. 1531.

¹⁸³ Srov. výše kapitola 2.1.1. a ZČT a URNM.

¹⁸⁴ URTV, ve znění z Dz. U. z 2022 r. poz. 1722.

¹⁸⁵ Art. 3 URNM, ve znění Dz. U. z 2021 r. poz. 692.

¹⁸⁶ Art. 214 odst. 1 Konstytucji a art. 7 URTV.

Primárním účelem celého systému managementu a dozorčích orgánů, jež je v obou státech v mnoha hlediscích podobný, by mělo být efektivní vedení veřejnoprávních médií, které bude pod kontrolou veřejnosti, zároveň však chráněno před vlivem státu či konkrétních mocenských subjektů a vlivných skupin.

Už výše v této práci bylo na příkladu Polska demonstrováno, jak prostřednictvím systému těchto rad mohou politici ovlivňovat fungování médií. V Polsku byla ovlivněna nejen volba členů KRRiT, která je schopná ovlivňovat financování, ale i volba RNM a samotného managementu. To mělo za následek nejen změnu novinářů, ale především změnu vysílaného obsahu. TVP i Polskie Radio začaly mnohem více podporovat vládnoucí stranu a spolupracovat s ní.

I v České republice je možné pozorovat snahu o dosazení vyhovujících osob do mediálních rad. Zejména v minulém volebním období se Rady ČR a ČRo potýkaly s kauzou volby kontroverzních nových radních poměrně kritických k dosavadnímu fungování médií. Fungování Rady pak provázely problémy a dramatické jednání.¹⁸⁷

Pokud jsou vládnoucí politici nebo orgány státu schopné prostřednictvím rad a managementu ovlivňovat obsah a fungování médií, může se jednat o zásah do plurality a nezávislosti veřejnoprávních sdělovacích prostředků jakožto ústavních principů. Jak už bylo vysvětleno výše, pod pluralitu médií lze zařadit i požadavek na nezávislé dozorčí či regulační orgány.

Ovlivněním obsahu je bezpochyby zasaženo rovněž do práva informace sdělovat a přijímat, tedy do samotné svobody projevu. Dobře viditelné to ostatně je právě na polském příkladu, kdy po výměně rad a managementu došlo nejen k výměně novinářů, ale i ke zjevnému tlaku na obsah programů, a nakonec i k jeho omezení. Tento tlak na obsah pak může politická moc využít ve svůj prospěch i v případě sporů s jinými subjekty či osobami nebo v předvolební kampani – i to bylo ostatně možné pozorovat před nedávnem v Polsku během prezidentských voleb.¹⁸⁸ Bylo by tedy možné uvažovat i o porušení práva na rovnost. Média ovládaná prostřednictvím rad a managementu mohou pak stanovit propojení mediálního vlivu s politickou mocí, příliš velký vliv na společnost, a tedy rizikovou kumulaci moci.

¹⁸⁷ BERGER, Vojtěch. *Desítka bývalých radních ČT: „Současná Rada šikanuje ředitele.“* [online]. HlídacíPes.org, 25. května 2021 [cit. 28. května 2022]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/desitka-byvalych-radnich-ct-soucasna-rada-sikanuje-reditele/?hilite=rada+%C4%8Dt>.

¹⁸⁸ TVP měla tendenci během předvolební kampaně prezidentských voleb jasně stranit současnému (i tehdejšímu) prezidentovi. Zdroj: SITNICKA, Dominika. *Debata pełna czarów: pytania z tezą, dodatkowy czas Dudy, kombinacje z kamerami* [online]. Oko.press.pl, 18 června 2020 [cit. 2. května 2022]. Dostupné z: <https://oko.press/debata-pelna-czarow-pytania-z-teza-dodatkowy-czas-dudy-kombinacje-z-kamerami/>

Navzdory tomu, že systém dozoru veřejnoprávních médií a fungování všech rad je v obou státech poměrně podobný, následky jsou dosud celkem rozdílné. To může být způsobeno komplexnější přeměnou médií veřejné služby v Polsku. Rozdíl však může být i v samotném fungování státu a společnosti ve vztahu k médiím. Polské vládnoucí politické síly se navzdory nesouhlasu části společnosti stále drží svých cílů, spokojují se s podporou svých voličů a nepodléhají kritice části společnosti a částečně ani mezinárodním organizacím. Oproti tomu je česká politická scéna mnohem náchylnější ke snaze zalíbit se co největší části společnosti a zároveň zpravidla mnohem více podléhá tlaku veřejnosti, zejména pokud je argumentováno ústavními principy.

V obou státech by si nicméně aktuální systém zasloužil úpravu tak, aby byly zvýšeny záruky ochrany nezávislosti rad a managementu, co se týče samotného působení těchto i volby jejich členů. Příkladem, čím více subjektů – včetně nepolitických – bude do voleb zapojeno, tím těžší bude pro jednu politickou sílu touto cestou veřejnoprávní média ovládnout. Česko má nakročeno dobrým směrem, pokud bude schválena aktuálně projednávaná novela (viz výše). Polsko však bude muset přijmout širší novelizaci, která zlepší aktuální situaci, zvýší nezávislost dozorčích rad i samotných médií, a především jasně stanoví, že nemá zájem na ovlivňování médií veřejné služby.

2.2 Soukromá média ovlivňována státem a veřejnými činiteli

Ačkoliv je pro stát dost možná snazší ovládat média veřejnoprávní než ta soukromá, i tato mohou být často pod vlivem státu samotného, některé ze složek moci anebo přímo konkrétního politika či celé politické strany. Můžeme přitom nalézt několik způsobů, jak soukromá média méně či více ovládat. Jako příklad lze uvést pár aktuálních pro české či polské prostředí, každému z níže uvedených bude dále věnována trocha prostoru.

Mezi nejjednodušší, respektive nejsnáze použitelné pro stát či konkrétní politiky, patří ovládnání prostřednictvím financí, přičemž může spočívat především v úplatcích nejružnějšího typu (zejména v podobě dotací nebo veřejných zakázek a inzerce), respektive jejich záměrnému přiznání či nepřiznání v závislosti na ochotě ke spolupráci. Vedle tohoto lze jako prostředek k ovlivňování použít i nátlak prostřednictvím zvyšování či snižování daní a úlev. Zásadním opatřením, jež může mít negativní ale i pozitivní dopad, je omezení vlastnictví médií. Nejeфекtivnějším způsobem, jak ovládat média, je však bezesporu prosté vlastnictví médií.

2.2.1 Média ve službě politika

Vlastnictví médií k prosazení svého vlivu je v digitální době velkým trendem. Na globální úrovni se hraje o velká sociální média či komunikační kanály, na nižší úrovni o ty

s největším dosahem v požadovaných společenských skupinách a úrovních. Mnoho bohatších či významnějších osobností se proto z nejrůznějších důvodů a záměrů uchýlilo ke koupi médií či přímo celých mediálních domů. Prakticky každý český miliardář se zájmem o dění ve státě si koupil nějaký sdělovací prostředek. V ČR nastala oligarchizace médií, která se nakonec podepsala i na vydávaném obsahu.¹⁸⁹

Tento proces dost možná rozpoutal, nebo k němu minimálně významně přispěl, (tehdy pouze) podnikatel Andrej Babiš, když v roce 2013 ještě před úplným vstupem do politiky koupil poměrně nečekaně jednu z největších mediálních skupin v ČR, společnost Mafra, čímž získal významné tištěné deníky i webové portály – a to navzdory původním spekulacím o jeho plánu koupit vydavatelství Ringier Axel Springer CZ.¹⁹⁰

Sám Andrej Babiš i mluvčí Agrofertu hned po oznámení koupě ujišťovali veřejnost, že do obsahu novin zasahováno nebude, novinářská nezávislost ohrožená není a média nekoupil za účelem zvýšení svých šancí v politické kampani. Svá slova však vzápětí popřel svými činy, když hned o den později telefonoval jednomu z novinářů s otázkami, proč po jeho tiskové konferenci nevydal článek. Navzdory následujícím podnikatelovým omluvám a ujištěním, že to bylo výjimečné nedopatření a že ani nehrozí propouštění novinářů, následovala zejména v Mladé frontě a Lidových novinách série výpovědí vedení i členů redakcí.¹⁹¹ Došlo tak k prvnímu zásadnímu ovlivnění fungování, a následně i obsahu, jedněch z nejčtenějších českých deníků. Hlavní důvody k odchodu shledali novináři jednak v samotném gestu nesouhlasu s koupí médií oligarchou Babišem, jednak v obavách z nemožnosti nezávislé tvorby obsahu. Tyto obavy se ještě prohloubily, když o několik měsíců později vyhrála strana ANO volby do Poslanecké sněmovny.

Někteří uznávaní novináři sice práci pod Mafrou hned neodvrhli a snažili se dále vykonávat solidní žurnalistickou práci, i tito však nakonec přiznali, že nejsou schopni nezávislé tvorby a místa opustili.¹⁹² Narůstající riziko pro nezávislé a pluralitní mediální prostředí však mělo i světlou stránku – řada novinářů založila nové nezávislé, často investigativní, redakce a weby nebo rozšířila redakce již existujících médií poskytujících větší nezávislost.¹⁹³

¹⁸⁹ SATTLER, Robert. *Nejvlivnější lidé českých médií. Kdo jsou a proč by vás to mělo zajímat?* [online]. Forbes.cz, 12 ledna 2022 [cit. 9. června 2022]. Dostupné z: <https://forbes.cz/nejvlivnejsi-lide-ceskych-medii-kdo-jsou-a-proc-by-vas-to-melo-zajimat/>.

¹⁹⁰ KEJLOVÁ, Tamara. *Babiš koupil Mafru. Do obsahu novin zasahovat nebude, říká jeho mluvčí* [online]. ČT24, 26. června 2013 [cit. 9. června 2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/1089933-babis-koupil-mafru-do-obsahu-novin-zasahovat-nebude-rika-jeho-mluvci>.

¹⁹¹ NEUMANN, Ondřej (ed), HLÍDACÍPES.ORG. *Šok! Hrůza! Média!*. Brno: CPress, 2019. s. 40-47.

¹⁹² NEUMANN: *Šok! Hrůza...*, s. 50-54.

¹⁹³ MEDIAGURU. *Slonková spustila nový web Neovlivni.cz* [online]. MediaGuru.cz, 9 března 2015 [cit. 9. června 2022]. Dostupné z: https://www.mediaguru.cz/clanky/2015/03/slonkova-spustila-novy-web-neovlivni-cz/#.Vf61K9_tmko.

S postupem času, jak narůstala politická moc vlastníka Mafry a intenzita politického souboje nejen v předvolebním období, bylo možné pozorovat vyostření i v obsahu vydávaném holdingovými médii. Ta se snažila tehdejší krize a neshody vládní koalice ČSSD, ANO a KDU-ČSL využít v maximální prospěch vlastníka. Většina zásluh byla přisuzována ANO nebo přímo Andreji Babišovi, koaličním stranám byl naopak připisován každý neúspěch a často byla vedena vyloženě kampaň proti jimi plánovaným záměrům, které by mohly chráněné straně uškodit.¹⁹⁴ Navzdory snaze koaličních partnerů o usměrnění členů za ANO, snaze všech ostatních stran o vyrovnaný mediální boj i snaze konkrétních dotčených osob o dostatečné reakce na útočné zprávy však ve volbách v roce 2017 vyhrálo ANO s drtivou převahou a Andrej Babiš se stal premiérem.¹⁹⁵ Stalo se tak i díky mediálnímu obrazu, který jeho média soustavně udržovala, a negativním informacím, které o ostatních stranách pravidelně přinášela. Značná část voličské obce evidentně byla ochotná po svém zhodnocení informace přijmout jako dostatečně pravdivé a řídit se na jejich základě. Ostatní strany zároveň nebyly schopné mediální tlak vyrovnat a efektivně oponovat vydávaným tvrzením.

Později vyšly najevo další důkazy o ovlivňování obsahu vydávaných zpráv a článků z té doby. Na veřejnost se dostal například odposlech hovoru oligarchy s jedním z novinářů, ve kterém se domlouvá na správném načasování vydání negativních informací o koaličních členech vlády.¹⁹⁶ V roce 2018 Mafra koupila vydavatelství Bauer Media a rozšířila své portfolio o další, tentokrát spíše volnočasové, tituly. I v těchto byl však následně zaznamenán nárůst článků vylepšujících mediální obraz tehdejšího premiéra.¹⁹⁷ I po prohraných volbách v roce 2021 bylo možné pozorovat náklonnost holdingových médií, když tyto začaly s novou vládou vydávat mnohem méně pochvalných a mnohem více kritizujících článků.¹⁹⁸ Zároveň bylo

¹⁹⁴ Příkladem je tehdejší systematická snaha o diskreditaci Petra Rafaje před jeho opětovnou volnou na post šéfa antimonopolního úřadu. Viz: NEUMANN: *Šok! Hrůza...*, s. 57-60.

¹⁹⁵ ČT24. *Babiš podle sněmovny „opakovaně lhal a zneužíval média“* [online]. ČT24, 10. května 2017 [cit. 9. června 2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2114903-babis-podle-snemovny-opakovane-lhal-a-zneuzyval-media>. A SKALICKÝ, Jaroslav. *Konec Sobotkovy vlády. Jeho kabinet v demisi, on sám se stahuje do ústraní a střídá jej Babiš* [online]. iRozhlas.cz, 29. listopadu 2017 [cit. 20. června 2022]. Dostupné z: <https://irozhl.as/ieA>.

¹⁹⁶ NEUMANN: *Šok! Hrůza...*, s. 63-64.

¹⁹⁷ BERGER, Vojtěch. *Když o Babišovi píše jeho Bauer Media: Je to táta od rodiny a má hezkou ženu* [online]. HlídacíPes.org, 3. října 2019 [cit. 20. června 2022]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/kdyz-o-babisovi-pise-jeho-bauer-media-je-to-tata-od-rodiny-a-ma-hezkou-zenu/>.

¹⁹⁸ NEUMANN, Ondřej. *Z provládních novin hlasem opozice. Otočka MF Dnes a Babišova destrukce médií* [online]. HlídacíPes.org, 23. dubna 2022 [cit. 20. června 2022]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/ondrej-neumann-z-provladnich-novin-hlasem-opozice-otocka-mf-dnes-a-babisova-destrukce-medii/?hilite=babi%C5%A1+mafra>.

dlouhodobě možné sledovat, jak státní podniky a instituce platí vysoké finanční částky za reklamu v médiích Mafry.¹⁹⁹

Nelze říct, že by se tím, že vrcholný politik vlastní a ovládá nezanedbatelnou část médií, nikdo nezabýval nebo se tomu nesnažil zamezit. Poslanecká sněmovna ještě v době první koalice ANO s ČSSD, v roce 2017 přijala po dlouhých debatách, průtazích části stran i vetu prezidenta novelizaci zákona o střetu zájmu (dále ZSZ).²⁰⁰ Ta stanovila, že veřejní činitelé nemohou vlastnit periodický tisk, rozhlas nebo televizi²⁰¹, a rovněž zavedla pravidlo, že firmy, v nichž mají členové vlády nebo vedoucí ústředního správního úřadu alespoň čtvrtinový podíl, nebudou mít přístup k veřejným zakázkám a dotacím²⁰².

Přijatý zákon byl částí politiků i veřejnosti kritizován, prezident Zeman dokonce podal návrh na zrušení předmětných ustanovení k Ústavnímu soudu, k němu byl poté připojen i poslanecký návrh podaný především poslanci ANO. ÚS však došel k závěru, že úprava je v souladu s ústavními zákony a je právem i povinností státu upravit podmínky výkonu veřejné funkce tak, aby byl zachován demokratický právní stát – připomněl tak princip obranyschopné demokracie. Ta dle něj platí i na úseku provozování sdělovacích prostředků, je proto oprávněná i snaha zákonodárce činit opatření na poli férového vedení politické soutěže bránící deformaci demokratického režimu, rovněž pokud tak koná „*v reakci na koncentraci významné ekonomické a mediální moci, a z toho plynoucích hrozeb*“ – připomněl přitom i fakt, že ekonomická moc může přispět k získání moci politické a ta pak znovu k posílení moci ekonomické. ÚS zdůraznil, že je povinností státu také zamezit tomu, aby mohl veřejný funkcionář svěřenou moc „*využívat k prosazování vlastních (osobních) zájmů na úkor zájmu veřejného, a tím i důvěry veřejnosti*“.²⁰³

Andrej Babiš tedy musel po dlouhých proslovech o zaujatosti sněmovny i účelovosti přijatého zákona vyřešit problém svého nově zákonem výslovně stanoveného střetu zájmů. Nakonec se uchýlil k přesunu celého Agrofertu do svěřenského fondu a formálně tak přestal být jeho vlastníkem (faktem zůstává, že však je určen jako obmyšlený fondu a má i některá oprávnění, ze kterých lze dovodit jeho faktickou kontrolu holdingu).²⁰⁴

¹⁹⁹ CHALOUPSKÁ, Markéta. *Premiérův mediální dům: dobře živené imperium* [online]. Neolivní.cz, 8. června 2020 [cit. 20. června 2022]. Dostupné z: <https://neolivni.cz/premieruv-medialni-dum-dobre-zivene-imperium/>

²⁰⁰ ČT24. *Poslanci přehlasovali veto zákona o střetu zájmů* [online]. ČT24, 11. ledna 2017 [cit. 20. června 2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2009036-poslanci-prehlasovali-veto-zakona-o-stretu-zajmu>.

²⁰¹ Respektive nemohou sami být provozovatelem nebo členem či ovládající osobou právnické osoby, která je provozovatelem. Viz § 2 odst. 1 a § 4a odst. 1 zákona č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění pozdějších předpisů.

²⁰² § 2 odst. 1 písm. c) a §§ 4b a 4c ZSZ.

²⁰³ Pl. ÚS 4/17, zejm. body 89 a 165.

²⁰⁴ GURYČOVÁ, Kristýna. *Anatomie Babišových svěřenských fondů: premiér je jediný obmyšlený, může být správcem Agrofertu* [online]. iRozhlas.cz, 15. července 2020 [cit. 20. června 2022]. Dostupné z: <http://irozhl.as/azb>.

Střetem zájmů se v různých aspektech zabývaly i nižší soudy a úřady nebo unijní orgány, řada z těchto řízení však ještě není u konce. Posuzovány byly především otázky nezákonnosti přijatých dotací, úřady byl se sporným závěrem projednáván i aspekt možného porušení zákazu vlastnit média.²⁰⁵ Auditori došli k závěru, že Andrej Babiš fakticky média i prostřednictvím svěřenských fondů ovládá. V několika novějších případech se tak řešilo také porušení zákona státními orgány, které zadaly zakázky na reklamu Mafře, ačkoliv stanovila porušení ZSZ.²⁰⁶

Na výše uvedený nález ÚS a na fakt, že holdingová média i nadále podporují svého skutečného majitele a velmi efektivně mu i v současné době pomáhají v politické kampani²⁰⁷, navázaly snahy o novelizaci ZSZ. Návrhy obsahovaly změny, které by znemožnily ovládání médií i prostřednictvím svěřenských fondů²⁰⁸. Zatím však tyto změny nebyly přijaty.²⁰⁹

Předestřený vývoj situace je příkladem nebezpečné kumulace politické a mediální moci. Jakmile je politik schopen i jen částečně ovlivnit obsah v médiích a jimi tvořený obraz o něm samém, může ovlivnit nejen výsledky voleb, ale i nespočet rozhodnutí, které má činit vláda nebo jiné složky státu – a to právě vytvořeným mediálním tlakem, jemuž je v současné době a v demokratické zemi složité čelit, jakož i následujícím vzdorem veřejnosti. Čím více rovin a oblastí pak bude schopen politik ovlivnit, tím větší moc bude dále získávat.

Lze naprosto souhlasit s uváděným nálezem Ústavního soudu, že je potřeba chránit demokratický právní stát i volnou soutěž politických stran před jejich deformací.²¹⁰ Pokud by zákonodárce nezajistil volnou soutěž politických stran, jednalo by se o porušení jeho závazků plynoucích z čl. 5 Ústavy, čl. 2 odst. 1 a čl. 22 LZPS. Pokud jedna strana bude ve velké míře podporována médii a ostatní nedostanou dostatečný prostor nebo budou pouze kritizovány, jen

²⁰⁵ Tamtéž a KOTTOVÁ, Anna, HORÁČKOVÁ, Anna. *Šéřzalobce nepodá správní žalobu kvůli Babišovu údajnému střetu zájmů. Nenašel vážný veřejný zájem* [online]. iRozhlas.cz, 8. července 2020 [cit. 20. června 2022]. Dostupné z: <http://irozhl.as/avc>.

²⁰⁶ GURYČOVÁ, Kristýna. *Přelomové rozhodnutí: Úřad práce porušil zákon o střetu zájmů, důvodem byl nákup reklamy u Mafry* [online]. iRozhlas.cz, 28. června 2021 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: <https://irozhl.as/ecD>. A ČEMUSOVÁ, Tereza. *Pokuta, zrušený tendr i neproplacené nákupy. Jak úředníci Maláčové řešili Babišův střet v zakázkách?* [online]. iRozhlas.cz, 15. července 2022 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: <https://irozhl.as/hx9>.

²⁰⁷ BERGER, Vojtěch. *Andrej jako jeden z nás. Ženské magazíny Agrofertu opět vylepšují image Babišovi* [online]. HlídacíPes.org, 1. července 2022 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/andrej-jako-jeden-z-nas-zenske-magaziny-agrofertu-opet-vylepsuji-image-babisovi/>.

²⁰⁸ BŘEŠŤAN, Robert. *Prodá Babiš Mafru? S novelou zákona o střetu zájmů bude muset své vlastnictví vyřešit* [online]. HlídacíPes.org, 11. dubna 2022 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/babis-se-ke-svym-mediim-navenek-nehlasi-brzy-ale-bude-muset-vlastnictvi-mafry-vyresit/>.

²⁰⁹ RAMBOUSKOVÁ, Michaela. *Poslanci zrychleně přijali novelu o střetu zájmů, koalice nakonec ustoupila* [online]. SeznamZpravy.cz, 1. června 2022 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-politika-poslanci-zrychlene-prijali-novelu-o-stretu-zajmu-koalice-nakonec-ustoupila-204565>

²¹⁰ Pl. ÚS 4/17, bod 165.

těžko mohou v dnešní době značné moci médií a sociálních sítí uspět ve volbách. Je tak narušena rovnost přístupu a férový průběh politické soutěže.

Je třeba obezřetnosti rovněž v případě této vysoké politické, mediální a ekonomické moci, která může mít za následek deformaci veřejných zájmů společnosti a fungování demokratického právního státu. S velkou mocí by ostatně mohl být narušen i samotný princip dělby moci. S ovládnutím značné části médií, prosazením změn a svých zájmů v legislativě, exekutivě a nakonec i judikativě, například dosazením spolupracujících osob, lze vychýlit rovnováhu fungování dělby moci a získat tak ještě větší moc.

Pokud jde o zvýhodňování některých médií při poskytování veřejných zakázek, dotací nebo i využití reklam a propagace zcela bez výběrového řízení, může se kromě běžných zákonů jednat i o porušení ústavního práva, a to v podobě rovnosti subjektů. Již v první části práce bylo uvedeno, že ochrany před diskriminací se můžou dovolávat i právnické osoby, tedy média. Přelévání prostředků státního rozpočtu vlastními médii totiž není jen zvýhodňováním vlastních firem a obohacováním z financí státu, ale také posílením vlastních médií a oslabením těch kritičtějších, které se musejí o to více vypořádávat s chybějícími financemi. Jedná se tak o další formu ovlivnění obsahu médií.

V neposlední řadě je však ovlivnění obsahu médií způsoby, které byly v této podkapitole uvedeny, především porušením svobody projevu ve smyslu čl. 17 LZPS, aj. Jednáním vlastníka je zasaženo do práva médií a samotných novinářů poskytovat informace, tedy i do silně chráněných novinářských svobod, jakož i do práva čtenářů informace přijímat (myšleno informace objektivní a pravdivé). Zároveň je narušen princip nezávislosti médií vyplývající ze svobody projevu, když tato musí být nezávislá nejen na státu samotném, ale i jeho konkrétních představitelích. Jen těžko mohou v takové situaci kontrolovat stát a plnit svou klíčovou roli hlídacího psa demokracie. Je vhodné znovu připomenout, že svoboda projevu je přitom považována za jeden ze základů demokratické společnosti a jejího rozvoje.²¹¹

Je tedy zjevné, že média je potřeba před vlivem politiků i jiných jejich vlastníků chránit. Záměr novelizovat ZSZ tak, aby nebylo vlastnictví nebo ovlivňování obsahu vyřešeno jen naoko, například prostřednictvím převedení do svěřenského fondu či na osobu blízkou, je správným krokem. Bez opravy či upřesnění je dosavadní znění nedostatečné, nepřineslo totiž téměř žádné zlepšení situace. Je potřeba, aby politik nebyl ani faktickým koncovým vlastníkem nebo ovládající osobou. Nezbývá než doufat, že plánovaná úprava bude i navzdory obstrukcím opozice přijata.

²¹¹ Viz výše, podkapitola 1.2.1

Samotné vyřešení střetu zájmu veřejných funkcionářů však nemusí být dostatečným řešením. Média mohou stejně tak být ohrožena vlastníky, kteří nebudou přímo aktivními politiky, ale budou jednat v jejich prospěch anebo ve prospěch jakýchkoliv svých zájmů. I s ohledem na rostoucí vliv médií. Debatám by mohla být podrobena například možnost právního postihu vlastníka nebo jiné vlivné osoby, kteří by se snažili prosadit, omezit nebo jinak významně ovlivnit vydávaný obsah, ať už prostřednictvím civilního, správního nebo trestního práva. Předmětem debat by musela být i forma postihu a jeho intenzita tak, aby nebyla zcela neefektivní ale ani příliš přísná.

Zároveň by s ohledem na vliv, který jsou novináři svou činností schopni dosáhnout, mělo být uvažováno i o zajištění vyšší kvality novinářské tvorby. Samozřejmě nelze hovořit o přísném postihu (pokud nebudeme posuzovat excesy, již nyní naplňující příslušné trestněprávní skutkové podstaty), který by byl v rozporu s ochranou novinářských svobod a mohl naopak ovlivnit vydávaný obsah obavami novinářů z právních následků. Za úvahu by však stálo zlepšení a zefektivnění novinářských kodexů, v možných případech i důraz na kvalitně zdrojované výstupy. Debatám by mohlo být podrobeno i vytvoření profesní komory s povinným členstvím, například na vzor advokátní komory.

V neposlední řadě, ocenit lze i snahy o vyšší ochranu nezávislosti médií a novinářů i na evropské úrovni. Ani tato ochrana nepřijde na škodu, zejména s ohledem na propojení EU a rizika, kterým čelí média v různých částech Evropy a které by tak bylo možné řešit na více úrovních.

2.2.2 Další cesty ovlivnění soukromých médií

Jak již bylo naznačeno výše, způsobem, jak ovlivnit fungování médií, a tedy potencionálně i nezávislost a pluralitu mediálního prostředí, je omezení jejich vlastnictví. To lze provést několika cestami, přičemž některé mohou být ku prospěchu, jiné ke škodě, pluralitě a nezávislosti. Jako rozumný a legitimní důvod lze uvést omezení, které zabrání kumulaci moci – například zákaz vlastnit média soudci či politiky (existující v mnoha státech včetně ČR) nebo zákaz vlastnit většinu mediálního trhu.

Vedle toho však existují omezení, která lze označit za nelegitimní nebo vyloženě svévolné a účelové. Za takové by bylo možné označit například omezení vlastnictví médií konkrétní osobou, jakoukoliv menšinou nebo obecně všemi fyzickými osobami.

V nedávné době o omezení vlastnictví uvažovalo i Polsko. Návrhem bylo omezení vlastnictví médií zahraničními osobami, přičemž bylo zdůvodňováno ochranou před

hybridními hrozbami třetích států (například ruskými nebo čínskými).²¹² Tento návrh byl zároveň pokračováním snah o tzv. repolonizaci či dekoncentraci mediálního trhu započatého přeměnou veřejnoprávních médií. Formulován měl být tak, že zahraniční vlastník nesmí mít v médiu více než 49% podíl, respektive většinový podíl musí mít vlastník spadající pod evropský hospodářský prostor. Fakticky tedy mířil prakticky pouze proti jednomu vlastníku a jednomu hlavnímu médiu – televizní stanici TVN, v níž má většinový podíl americká společnost Discovery. Úprava proto začala být nazývána „lex TVN“. Následovala vlna protestů veřejnosti, jiných médií, unijních představitelů i představitelů Spojených států amerických.²¹³ Nakonec do věci zasáhl polský prezident a v prosinci roku 2021 zákon vetoval. Zdůvodnil svoje rozhodnutí zejména nutností dodržet dohody o spolupráci a dobré vztahy s USA, neingerováním v hospodářskou svobodu mediálních subjektů a vadným legislativním procesem, ale i snahou o uklidnění sporů ve společnosti.²¹⁴ Úprava tak nakonec nebyla přijata.

Pokud by takový zákon v navrhované podobě byl přijat, lze v něm právě z důvodu zacílení na jeden konkrétní subjekt vidět porušení práva. Jednalo by se přitom o diskriminaci subjektu, jenž už na trhu působí, především ale o ohrožení plurality a nezávislosti mediálního trhu, jelikož mediální skupina TVN provozuje jednu ze tří nejsledovanějších televizních stanic a jako taková je (spolu s další velkou skupinou Polsat) hlavním konkurentem vládní TVP.

Nutno přitom doplnit, že podobné úpravy v některých evropských zemích lze nalézt²¹⁵, nejsou však směřovány vůči jednomu subjektu, a především nejsou zakotvovány politickou mocí, která dlouhodobě čelí kritice za snahu o omezování plurality médií. Právě dění v Polsku a některých jiných státech, které se v současnosti potýkají s ohrožením nezávislosti médií, jsou jedním z důvodů, pro něž se Evropská komise rozhodla začít připravovat projekt evropské regulace chránící nezávislost médií a novinářů (tzv. European Media Freedom Act).²¹⁶

²¹² DANIELEWSKI, Michał. *Im bardziej groteskowy, tym bardziej niebezpieczny: ataku władzy na TVN nie wolno lekceważyć* [online]. *Oko.press.pl*, 8. července 2021 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: <https://oko.press/im-bardziej-groteskowy-tym-bardziej-niebezpieczny-ataku-wladzy-na-tvn/>.

²¹³ THEUS, Julia. *Protesty przeciwko lex TVN w całej Polsce. „Władza chce, żeby nas nie było!”* [online]. *Oko.press.pl*, 19. prosince 2021 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: <https://oko.press/protesty-przeciwko-lex-tvn-w-calej-polsce-wladza-chce-zeby-nas-nie-bylo/>

²¹⁴ SZYMCZAK, Jakub. *Weto! Prezydent Duda postawił się Kaczyńskiemu i nie podpisał lex TVN* [online]. *Oko.press.pl*, 27. prosince 2021 [cit. 2. května 2022]. Dostupné z: <https://oko.press/weto-prezydent-duda-postawil-sie-kaczynskiemu-i-nie-podpisal-lex-tvn/>.

²¹⁵ CMPF. *Foreign media ownership in Europe – fact-scheet* [online]. Centre for Media Pluralism and Media Freedom - European University Institute, 24. března 2018 [cit. 21. července 2022]. Dostupné z: <https://www.rcmediafreedom.eu/Multimedia/Infographics/Foreign-media-ownership-in-Europe>

²¹⁶ LAANINEN, Tarja. *European Media Freedom Act*. In: *Legislative Train “A New Push for European Democracy”* [online]. European Parliament, srpen 2022 [cit. 21. července 2022]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-new-push-for-european-democracy>.

Jak již bylo uvedeno v podkapitole výše, v Česku byla v reakci na vlastnictví mediálního domu vrcholným politikem přijata novelizace ZSZ zakazující vlastnit média. V Polsku zatím vlastnictví sdělovacích prostředků konkrétními politiky nebylo potřeba řešit. Problémem je tam totiž spíše snaha o ovlivnění co největšího okruhu médií vládnoucí mocí, respektive stranou PiS. Příkladem tohoto je i kauza nákupu vydavatelství Polska Press od německého majitele petrochemickým gigantem Orlen, firmou pod vlivem státu. Navzdory kritice veřejnosti i opozice však úřady koupí povolily a ani soud neuznal podnět ombudsmana a neshledal ji za protizákonnou.²¹⁷ Narůstají tak obavy, že polská vládnoucí strana ovládá nejen veřejnoprávní média, ale nyní i regionální tisk.

Způsobem, jak zvýšit příjem státní pokladny a zároveň určitým způsobem ovlivnit fungování médií, je i další návrh polských politiků z nedávné doby. Jmenovitě jde o návrh z roku 2021 zdanit reklamu v médiích v tom smyslu, že má být zavedena daň nejen z internetové, ale i konvenční reklamy – tedy i běžné reklamy v novinách, televizi a rádiu. V odůvodněních zazníval především záměr zdanit globální giganty jako Google nebo Facebook, kteří daním unikají, nebo boj s pandemií. Finanční prostředky vybrané novou daní by měly být určeny na národní fondy zdraví, kultury a jiných.²¹⁸

Projekt zdánlivě navazuje na celoevropské snahy o zdanění zisků globálních technologických gigantů²¹⁹, na rozdíl od těchto však obsahuje i návrh na zdanění reklamy v běžných médiích, paradoxně navíc s vyšším procentem (výše se pohybuje od 7,5 do 15 % pro televize, rádia nebo kina podle výše příjmů, 2 nebo 6 % pro média, zatímco internetová reklama má být zdaněna 5 % u poskytovatelů s příjmy nad 752mln euro).²²⁰ Návrh se proto setkal s velkou kritikou odborné i laické veřejnosti a vlnou protestů.

²¹⁷ WIRTUALNE MEDIA. *Sąd zgadza się na kupno Polska Press przez Orlen, odwołanie RPO oddalone* [online]. Wirtualnemedi.pl, 8. června 2022 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: <https://www.wirtualnemedi.pl/arttykul/polska-press-kupiony-orken-zgoda-uokik-odwolanie-rpo>.

²¹⁸ MINISTERSTWO FINANSÓW. *Media pomogą w zwalczaniu skutków COVID-19. Przepisy o składce reklamowej w prekonsultacjach* [online]. Gov.pl, 2. února 2021 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: <https://www.gov.pl/web/finanse/media-pomoga-w-zwalczaniu-skutkow-covid-19-przepisy-o-skladce-reklamowej-w-prekonsultacjach?fbclid=IwAR0kQ1tp4NI0niwq2pn-Y7QeHld6b6zedrStHHBDu1C827onHs70BG502Mw>.

²¹⁹ Nalezení shody na konkrétním znění se dlouhou dobu nedařilo, některé státy proto přistoupily k vnitrostátním úpravám této problematiky. Nakonec se však v nedávné době povedlo nalézt shodu dokonce na celosvětové úrovni, nová pravidla OECD mají zajistit od roku 2023 minimální sazbu pro daň z příjmu ve výši 15%. Zdroj: SLÍŽEK, David. Daň pro obří firmy nejméně 15 %. Nová pravidla OECD mají zasáhnout Google či Facebook [online]. Lupa.cz, 11. října 2021 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: <https://www.lupa.cz/aktuality/dan-pro-obri-firmy-nejmene-15-nova-pravidla-oecd-maji-zasahnout-google-ci-facebook/>.

²²⁰ KOCEJKO, Bartosz. *Glupota czy plan? „Podatkami od reklam” Morawiecki idzie na rękę cyberkorporacjom z USA* [online]. Oko.press.pl, 13. února 2021 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: <https://oko.press/glupota-czy-plan-podatkiem-od-reklam-morawiecki-idzie-na-reke-cyberkorporacjom-z-usa/>.

Pozornost upoutal zejména protest „Média bez volby“, kdy po celých 24 hodin část komerčních médií zcela zrušila vysílání a na obrazovkách bylo pouze černé pozadí a informace o protestu. Dle názoru protestujících bylo motivací předmětné úpravy ne tak zdanění globálních gigantů, když ti jsou daným zněním spíše zvýhodněni, ale oslabení soukromých médií dlouhodobě čelících tlaku ze strany státu (a to pod záminkou boje s pandemií), tedy další krok procesu repolonizace médií.²²¹

Navrhovaná úprava je tak – zejména v kontextu polských reálií²²² - dalším ohrožením nezávislého a pluralitního mediálního prostředí, když finanční oslabení a neustálý tlak mohou vést ke krachu některých soukromých médií nebo jejich odprodeji vlastníkům ochotným spolupracovat s vládnoucími politiky. Díky silnému tlaku odborné i laické veřejnosti se však uzákonění daně zatím nijak neposouvá a je tak pravděpodobné, že tato úprava nakonec přijata nebude a pozornost bude spíše věnována celoevropským snahám o zdanění gigantů. Všechny výše uvedené kroky polské vlády jsou nicméně zejména ve svém souhrnu hrozbou nezávislosti médií a velmi pravděpodobně porušením svobody slova, rovnosti, jakož i dalších principů již vícekrát zmíněných v této práci.

²²¹ HARZER, Filip. *Vláda nás chce umlčet, bojí se polská média nové daně. Na den zčernala* [online]. SeznamZpravy.cz, 10. února 2021 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/vlada-nas-chce-umcet-boji-se-polska-media-nove-dane-na-den-zcernala-141657>.

²²² Silně polarizovaná polská média se potýkají s problémy se státem, financemi, ale i vlastnickými tlaky, znovu viz například kauza Orlen a Polska Press (WIRTUALNE MEDIA. *Sąd zgadza się na kupno...* [cit. 25. července 2022].)

Závěr

Práce měla za cíl provést analýzu nezávislosti médií a vlivu státu na tyto v České republice a v Polsku. Byly předestřeny nejzásadnější rizikové situace aktuálně ohrožující pluralitní a nezávislé mediální prostředí. Z některých problémů vyplynulo nesporné riziko pro některá ústavně chráněná práva a principy. Vedle ohrožení svobodné soutěže politických sil a rovnosti celou prací rezonuje především velké riziko pro svobodu projevu a z ní plynoucích principů nezávislosti a plurality médií.

Přístup k řešení problémů a rizik je přitom v obou státech odlišný. V Česku se zákonodárce zatím snaží činit kroky k nápravě a zamezení nebezpečných vlivů, jakož i k dobrému vnímání mediálního prostředí uvnitř i vně státu. To lze pozorovat zejména na snaze řešit střet zájmů politiků vlastních média. V Polsku oproti tomu stát nečiní kroky k odvrácení hrozeb, které většinou sám způsobil a nedbá ani na kritiku ze zahraničí. Sebou vnášené změny naopak předkládá občanům jako kroky dobrým směrem a navrácení médií polským lidem. Polskému případu je tak potřeba se ve většině ohledů spíše vyvarovat než si z něj brát příklad – pár dobrých návrhů na změnu totiž zapadá v celkovém kontextu deformace a snahy o ovládnutí mediálního prostoru. Z Česka si naopak Polsko několik příkladů vzít může – jak na poli úpravy veřejnoprávních, tak soukromoprávních médií. Především však musí polští veřejní činitelé jednat tak, aby přestali uplatňovat svůj vliv a navrátili médiím schopnost poskytovat pravdivé a objektivní informace.

Otázkou, kterou si práce kladla, bylo, do jaké míry má mít stát vliv na veřejnoprávní média. Z analýzy stavu veřejnoprávních médií v obou zemích a zejména z alarmujícího stavu veřejnoprávních poskytovatelů v Polsku nelze dojít k jinému závěru, než že je potřebný co nejmenší vliv. Je nesporné, že určitý minimální vliv je nepominutelný. V zásadě je však potřeba, aby stát pouze vytvořil rámec chránící nezávislost a zajišťující dostatečný a transparentní přísun financí, a poté zasahoval co možná nejméně – čím širší okruh subjektů přitom bude do nutných minimálních vlivů (například v dozorčích orgánech) zapojen, tím menší bude riziko reálného ovlivnění.

Analýzou pádu veřejnoprávních médií v Polsku jsme si ukázali, že stát prostřednictvím rekompenzací velmi efektně ovládá hlavní veřejnoprávní poskytovatele a jejich obsah. Totéž platí o volbě a fungování dozorčích orgánů a managementu. I v této oblasti bylo nepřehlédnutelné, jak je polský stát schopen změnit složení a obsazení orgánů a dosadit do vedení osoby ochotné vycházet mu na ruku. Efektí prosazení vlivu v obou těchto oblastech tak mělo za následek ztrátu nezávislosti polských veřejnoprávních médií a naprosto patrnou

změnu vydávaného obsahu. Mluví se o téměř kompletní přeměně veřejnoprávních médií na média státní. Došlo k porušení několika ústavně zaručených práv, především svobody projevu, včetně principů nezávislosti a plurality médií, dále k porušení rovnosti (diskriminaci médií i politických stran), uvažovat lze i o riziku pro svobodu myšlení (resp. ve smyslu veřejného mínění) nebo dělbu moci (nepřiměřenou kumulací moci politické a mediální).

V České republice je situace mnohem lepší, navzdory občasným problémům fungují dozorčí orgány v zásadě dobře, financování je dosud dostačující, potřebuje však v dohledné době novelizaci, aby bylo schopné zajistit nezávislé fungování poskytovatelů.

Lze dojít k závěru, že fungující a transparentní financování, jakož i dozorčí rady veřejnoprávních médií jsou nezbytným minimem, na jejichž dodržení je třeba trvat. V Česku je potřeba upravit financování a pokusit se zvýšit nezávislost dozorčích orgánů. V Polsku je nezbytná kompletní změna, především v přístupu státu – ten musí jasně ukázat, že nemá nadále zájem na ovlivňování obsahu a fungování médií. Z konkrétních změn musí především změnit systém obsazování členů dozorčích rad a managementu, jakož i zajistit dostatečné a nezávislé financování, které budou stanovit dostatek prostředků pro vysílání bez závislosti na státu.

Z analýzy situace soukromých médií lze dojít k závěru, že i tyto potřebují jistý stupeň ochrany nezávislosti. Čelí vlivu státu a jeho představitelů v několika oblastech. V Polsku je patrné, že se stát snaží ovlivnit jejich obsah prostřednictvím zvýhodňování některých z nich při inzerci, objevily se i snahy o omezení vlastnictví zahraničními subjekty nebo zdanění reklam či problematické vlastnictví regionálních médií společnostmi ovládanou státem. Zejména v celkovém kontextu situace polských médií lze tyto kroky považovat za ohrožení pro pluralitní a nezávislý mediální trh s rovnými médii, i samotnou svobodu slova.

V ČR je oproti tomu hlavním rizikem faktické vlastnictví nezanedbatelné části médií vrcholným politikem. Dokázané přímé ovlivňování obsahu nebo pouze nenápadné změny obsahu v jeho prospěch zásadně mění obraz jeho i jiných politiků ve vnímání části společnosti a je tak schopné měnit veřejné mínění i výsledky voleb. Jedná se tak nejen o porušení nezávislosti médií a svobody slova celých médií, konkrétních novinářů a čtenářů, nýbrž i o zásah do principů fungování voleb a volné soutěže politických stran a rovnosti těchto. Dochází zároveň k nebezpečné kumulaci moci politické a mediální. Je potřebné zajistit alespoň částečně nezávislý obsah soukromých médií, jediným způsobem je zjevně přijetí úpravy, která bude skutečně a zcela zakazovat vlastnictví a ovlivňování médií politiky, přinejmenším těmi vrcholnými.

Je tedy zjevné, že určitý menší stupeň ochrany nezávislosti potřebují i soukromá média a že tento se nepatrně liší v jednotlivých státech dle konkrétních hrozeb. Minimem, které je

třeba dodržet, je zamezení vlivu v médiích jejich vlastnictvím (ať už konkrétními politiky nebo firmami ve vztahu se státem) a rovný přístup ke všem soukromým médiím při inzerci nebo sdělování informací státem. Veřejnoprávní média oproti tomu potřebují mnohem vyšší stupeň ochrany. Jejich nezávislost je s ohledem na jejich dosah naprosto nezbytná. Bez jejich nezávislého poskytování objektivního, pravdivého a širokého spektra informací je ohrožena svoboda slova i zajištění veřejné služby státu.

Nezávislost sdělovacích prostředků a pluralitní mediální trh jsou klíčovou součástí demokratického právního státu a jsou nezbytné pro jeho správné fungování. Bez nich je právo přijímat informace zásadně omezeno, je tak porušena svoboda slova a vysoce ohrožena demokratická společnost, fungující právní stát a jejich rozvoj. Mělo by proto být zájmem všech, včetně těch u moci, tyto zájmy chránit a rozvíjet.

Seznam literatury

Komentáře:

1. GARLICKI, Lech. *Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Tom I. Komentarz do artykułów 1–18* [online databáze]. Warszawa: C.H.Beck, 2010. Dostupné z: databáze legalis.pl
2. GARLICKI, Leszek, ZUBIK, Marek (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom I, wyd. II* [online databáze]. Opublikowano: Wyd.Sejmowe 2016. Dostupné z: databáze sip.lex.pl.
3. HUSSEINI, Faisal, BARTOŇ, Michal, KOKEŠ, Marian, KOPA, Martin a kol. *Listina základních práv a svobod. 1. vydání (1. aktualizace)*. [online databáze] Praha: C. H. Beck, 2021. Dostupné z: databáze beck-online.cz
4. CHALOUPKOVÁ, Helena, HOLÝ, Petr, URBÁNEK, Jiří. *Mediální právo. Komentář. 1. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2018, 560 s.
5. KMEC, Jiří, KOSAŘ, David. *Evropská úmluva o lidských právech. Komentář. 1. vydání*. Praha: C.H.Beck, 2012. 1696 s.
6. LIS, Wojciech, WIŚNIEWSKI, Piotr, HUSAK, Zbigniew. *Prawo prasowe. Komentarz* [online databáze]. Warszawa: C.H.Beck, 2012. Dostupné z: databáze legalis.pl
7. NOWICKI, Marek Antoni. *Komentarz do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, [w:] Wokół Konwencji Europejskiej. Komentarz do Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, wyd. VII* [online databáze]. Warszawa: Wolters Kluwer Polska, 2017. Dostupné z: databáze sip.lex.pl.
8. RYCHETSKÝ, Pavel a kol. *Ústava České republiky. Zákon o bezpečnosti České republiky. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 1224 s.
9. SAFJAN, Marek, BOSEK, Leszek. *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1-86*. [online databáze]. Warszawa: C.H.Beck, 2016. Dostupné z: databáze legalis.pl.
10. WAGNEROVÁ, Eliška a kol. *Listina základních práv a svobod. Komentář* [online databáze]. Praha: Wolters Kluwer, 2012. Dostupné z: databáze ASPI.
11. ZAREMBA, Michał (red.). *Prawo prasowe. Komentarz* [online databáze]. Wolters Kluwer Polska, 2018. Dostupné z: databáze sip.lex.pl.

Monografie a jiné odborné publikace:

1. BARTOŇ, Michal a kol. *Základní práva*. Praha: Leges, 2016. 608 s.
2. BARTOŇ, Michal. *Svoboda projevu: principy, garance, meze*. Praha: Leges, 2010, 384 s.

3. HAVRÁNEK, Bohuslav. *Slovník spisovného jazyka českého* [online]. Lexikografický kolektiv Ústavu pro jazyk český ČSAV, 2011 [cit. 22. listopadu 2020]. Dostupné z: <https://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?db=ssjc>
4. JAKUBOWICZ, Karol. *Média a demokracie v 21. století: hledání nových modelů*, z polského originálu *Media a demokracja w XXI wieku* přeložila Svatava Navrátilová. Brno: Masarykova univerzita. 2017, 288 s.
5. MOLEK, Pavel. *Politická práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2014. 616 s.
6. NEUMANN, Ondřej (ed), HLÍDACÍPES.ORG. *Šok! Hrůza! Média!*. Brno: CPress, 2019. 267 s.
7. POUPEROVÁ, Olga. *Institucionální aspekty regulace médií*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 256 s.
8. POUPEROVÁ, Olga. *Regulace médií*. Praha: Leges, 2010, 272 s.
9. ROZEHNAL, Aleš. *Mediální právo*. Plzeň: vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2004, s. 7. Citováno dle ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina. *Pojem mediálního práva...*, s. 22.
10. TOMOSZEK, Maxim. *Podstatné náležitosti demokratického právního státu*. Praha: Leges, 2015. 192 s.
11. WITKOWSKI, Zbigniew, LIS-STARANOWICZ, Dorota, SEROWANIEC, Maciej. *Polskie prawo konstytucyjne w obliczu wyzwań współczesności*. Toruń: TNOiK, 2021. 617 s.

Příspěvky ve sborníku:

1. BARTOŇ, Michal. Pluralita médií jako ústavní princip. In: ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed.). *Regulace médií*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2018. s. 11-25.
2. ŠIMKA, Karel. Skeptické úvahy o tom, zda lze regulací médií dosáhnout jejich plurality, kvality a relevance (Pokus o esej o mediální transformaci). In: ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed.). *Regulace médií*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2018, s. 27-44.
3. ŠIMÁČKOVÁ, Kateřina. Pojem mediálního práva a jeho subjekty. In: Kroupa, Jiří a kol. *Mediální právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 18-30.
4. KROUPA, Jiří. Média a společnost. In: KROUPA, Jiří a kol. *Mediální právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 7-17.
5. POUPEROVÁ, Olga. Existuje povinnost státu zřídit vysílání veřejné služby a zajistit podmínky pro jeho trvalou existenci? In: ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed.). *Regulace médií*.

Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2018, s. 93-118.

6. MOLEK, Pavel. Ústavněprávní a lidskoprávní základy mediálního práva – svoboda projevu. In: KROUPA, Jiří. *Mediální právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 31-58.
7. TABERY, Erik. Prostor nahrazuje fakta. In: ŠIMÍČEK, Vojtěch (ed.). *Regulace médií*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2018, s. 57-62.
8. HOLUBOVÁ, Eliška. Když se hlídací pes utrhne z řetězu aneb mediální svoboda v konfliktu s právem veřejných osob na soukromí. In: ANTOŠ, Marek, WINTR, Jan. *Volby, demokracie, politické svobody*. Praha: Leges, 2010, s. 192-201.

Zákony a judikatura:

1. Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie, 2012/C 326/01, Úř. věst. C 326, 26.10.2012.
2. Konsolidované znění Smlouvy o fungování Evropské unie. Protokol č. 29, o systému veřejnoprávního vysílání v členských státech, 12012E/PRO/29, Úř. věst. C 326, 26.10.2012, s. 312.
3. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483), ve znění pozdějších předpisů.
4. Nález Ústavního soudu ČSFR ze dne 4. září 1992, sp. zn. Pl. ÚS 5/92.
5. Nález Ústavního soudu ze dne 11. února 2020, sp.zn. Pl. ÚS 4/17 (N 21/98 SbNU 163).
6. Nález Ústavního soudu ze dne 18. 6. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 7/02 (N 78/26 SbNU 273).
7. Nález Ústavního soudu ze dne 24. září 1998, sp.zn. III. ÚS 139/98 (N 106/12 SbNU 93).
8. Nález Ústavního soudu ze dne 27. září. 2005, sp. zn. I. ÚS. 394/04 (N 184/38 SbNU 471).
9. Nález Ústavního soudu ze dne 30. 1. 2018, sp. zn. I. ÚS 4035/14 (N 13/88 SbNU 191).
10. Nález Ústavního soudu ze dne 30. 3. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 2/10 (N 68/56 SbNU 761).
11. Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 50. května 1999, *Bladet Tromso a Stensaas v. Norsko*, č. 21980/93.
12. Rozsudek ESLP ze dne. 8 července 1986, *Lingens v. Rakousko*, č. 9815/82.
13. Rozsudek ESLP ze dne 7. prosince 1976, *Handyside v. Spojené Království*, č. 5493/72.

14. Rozsudek senátu ESLP ze dne 24. listopadu 1993, *Informationsverein Lentia a jiní v. Rakousko*, č. 13914/88; 15041/89; 15717/89; 15779/89; 17207/90.
15. Rozsudek senátu ESLP ze dne 17. prosince 2004, *Pedersen a Baadsgaard v. Dánsko*, č. 49017/99.
16. Rozsudek senátu ESLP ze dne 17. července 2009, *Wojtas-Kaleta v. Polsko*, č. 20436/02.
17. Rozsudek senátu ESLP ze dne 17. září 2009, *Manole a další v. Moldávie*, č. 13936/02.
18. Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 22. října 2007, *Lindon, Otchakovsky-Laurens and July v. Francie*, č. 21279/02 a 36448/02.
19. Rozsudek senátu ESLP ze dne 31. března 2009, *Faccio proti Itálii*, č. 33/04.
20. Rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 14. září 2010, *Sanoma Uitgevers B.V. v. Nizozemsko*, č. 38224/03.
21. Rozsudek senátu ESLP ze dne 26. dubna 1979, *Sunday Times v. Spojené Království*, č. 6538/74.
22. Rozsudek senátu ESLP ze dne 23. září 1994, *Jersild v. Dánsko*, č. 15890/89.
23. Rozsudek senátu ESLP ze dne 2. srpna 2000, *Bergens Tidende a další v. Norsko*, č. 26132/95.
24. Sdělení č. 209/1992 Sb., Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, ve znění pozdějších předpisů.
25. Sdělení Komise 2009/C 257/01 o použití pravidel státní podpory na veřejnoprávní vysílání, Úř. Věst. C 257, 27.10.2009.
26. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/13/EU ze dne 10. března 2010, o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících poskytování audiovizuálních mediálních služeb (směrnice o audiovizuálních mediálních službách), Úř. věst. L 095, 15.4.2010.
27. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
28. Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
29. Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji oraz ustawy o opłatach abonamentowych, Dz.U. 2018, poz. 1717.
30. Ustawa z dnia 22 czerwca 2016 r., o Radzie Mediów Narodowych, Dz.U. 2016 poz. 929.

31. Ustawa z dnia 22 czerwca 2016 r., o Radzie Mediów Narodowych, Dz.U. 2016 poz. 929, ve znění Dz. U. z 2021 r. poz. 692.
32. Ustawa z dnia 22 lutego 2019 r. o zmianie ustawy o opłatach abonamentowych, Dz.U. 2019, poz. 572.
33. Ustawa z dnia 23 stycznia 2020 r. o zmianie ustawy o działach administracji rządowej oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2020 r. poz. 284.
34. Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji, Dz. U. 1993 Nr 7 poz. 34, ve znění z Dz. U. z 2022 r. poz. 1722.
35. Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji, Dz. U. 1993 Nr 7 poz. 34, ve znění z Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 226.
36. Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji, Dz. U. 1993 Nr 7 poz. 34, ve znění Dz.U. 2015 poz. 1531.
37. Ustawa z dnia 30 grudnia 2015 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji, Dz. U. z 2016 r. poz. 25
38. Ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej, Dz.U. 1997 nr 141 poz. 943.
39. Ustawa z dnia 9 listopada 2017 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2017, Dz.U 2017, poz. 2312.
40. Ustawa z dnia 9 listopada 2017 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2017, Dz.U 2017, poz. 2312
41. Ustawa z dnia 9 stycznia 2020 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji oraz ustawy o opłatach abonamentowych, Dz. U. 2020 poz. 383.
42. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego ze dne 30 října 2006, sygn. akt P 10/06 (Dz.U. 2006 nr 202 poz. 1492).
43. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego ze dne 13 prosince 2016, sygn. akt K 13/16 (Dz.U. 2016 poz. 2210).
44. Zákon č. 14/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.
45. Zákon č. 159/2006 Sb., o střetu zájmů, ve znění pozdějších předpisů.
46. Zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, ve znění pozdějších předpisů.
47. Zákon č. 348/2005 Sb., o rozhlasových a televizních poplatcích a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
48. Zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi, ve znění pozdějších předpisů.

49. Zákon č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu, ve znění pozdějších předpisů.

Odborné články, výzkumy a internetové stránky

1. BODNAR, Adam. *Wystąpienie do prezesa TVP* [online]. Rzecznik Praw Obywatelskich – Adam Bodnar: Warszawa, 16 ledna 2019 [cit. 2. května 2022]. Dostupné z: <https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Wyst%C4%85pienie%20do%20%20prezesa%20TVP.pdf>
2. CMPF. *Foreign media ownership in Europe – fact-scheet* [online]. Centre for Media Pluralism and Media Freedom - European University Institute, 24. března 2018 [cit. 21. července 2022]. Dostupné z: <https://www.rcmediafreedom.eu/Multimedia/Infographics/Foreign-media-ownership-in-Europe>.
3. CMPF. *Monitoring Media Pluralism in Europe: Application of the Media Pluralism Monitor 2016 in the European Union, Montenegro and Turkey* [online]. Centre for Media Pluralism and Media Freedom - European University Institute, 2017, s.6 [cit. 21. července 2022]. Dostupné z: www.doi.org/10.2870/959900.
4. CMPF. *Monitoring media pluralism in the digital era application of the media pluralism monitor in the European Union, Albania, Montenegro, The Republic of North Macedonia, Serbia & Turkey in the year 2020. Country report: Poland* [online]. Centre for Media Pluralism and Media Freedom - European University Institute, 2021, s.11-13 [cit. 21. července 2022]. Dostupné z: www.doi.org/10.2870/364352.
5. ČRo. *Český rozhlas plánuje v roce 2022 hospodařit s vyrovnaným rozpočtem* [online]. Český rozhlas, prosinec 2021 [cit. 25 května 2022]. Dostupné z: <https://informace.rozhlas.cz/cesky-rozhlas-planuje-v-roce-2022-hospodarit-s-vyrovnanym-rozpocetem-8641083>.
6. ČT. *Rozpočet České Televize na rok 2022* [online]. Česká televize, prosinec 2021, s. 7 [cit. 25 května 2022]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/rada-ct/dokumenty/rozpocet-ct/>.
7. DWORAK, Jan a kol. *Raport. Media publiczne 2015-2019: studium upadku. I co dalej?* Warszawa: Instytut Bronisława Komorowskiego, 2019. 112 s.
8. GOLÍŇSKA-KONECKO, Magdalena. „Dobra zmiana“ w mediach. Komu wyszła na dobre?. *Media - Kultura – Komunikacja Społeczna* [online], 3(14)/2018, s.75-83 [cit. 10. května 2022]. Dostupné z: www.doi.org/10.31648/mkks.3273

9. KONARSKA Katarzyna. Zmiany w polityce medialnej Węgier i Polski. *Media Biznes Kultura* [online], Nr 1(10)/2021, s. 83-101 [cit. 10. května 2022]. Dostupné z: <https://www.ejournals.eu/MBK/1-2021/art/19435/>
10. KOWALSKI, Tadeusz. *Analiza wydatków reklamowych spółek skarbu państwa (SSP) w latach 2015-2019* [online]. Warszawa, 2020 [cit. 25 května 2022]. Dostupné z: www.doi.org/10.13140/RG.2.2.21092.73606.
11. SZOT, Lucyna. Między wolnością a upolitycznieniem mediów publicznych. *Przegląd Politologiczny* [online], nr 2, s. 157-177 [cit. 10. května 2022]. Dostupné z: www.doi.org/10.14746/pp.2020.25.2.11
12. LAANINEN, Tarja. European Media Freedom Act. In: *Legislative Train “A New Push for European Democracy”* [online]. European Parliament, srpen 2022 [cit. 21. července 2022]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-a-new-push-for-european-democracy>.
13. MINISTERSTWO FINANSÓW. *Media pomogą w zwalczaniu skutków COVID-19. Przepisy o składce reklamowej w prekonsultacjach* [online]. Gov.pl, 2. února 2021 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: <https://www.gov.pl/web/finanse/media-pomoga-w-zwalczaniu-skutkow-covid-19-przepisy-o-skladce-reklamowej-w-prekonsultacjach?fbclid=IwAR0kQltp4NI0niwq2pn-Y7QeHld6b6zedrStHHBDu1C827onHs70BG502Mw>.
14. MOCEK, Stanisław. Władza i media. Dyskurs polityczny wokół mediów publicznych w Polsce. *Zoon Politikon* [online], 8/2017, s. 33-60 [cit. 10. května 2022]. Dostupné z: www.doi.org/10.4467/2543408XZOP.17.002.9261
15. NIELSEN, Rasmus Kiels and col. *Digital News Report 2019* [online]. Reuters Institute for the Study of Journalism, 2019. s. 79 a 101 [cit. 29. dubna 2022]. Dostupné z: <https://www.digitalnewsreport.org/survey/2019/>
16. NIELSEN, Rasmus Kiels and col. *Digital News Report 2021* [online]. Reuters Institute for the Study of Journalism, 2021. s. 73 a 95 [cit. 29. dubna 2022]. Dostupné z: <https://www.digitalnewsreport.org/survey/2021/>.
17. NIELSEN, Rasmus Kiels and col. *Digital News Report 2022* [online]. Reuters Institute for the Study of Journalism, 2022. s. 73 a 95 [cit. 21. července 2022]. Dostupné z: <https://www.digitalnewsreport.org/survey/2022/>.
18. BARTOSZEWICZ, Mateusz, GOŁĘBIEWSKI, Filip. Paradoxs opłacalności. Stronniczość polityczna na polskim rynku medialnym – próba syntezy. *Zarządzanie*

- mediami* [online], 9/2021, s. 55-80 [cit. 10. května 2022]. Dostupné z:
www.doi.org/10.4467/23540214ZM.21.002.13050
19. OSCE OFFICE FOR DEMOCRATIC INSTITUTIONS AND HUMAN RIGHTS. *Poland, Presidential Election, 28 June and 12 July 2020: ODIHR Special Election Assessment Mission Final Report* [online]. OSCE, 2020, s.5 [cit. 29. dubna 2022]. Dostupné z: <https://www.osce.org/odihr/elections/poland/464601>.
 20. PARLIAMENTARY ASSEMBLY. *Recommendation - Funding of public service broadcasting* [online]. Council of Europe – Parliamentary Assembly, 25. června 2009 [cit. 26. května 2022]. Dostupné z: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17763>.
 21. RADA JEZYKA POLSKIEGO. "Sprawozdanie o stanie ochrony języka polskiego za lata 2016-2017" [online]. RNM przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk: Warszawa, 2019, 158 s [cit. 29. dubna 2022]. Dostupné z:
<https://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/C4B224C28DB9367BC12583CB0032CA99/%24File/3324.pdf>
 22. REPORTÉŘI BEZ HRANIC. *2019 - World Press Freedom Index – A cycle of fear* [online]. Reporters Without Borders [cit. 5. listopadu 2020]. Dostupné z:
<https://rsf.org/en/2019-world-press-freedom-index-cycle-fear>.
 23. REPORTÉŘI BEZ HRANIC. *2020 - World Press Freedom Index: "Entering a decisive decade for journalism, exacerbated by coronavirus"* [online]. Reporters Without Borders [cit. 5. listopadu 2020]. Dostupné na: <https://rsf.org/en/2020-world-press-freedom-index-entering-decisive-decade-journalism-exacerbated-coronavirus>.
 24. REPORTÉŘI BEZ HRANIC. *2021 World Press Freedom Index: „Journalism, the vaccine against disinformation, blocked in more than 130 countries“* [online]. Reporters Without Borders [cit. 18. února 2022]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/2021-world-press-freedom-index-journalism-vaccine-against-disinformation-blocked-more-130-countries>.
 25. REPORTÉŘI BEZ HRANIC. *2022. World Press Freedom Index: a new era of polarisation* [online]. Reporters Without Borders [cit. 8. května 2022]. Dostupné z:
<https://rsf.org/en/rsfs-2022-world-press-freedom-index-new-era-polarisation>.
 26. REPORTÉŘI BEZ HRANIC. *Czech Republic*. [online]. Reporters Without Borders, 2022 [cit. 10. května 2022]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/country/czech-republic>.
 27. REPORTÉŘI BEZ HRANIC. *Poland*. [online]. Reporters Without Borders, 2022 [cit. 10. května 2022]. Dostupné z: <https://rsf.org/en/country/poland>.

28. REUTERS INSTITUTE. *Digital News Report 2019* [online]. [cit. 26. října 2019]
Dostupné na: <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2019-06/DNR_2019_FINAL_0.pdf>.
29. ROZEHNAL, Aleš. *Elektronická média* [online]. Pravniprostor.cz, 26.5.2016 [cit. 20. listopadu 2020]. Dostupné z: <https://www.prawniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/elektronicka-media>
30. ROZEHNAL, Aleš. *Možnosti omezení koncentrace vlastnictví médií* [online]. Pravniprostor.cz, 25.6.2018 [cit. 20. listopadu 2020]. Dostupné z: <https://www.prawniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/k-moznosti-omezeni-koncentrace-vlastnictvi-medii>.
31. RÓŻYCKA, Magda. Zarządzanie zasobami ludzkimi w mediach publicznych. Studium przypadku TVP Katowice. *Zarządzanie mediami* [online], 4(2)/2016, 79-84 [cit. 10. května 2022]. Dostupné z: www.doi.org/10.4467/23540214ZM.15.006.5513.
32. STEM. *Nová studie zkoumá vztah mediální gramotnosti, důvěry v média a náchylnosti k dezinformacím* [online]. STEM, Ústav empirických výzkumů, z.ú., 8.11.2019 [cit. 5. listopadu 2020]. Dostupné z: <https://www.stem.cz/nova-studie-zkouma-vztah-medialni-gramotnosti-duvery-v-media-a-nachylnosti-k-dezinformacim/>.
33. STEM/MARK. *Mediální gramotnost je v Česku nízká – pouze čtvrtina dospělě populace v ní dosahuje uspokojivé úrovně* [online]. STEM/MARK, 2018 [cit. 10. listopadu 2020]. Dostupné z: <https://www.stemmark.cz/medialni-gramotnost-je-v-cesku-nizka-pouze-ctvrtina-dospele-populace-v-ni-dosahuje-uspokojive-urovne/?fbclid=IwAR2Yn7ZbFBmHB8WuDSPUkIH6aNTNCJSqbGM0iBhAYK8yWfXIhz9PdRMyak>
34. VAN TILLO, Christian. *A free and independent press is a necessity, not a luxury* [online]. Euractiv.com, 3.5.2017 [cit. 22. listopadu 2020] Dostupné z: <https://www.euractiv.com/section/freedom-of-thought/opinion/a-free-and-independent-press-is-a-necessity-not-a-luxury/>
35. VLÁDA ČR. *Programové prohlášení vlády České republiky* [online]. Praha, 2022 [cit. 25. května 2022]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/programove-prohlaseni-vlady-193547/#kultura>.
36. WILSON, Richard. Cambridge Analytica, Facebook, and Influence Operations: A Case Study and Anticipatory Ethical Analysis. In: *European Conference on Cyber Warfare and Security*. Reading (UK): Academic Conferences International Limited 2019, s. 587-595.

Novinové články

1. AUST, Ondřej. ČT omezuje výrobu pořadů na další dva roky. Čeká, jestli se zvýší poplatek [online]. Médiář.cz, 27.4.2022 [cit. 25 května 2022]. Dostupné z: <https://www.mediar.cz/ct-omezuje-vyrodu-poradu-na-dalsi-dva-roky-ceka-jestli-se-zvysi-poplatek/>.
2. BASTLOVÁ, Marie. *Okamura: Chceme zrušit Senát a zestátnit Českou televizi a Český rozhlas* [online]. iRozhlas.cz, 23. října 2017 [cit. 20. února 2022]. Dostupné z: <http://irozhl.as/1eG>.
3. BERGER, Vojtěch. *Andrej jako jeden z nás. Ženské magazíny Agrofertu opět vylepšují image Babišovi* [online]. HlídacíPes.org, 1. července 2022 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/andrej-jako-jeden-z-nas-zenske-magaziny-agrofertu-opet-vylepsuji-image-babisovi/>
4. BERGER, Vojtěch. *Desítka bývalých radních ČT: „Současná Rada šikanuje ředitele.“* [online]. HlídacíPes.org, 25. května 2021 [cit. 28. května 2022]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/desitka-byvalych-radnich-ct-soucasna-rada-sikanuje-reditele/?hilite=rada+%C4%8Dt>.
5. BERGER, Vojtěch. *Když o Babišovi píše jeho Bauer Media: Je to táta od rodiny a má hezkou ženu* [online]. HlídacíPes.org, 3. října 2019 [cit. 20. června 2022]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/kdyz-o-babisovi-pise-jeho-bauer-media-je-to-tata-od-rodiny-a-ma-hezkou-zenu/>.
6. BERGER, Vojtěch. *Nová sněmovna doplní mediální rady, plánuje změnit zákony o České televizi a rozhlase* [online]. HlídacíPes.org, 2. prosince 2021 [cit. 26. května 2022]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/nova-snemovna-a-medialni-rady-obsadit-prazdna-kresla-pak-prekreslit-zakony-o-ct-a-cro/>.
7. BŘEŠŤAN, Robert. *Prodá Babiš Mafry? S novelou zákona o střetu zájmů bude muset své vlastnictví vyřešit* [online]. HlídacíPes.org, 11. dubna 2022 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/babis-se-ke-svym-mediim-navenek-nehlasi-brzy-ale-bude-muset-vlastnictvi-mafry-vyresit/>.
8. ČEMUSOVÁ, Tereza. *Pokuta, zrušený tendr i neproplacené nákupy. Jak úředníci Maláčové řešili Babišův střet v zakázkách?* [online]. iRozhlas.cz, 15. července 2022 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: <https://irozhl.as/hx9>.
9. ČESKÁ TELEVIZE. *Televizní krize (2000)* [online] [cit. 10. května 2022]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/historie/ceska-televize-od-r-1993/krize/>.

10. ČT24. *Babiš podle sněmovny „opakovaně lhal a zneužíval média“* [online]. ČT24, 10. května 2017 [cit. 9. června 2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2114903-babis-podle-snemovny-opakovane-lhal-a-zneuzyval-media>.
11. ČT24. *Poslanci přehlasovali veto zákona o střetu zájmů* [online]. ČT24, 11. ledna 2017 [cit. 20. června 2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2009036-poslanci-prehlasovali-veto-zakona-o-stretu-zajmu>.
12. DANIELEWSKI, Michał. *Im bardziej groteskowy, tym bardziej niebezpieczny: ataku władzy na TVN nie wolno lekceważyć* [online]. *Oko.press.pl*, 8. července 2021 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: <https://oko.press/im-bardziej-groteskowy-tym-bardziej-niebezpieczny-ataku-wladzy-na-tvn/>.
13. DZIAMBOR, Artur. *Co orzekł Trybunał Konstytucyjny w sprawie Rady Mediów Narodowych?* [online] *Demagog.pl*, 12. srpna 2021 [cit. 8. května 2022]. Dostupné z: <https://demagog.org.pl/wypowiedzi/co-orzekl-trybunal-konstytucyjny-w-sprawie-rady-mediow-narodowych/>.
14. GURYČOVÁ, Kristýna. *Anatomie Babišových svěřenských fondů: premiér je jediný obmyšlený, může být správcem Agrofertu* [online]. *iRozhlas.cz*, 15. července 2020 [cit. 20. června 2022]. Dostupné z: <http://irozhl.as/azb>.
15. GURYČOVÁ, Kristýna. *Přelomové rozhodnutí: Úřad práce porušil zákon o střetu zájmů, důvodem byl nákup reklamy u Mafry* [online]. *iRozhlas.cz*, 28. června 2021 [cit. 20. června 2022]. Dostupné z: <https://irozhl.as/ecD>.
16. HARZER, Filip. *Vláda nás chce umlčet, bojí se polská média nové daně. Na den zčernala* [online]. *SeznamZprávy.cz*, 10. února 2021 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/vlada-nas-chce-umcet-boji-se-polska-media-nove-dane-na-den-zcernala-141657>.
17. CHALOUPSKÁ, Markéta. *Premiérův mediální dům: dobře živené imperium* [online]. *Neovlivní.cz*, 8. června 2020 [cit. 20. června 2022]. Dostupné z: <https://neovlivni.cz/premieruv-medialni-dum-dobre-zivene-imperium/>
18. JETMAR, Jakub. *Všichni radní ČT i rozhlasu do půl roku skončí. Počítá s tím nový mediální zákon* [online]. *Médiář.cz*, 8.3.2022 [cit. 25 května 2022]. Dostupné z: <https://www.mediar.cz/vsichni-radni-ct-i-rozhlasu-se-srpnem-skonci-pocita-s-tim-novy-medialni-zakon/>.

19. KEJLOVÁ, Tamara. *Babiš koupil Mafru. Do obsahu novin zasahovat nebude, říká jeho mluvčí* [online]. ČT24, 26. června 2013 [cit. 9. června 2022]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/ekonomika/1089933-babis-koupil-mafru-do-obsahu-novin-zasahovat-nebude-rika-jeho-mluvci>.
20. KOCEJKO, Bartosz. *Glupota czy plan? „Podatkiem od reklam” Morawiecki idzie na rękę cyberkorporacjom z USA* [online]. Oko.press.pl, 13. února 2021 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: <https://oko.press/glupota-czy-plan-podatkiem-od-reklam-morawiecki-idzie-na-reke-cyberkorporacjom-z-usa/>.
21. KOTTOVÁ, Anna, HORÁČKOVÁ, Anna. *Šéfžalobce nepodá správní žalobu kvůli Babišovu údajnému střetu zájmů. Nenašel vážný veřejný zájem* [online]. iRozhlas.cz, 8. července 2020 [cit. 20. června 2022]. Dostupné z: <http://irozhl.as/avc>.
22. KURDUPSKI, Michał. *Nielsen: oglądalność Polsat News, TVN24 i TVP Info w tym roku wzrosła o 36 proc.* [online]. Wirtualnemediia.pl, 2 prosince 2020 [cit. 2. května 2022]. Dostupné z: <https://www.wirtualnemediia.pl/artukul/nielsen-ogladalnosc-polsat-news-tvn24-i-tvp-info>.
23. MADEJSKI, Mateusz. *Finansowanie mediów publicznych. Polska to europejski fenomen* [online]. Money.pl, 6. března 2020 [cit. 10. května 2022]. Dostupné z: <https://www.money.pl/gospodarka/finansowanie-mediow-publicznych-polska-to-europejski-fenomen-6486004013508225a.html>.
24. MEDIAGURU. *Slonková spustila nový web Neovlivni.cz* [online]. MediaGuru.cz, 9 března 2015 [cit. 9. června 2022]. Dostupné z: https://www.mediaguru.cz/clanky/2015/03/slonkova-spustila-novy-web-neovlivni-cz/#.Vf61K9_tmko
25. MIKOŁAJEWSKA, Bianka. *TVP dostala 5,9 mld zł pomocy publicznej w 4 lata. Do tego setki milionów z państwowych spółek i instytucji* [online]. Oko.press.pl, 12 lutego 2021 [cit. 2. května 2022]. Dostupné z: <https://oko.press/tvp-blisko-6-miliardow-zlotych-pomocy-w-4-lata/>.
26. NEUMANN, Ondřej. *Z provládních novin hlasem opozice. Otočka MF Dnes a Babišova destrukce médií* [online]. HlídacíPes.org, 23. dubna 2022 [cit. 20. června 2022]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/ondrej-neumann-z-provlnadnich-novin-hlasem-opozice-otocka-mf-dnes-a-babisova-destrukce-medii/?hilite=babi%C5%A1+mafra>.
27. PALLUS, Patryk. *Telewizję w 2019 roku oglądaliśmy krócej. Królowal Polsat, ale TVP ma też powód do zadowolenia* [online]. Business Insider Polska, 4. ledna 2020

- [cit. 2. května 2022]. Dostupné z:
<https://businessinsider.com.pl/biznes/media/ogladalnosc-telewizji-w-2019-roku-dane-nielsena/wk27h27>.
28. RAMBOUSKOVÁ, Michaela. *Poslanci zrychleně přijali novelu o střetu zájmů, koalice nakonec ustoupila* [online]. SeznamZpravy.cz, 1. června 2022 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-politika-poslanci-zrychlene-prijali-novelu-o-stretu-zajmu-koalice-nakonec-ustoupila-204565>.
29. ROŽÁNEK, Filip. *Nejvíc platí za média veřejné služby Švýcaři. Severské státy přešly na přímé daně* [online]. Lupa.cz, 1.7.2021 [cit. 25. května 2022]. Dostupné z: <https://www.lupa.cz/clanky/koncesionarske-poplatky-v-evrope-2021-televize-rozhlas/>.
30. SATTLER, Robert. *Nejvlivnější lidé českých médií. Kdo jsou a proč by vás to mělo zajímat?* [online]. Forbes.cz, 12. ledna 2022 [cit. 9. června 2022]. Dostupné z: <https://forbes.cz/nejvlivnejsi-lide-ceskych-medii-kdo-jsou-a-proc-by-vas-to-melo-zajimat/>.
31. SENKOVÁ, Zita, JIRÁK, Jan. *Jan Jiráček: Důvěra ve veřejnoprávní média ukazuje, že mediální situace v české společnosti je zdravá* [online]. Dvojka.rozhlas.cz, 3. dubna 2020 [cit. 10. května 2022]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/jan-jirak-duvera-ve-verejnopravni-media-ukazuje-ze-medialni-situace-v-ceske-8175750>.
32. SITNICKA, Dominika. *Debata pełna czarów: pytania z tezą, dodatkowy czas Dudy, kombinacje z kamerami* [online]. Oko.press.pl, 18. června 2020 [cit. 2. května 2022]. Dostupné z: <https://oko.press/debata-pelna-czarow-pytania-z-teza-dodatkowy-czas-dudy-kombinacje-z-kamerami/>.
33. SKALICKÝ, Jaroslav. *Konec Sobotkovy vlády. Jeho kabinet v demisi, on sám se stahuje do ústraní a střídá jej Babiš* [online]. iRozhlas.cz, 29. listopadu 2017 [cit. 20. února 2022]. Dostupné z: <https://irozhl.as/ieA>.
34. SLÍŽEK, David. *Daň pro obří firmy nejméně 15 %. Nová pravidla OECD mají zasáhnout Google či Facebook* [online]. Lupa.cz, 11. října 2021 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: <https://www.lupa.cz/aktuality/dan-pro-obri-firmy-nejmene-15-nova-pravidla-oecd-maji-zasahnout-google-ci-facebook/>
35. SZCZEŚNIAK, Agata. *„Wiadomości” szcują w dniu śmierci Adamowicza: winny Owsiak i Tusk* [online]. Oko.press.pl, 14. ledna 2019 [cit. 2. května 2022]. Dostupné z: <https://oko.press/wiadomosci-szczuja-w-dniu-smierci-adamowicza-winy-owskiak-i-tusk/>.

36. SZCZEŚNIAK, Agata. *Kurski wyleciał, Duda podpisał miliardy dla TVP. Wszystko po walce na noże na oczach całej Polski* [online]. *Oko.press.pl*, 6 března 2020 [cit. 2. května 2022]. Dostupné z: <https://oko.press/kurski-wylecial-z-tvp-duda-podpisal-miliardy-dla-tvp-wszystko-po-walce-na-noze-na-oczach-calej-polski/>.
37. SZYMCZAK, Jakub. *Weto! Prezydent Duda postawił się Kaczyńskiemu i nie podpisał lex TVN* [online]. *Oko.press.pl*, 27. prosince 2021 [cit. 2. května 2022]. Dostupné z: <https://oko.press/weto-prezydent-duda-postawil-sie-kaczynskiemu-i-nie-podpisal-lex-tvn/>.
38. THEUS, Julia. *Protesty przeciwko lex TVN w całej Polsce. „Władza chce, żeby nas nie było!”* [online]. *Oko.press.pl*, 19. prosince 2021 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: <https://oko.press/protesty-przeciwko-lex-tvn-w-calej-polsce-wladza-chce-zeby-nas-nie-bylo/>.
39. TRACHTOVÁ, Zdeňka. *SPD chce částečně zrušit koncesionářské poplatky. „Útok na nezávislost médií,“ kritizuje návrh Kalousek* [online]. *iRozhlas.cz*, 22. prosince 2019 [cit. 22. února 2022]. Dostupné z: <http://irozhl.as/8tS>.
40. TVN24. *Polska po raz kolejny spadła w rankingu wolności prasy. Najniższe miejsce w historii zestawienia* [online]. *TVN24.pl*, 4 května 2022 [cit. 21. července 2022]. Dostupné z: <https://tvn24.pl/polska/wolnosc-prasy-polska-po-raz-kolejny-spadla-w-rankingu-najnizsze-miejsce-whistorii-zestawienia-reporterow-bez-granic-5697359>.
41. WIRTUALNE MEDIA. *Andrzej Duda podpisał ustawę budżetową, znów 2 mld zł dla TVP i Polskiego Radia* [online]. *Wirtualnemedi.pl*, 3 února 2022 [cit. 2. května 2022]. Dostupné z: <https://www.wirtualnemedi.pl/artukul/budzet-na-2022-rok-podpisany-rekompensata-abonamentowa-dla-tvp-i-polskiego-radia>.
42. WIRTUALNE MEDIA. *Sąd zgadza się na kupno Polska Press przez Orlen, odwołanie RPO oddalone* [online]. *Wirtualnemedi.pl*, 8. června 2022 [cit. 25. července 2022]. Dostupné z: <https://www.wirtualnemedi.pl/artukul/polska-press-kupiony-orken-zgoda-uokik-odvolanie-rpo>.
43. WIRTUALNE MEDIA. *TVP i Polskie Radio dostaną do 1,95 mld zł rekompensaty - budżet podpisany przez prezidenta* [online]. *Wirtualnemedi.pl*, 29 ledna 2021 [cit. 2. května 2022]. Dostupné z: <https://www.wirtualnemedi.pl/artukul/1-95-mld-zl-rekompensata-dla-tvp-i-polskie-radio-w-2021-r>.

Shrnutí

Diplomová práce se zabývá nezávislostí médií a vlivu státu na tyto v České republice a Polsku. Pojednává o aktuálních rizicích a snahách o ovlivnění ze strany státu jako takového, ale i samotných veřejných činitelů. Soustřeďuje se především na ústavněprávní aspekty vlivu státu, přičemž hlavní pozornost věnuje médiím veřejnoprávním, nevynechává však ani rizika pro média soukromá.

Cílem práce je analýza a komparace současné situace v obou zemích a zodpovězení otázek, do jaké míry má mít stát vliv na veřejnoprávní média, zda i soukromoprávní média potřebují ochranu nezávislosti a jak velká je míra ohrožení některých ústavně zakotvených práv.

První část práce vymezuje základní pojmy, dotčená základní práva a ústavní principy. Druhá část poskytuje analýzu současného stavu veřejnoprávních médií ve vztahu ke státu a hlavní rizikové body. Detailně popisuje krizi polských veřejnoprávních médií, česká soukromá média ovlivňována veřejnými činiteli i několik dalších problematických aspektů.

Summary

The thesis deals with the independence of the media and the influence of the state on them in the Czech Republic and Poland. It discusses the current risks and efforts of influence by the state as such, but also public officials themselves. It focuses mainly on the constitutional aspects of state influence, with a focus on public media, but it does not omit the risks for private media.

The aim of the thesis is to analyse and compare the current situation in both countries and to answer the questions as to what extent the state should have influence over public media, whether private media also need protection of independence and how much some constitutionally guaranteed rights are at risk.

The first part of the paper defines the basic concepts, the fundamental rights at stake and the constitutional principles. The second part provides an analysis of the current condition of public media in relation to the state and the main points of risk. It describes in detail the crisis of Polish public media, Czech private media influenced by public officials and several other problematic aspects.

Seznam klíčových slov

svoboda projevu

nezávislost médií

pluralita médií

regulace médií

vliv státu

veřejnoprávní média

soukromá média

ústavní práva

lidská práva

Key words

freedom of speech

media independence

media pluralism

mass media regulation

state influence

public media

private (commercial) media

constitutional rights

human rights